

235135

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A TITOKZATOS HANG.

REGÉNY.

IRTA

WILKIE COLLINS.

ANGOLBÓL FORDITOTTA

ZICHY CAMILLA.

MÁSODIK KÖTET.

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KIADÁSA.

1882.

A TITOKZATOS HANG.

REGÉNY.

IRTA

WILKIE COLLINS.

ANGOLBÓL FORDITOTTA

ZICHY CAMILLA.

MÁSODIK KÖTET.

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KIADÁSA.

1881.

OSZK

235.135

HARMADIK KÖNYV.

ELSŐ FEJEZET.

A visszavonás magva kikel.

TIZNNÉGY nappal Benwell atya felfedezése után, Stella egy reggel férjét dolgozószobájába követte.

— Hallott-e azóta Penrose urról? — kérdé.

— Hallottam. Holnap itt lesz.

— Hosszabb látogatásra?

— Remélem. Minél hosszabb lesz, annál jobban szeretem.

Stella a meglepetés és szemrehányás vegyes kifejezésével nézett szeme közé.

— Mért mondja azt? — szólt. — Mért vágyik rá oly nagyon — mikor itt vagyok mellette én?

Romayne mindeddig íróasztala mellett ült, fejét kezére támasztva és szemeit állhatatosan egy előtte fekvő nyitott könyvre szegezve. Neje ez utolsó kérdésére egyszerre feltekintett. Az oldalt levő magas ablakon át beözönlött a ragyogó reggeli fény és megvilágította arcát.

A leirhatatlan szenvedés kifejezése, melyre Stella még a hajón való első találkozásuk óta emlékezett, újra látható volt arcán, még pedig nem enyhítve és meg-

szelidítve a mult idők megindító megadása által, de fokozva a makacs és kétségbeesett lázadás által, mely a magát és életét megunt embert árulta el.

A szegény asszony szive fájdalmasan elszorult. Szeliden, engesztelően mondá:

— Nem akarok panaszkodni.

— Féltékeny tán Penrosera? — kérdé férje keserű mosolylyal.

A nő kétségbeesetten őszinte volt.

— Félek Penrosetól! — felelé.

A gyanakvó meglepetés sajátságos kifejezésével szemlélte nejét.

— Mért fél Penrosetól?

Nem volt tanácsos most, ily körülmények közt boszantani. A titokzatos »hangtortúra« mult éjjel ismét visszatért. A végzetes párbajnap régi, lelkén folyvást rágódó megbánása elárulta magát az összefüggésnélküli kétségbeesett szavakban, mik a hajnali órákban rájött lázas álom alatt ajkairól ellebbentek.

A legmelegebb részvéttől eltelve, Stella mégis meg akarta állni a sarat Penrose közelgő uralmával szemben. Veszélyes módra tért, hogy kipuhatolja férje gondolkozását — nem felelt egyenesen.

— Nekem úgy tetszik, — szólt, — hogy megmondhatta volna, hogy Penrose ur katolikus pap.

Romayne ismét könyvére szegezte szemeit.

— Honnan tudja, hogy Penrose katolikus pap?

— Csak hozzá irt leveleinek czimét kelle látnom.

— És mi van abban ijesztő, hogy ő pap. Loringék

bálján még azt mondta nékem, hogy érdeklődik iránta, mert én szeretem.

— De akkor még nem tudtam, Lewis, hogy eltitkolta volt előttünk kilétét, hivatását. Nem tehetek róla, de nem tudok bizni oly emberben, ki ezt teszi.

Férje nevetett — de nem szivesen.

— Épen annyi joggal mondhatja, hogy nem bizik oly emberben, ki eltitkolja hogy író és anonym írja műveit. A mit Penrose tett, azt feljebbvalóinak parancsára tette, és mi több — nekem őszintén megmondta hogy pap. Ha valakit meg akar róni, csak engem róhat meg azért, hogy bizalmával vissza nem éltem.

Stella visszahökken. Sértette őt a hang, melylyel most először hallotta szólni.

— Emlékszem oly időre, Lewis — szóló rezkető hangon, — a midőn elnézőbb lett volna tévedéseim iránt, még ha valóban tévedtem volna is.

Ez az egyszerű panasz Romaine természetének nemesb oldalához szólt.

— Nem akarom bántani, nem akarok szigorú lenni, Stella, — felelé. — De kissé bosszantó, ha halanom kell, hogy nem bizik a legáldozatkészebb, legőszintébb barátban, kivel ember valaha birt. Mért ne szerethetném feleségemet és barátomat egyidejűleg? Nem kézpelheti, mennyire nélkülözöm Penrose segítségét és rokonszenvét, midőn könyvemen dolgozom. Hangjának merő hallása olykor bátorítólag hatott reám. Jöjjön lelkem, adjon egy csókot — és, ahogy a gyerekek szokták mondani, legyünk jól megint.

Romayne felállt íróasztala mellől. Stella több mint fele uton elébe jött és egész szerelmét — s tán félelmének is egy részét, ajkaira nyomá.

A férj ép oly melegen viszonzta a csókot s aztán, mindkettejük szerencsétlenségére, visszatért az előbbeni tárgyra.

— Édes szerelmem, — mondá, — próbálja meg és szeresse barátomat az én kedvemért. Azonfelül pedig legyen türelmesebb a keresztény vallás oly felekezetével szemben is, mely nem épen a magáé.

Stella mosolygó ajkai egymásra szorultak; elfordult férjétől,

A női szív érzékeny önzésével, Penroset tolvajnak tekintette, ki elrabolta tőle azon rokonszenvet, mely nélküle osztatlanul és egészen az övé lett volna.

Amint elfordult, észrevette az íróasztalon a nyitott könyvet, számos írónnal irt jegyzettel a lap szélén. Mit olvasott Romayne, mi a n n y i r a érdekelhette? Ha férje hallgatott volna, nyiltan intézi hozzá e kérdést. De ő szintén sértve érezte magát nejének váratlan visszahökkenése által.

Ismét megszólalt s hangja hidegebb volt, mint valaha.

— Nem kísérlem meg előítéleteinek legyőzését, — viszonzá, — de egy dologra kénytelen vagyok magát komolyan felkérni. Ha Penrose barátom holnap megérkezik itten, ne bánjon vele úgy, mint ahogy Winterfield úrral bánt.

A fiatal nő arca egy szempillantásra elhalványult

— mintegy félelemtől, — de ez rögtön elmúlt. Ragyogó, bátor szemekkel nézett férje arczába.

— Mért hozza ezt újra elő? — kérdé. — Tán — elakadt, de csakhamar összeszedte magát, — tán Winterfield úr szintén meghitt barátainak egyike.

Romayne az ajtóig ment — mintha alig tudna uralkodni ingerültségén, ha rögtön felelne, — ott megállt, mást gondolt, és ismét neje felé fordult.

— Nem fogunk veszekedni, Stella, — szólt erőltetett nyugalommal; — csak annyit mondok: sajnálom, hogy nem méltányolja jobban türelmemet. A megfoghatatlan modor, melylyel Winterfield urat fogadta, meg-rabolt engem egy oly ember barátságától, kit őszintén szerettem és ki munkámban komolyan támogathatott volna. Maga akkor beteg volt és Eyrecourtné állapotán aggódott. Én tiszteltem anyja iránti ragaszkodását. Sőt emlékszem, hogy midőn először elsietett ápolására, felemlité: mikép lelkiismerete szemére veti, hogy egészsége és jókedve idejében gyakran meggondolatlanul elhanyagolta édes anyját és én bámultam megbánását és a vezeklési módot, mely anyja betegágyához vonzotta. Ezen okokból tartóztattam magamat, nehogy olyasmit találjak akkor mondani, mi sérthetné. De azért, mert akkor hallgattam, még mindig igaz marad, hogy magaviselete meglepett és kellemetlenül érintett. Ne tegye ezt többé! Bármikép vélekedik katolikus papokról, újra és ismételten kérem, ne éreztesse Penrose-al.

S ezzel elhagyta a szobát.

Stella ott állt és utána nézett, a mint betévedött az ajtó, mint aki előtt villám csapott le. Soha még nem nézett rá férje úgy, mint ahogy most nézett rá, midőn ez utolsó szavakat kimondá.

Nehéz sohaj tört ki ajkán s felocsúdott kábultságából. Az a bizonytalan rettegés, melyet inkább hangja, mint a szavak értelme keltett fel benne, megmagyarázhatatlan módon elegyedett ama perczyi kíváncsisággal, mit az íróasztalán fekvő, jegyzetekkel ellátott könyv iránt érzett.

Megragadta a kötetet és a nyitott lapra tekintett.

Egy cikk vége volt, mely katolikus szempontból ékesszóló lelkesedéssel tábort járt a protestantizmus ellen. Reszkető kezekkel kereste a czimlapot. Azon a következő irott sorokat találta :

»Romaine Lewisnek, szerető barátja és szolgája Penrose Arthur.«

— Isten segits! — suttogá elhalványulva, — a pap már közénk tolakodott.

MÁSODIK FEJEZET.

Egy keresztény jezsuita.

MÁSNAP Penrose megérkezett Romaynenél az ígért látogatásra. A két férfi szeretetteljes találkozására Stella önuralmát oly próbára tette, minőt eddig még alig állt ki valaha. Meghajolt az elkerülhetlen előtt, és oly bátor-

sággal tűrte a megpróbáltatást, mint azon nőhöz illik, ki tudja, hogy boldogsága függ modorának külső nyájasságától, mit férjének barátja irányában tanusít.

Penrose fogadtatása, Stella részéről, a magas udvariasság szempontjából tekintve, egyszerűen kifogástalan volt. Midőn az első kínákozó alkalmat felhasználva, a szobából távozott, Romayne hálásan sietett ajtót nyitni számára.

— Köszönöm! — suttogá oly meleg tekintettel, mely jutalmául volt szánva.

Stella csupán meghajtotta magát és saját szobájában keresett menhelyet.

Még apróságokban is, a nő természete lealacsonyítva érzi magát a beszéd és modor számtalan álszinüségé által, mit a modern társadalom romlott szervezete ráró és kérlelhetlenül tőle követel. Ha komolyabb alkoskodásnak engedi át magát, legszentebb házi érdekeinek, oltalmazásának céljából, a baj természetesen a kérdés fontosságának arányával együtt nő.

Az álszinüség mely természetes önvédelmi fegyvere a gyengének az erősebbel szemben, akkor már nem igen szoritkozik többé azon határookra, miket az önbecsülés érzete és a jó nevelés szelid nyüge a jellemre s szenvedélyekre gyakorol. A nő, ily helyzetben, elvakultságában oly alávalóságokra képes vetemedni, melyektől, ha más egyénről hallaná, egyszerűen visszariadna, és elundorodna.

Stella már megkezdte az önmegalázás keserves munkáját, midőn Winterfieldnek titokban irt. Csak azért

irt, hogy a veszélyre figyelmeztesse, ha Benwell atyába találná helyezni bizalmát — de mégis oly levél volt, mely az álszinőség tetteben Winterfieldet büntársává avatta.

Ugyane reggel Penroset a barátság és szivélyesség oly külső jeleivel fogadta, melyekben csak régi, kedves barátokat szoktunk részesíteni. És most, szobájának zavartalan magányában, még mélyebb fokra szállt alá.

Egészen nyugodtan tanakodott magával, mi úton módon juthatna tudomására a bizalmas baráti társalgásnak mely Romaine és Penrose közt kétségtelenül fejlődött, amint egyedül hagyá őket.

— Ő azon lesz, hogy férjemet ellenem fellázítsa, — gondolá, — és önvédelmem adja a jogot, hogy minden áron megtudjam, mily fegyvereket használ ellenem!

És e gondolatot mentségeül használva, kibékült egy oly tettel, mit határozottan megvetett volna, ha tudomására jut, hogy valamely más nő követte el.

Gyönyörű őszi nap volt, napsugaras, üde, kellemes szellőtől élénkitve. Stella feltette kalapját és kiment a kertbe, egy nagyot járni.

Mig a cselédszobák ablakaiból láthatták, egyre jobban távozott a háztól. De a kis gyümölcsös sarkán megfordult s egy tekervényes mellékútra tért, mely a kert tulsó oldalán visszavezetett a rétekre s a Romaine dolgozószobája előtti ültetvényekhez. Itt-ott kerti székek és padok voltak elhelyezve.

Becsülete még egy utolsó, percnyi habozásban életjelt adott, — aztán leült egy nádfonatú székre, épen

oly helyen, hol tisztán kivehette a férfiak hangját a felette lévő nyitott ablakon keresztül.

Épen Penrose beszélt.

— Igen. Benvell atya szabadságot adott nekem ;
— mondá ; — de nem azért jövök ide, hogy henyéljek. Meg kell engednie, hogy a lehető-legkellemesebb módon töltsen szabadságidőmet. Ismét titkára kívánok lenni.

Romayne felsohajtott.

— Ah ! ha tudná, mily keservesen nélkülöztem !

Stella lélekvesztett kíváncsisággal várta Penrose feleletét. Mit fog mondani ? Ő róla fog-e beszélni ? Nem, Penrose a szív természetes tapintatával birt s megvárta, hogy a férj hozza szőnyegre a tárgyat.

Penrose egyszerűen azt kérdezte :

— Jól halad munkája ?

A felelet e kérdésre rövid volt és kellemetlen hangsúlyozással lett mondva.

— Rosszul ! —

— Ezen nagyon csodálkozom, Romayne.

— Mért ? Ön is oly ártatlanul reménykedett tán, mint én ? Azt várta talán, hogy a házas élet tapasztalása segíteni fog könyvem megírásánál ?

Penrose rövid szünet után kissé szomoruan felelé :

— Azt vártam házaséletétől, hogy legnemesbb, legmagasbb terveiben támogatni és bátorítani fogja. —

Stella elhalványult az elfojtott harag hatása alatt. Penrose a legőszintébb igazságot mondta. A szerencsétlen nő pedig azt hitte : hazudik, és szándékosan mondja ezt, hogy férje izgatott kedélyét neje ellen fellázítsa.

Reszketve várta Romaine válaszát.

De nem válaszolt.

Penrose más tárgyra tért át.

— Ön nem jól néz ki, — folytatá rövid vártatva.

— Félek, hogy egészsége is utját állta munkájának. Tán újra hallotta —

Romaine ideges izgatottságának egyik jellemző oldala volt, hogy nem bírta tűrni, ha bárki szóval említést tett az irtózatosságról.

— Igen, — vágott szavába keserűen; — igen, azóta többször hallottam. — Jobb kezem veresebb mint valaha s egy embertársam ártatlan vére festette olyanná. Egy újabb ábrándom, és reményem, mely házasságommal tönkrement!

— Romaine, nem szeretem, ha ily hangon beszél házasságáról!

— Oh, — igazán? Akkor hát beszéljünk másról — mondjuk könyvemről! Tán jobban fogok haladni vele, most hogy ön itt van. Nagyravágyásom, a kívánság, hogy nevet szerezzek magamnak a világban, soha sem volt oly erős bennem, mint éppen most — nem tudom ugyan miért, ha csak egyéb csalódások nem okozzák — a midőn úgy találom, hogy nem vagyok képes egész odaadással dolgozni. Együtt teszünk majd egy újabb és utolsó kísérletet. Ha nem sikerül, tűzbe dobjuk kézirataimat és valamely más pályán próbálok szerencsét. A politikai tér nyitva áll előttem. A politikán át még a diplomatikus pályára is áttérhetek és tán azon juthatok érvényre. Jelenlegi kedélyállapotomban csodálatosan

vonzó valami van azon lehetőségben, hogy népek sorsát befolyásolhatnám. Gyűlölöm a merő gondolatját, hogy társadalmi állásomért, — mint akármelyik bolondja e nagy világnak, — tisztán csak véletlen születésemnek és vagyonomnak tartozom hálával. Megvan-e ön elégedve az obscurus étellel, mit folytatni kénytelen? Nem irigyelte-e azt a papot (igaz, hogy az idősebb mint én vagyok,) ki nemrég mint a pápa követe küldetett Portugalba!

Penrose végre habozás nélkül kimondta véleményét.

— Ön rendkívüli egészségtelen kedélyállapotban van! — kiáltá.

Romayne ingerülten nevetett.

— És mikor voltam valaha egészséges kedélyállapotban? — kérdé.

Penrose figyelembe sem vette a közbeszólást.

— Ha egyáltalán jó befolyást akarok gyakorolni önre, — folytatá, — tudnom kell, mi lelte tulajdonképen? A legislegutolsó kérdés, melyre vetemedni óhajtottam volna, az, mit önhöz intézni jóformán kényszerítve látom magam, — még pedig ön maga kényszerít rá.

— És mi az?

— Valahányszor házaseletéről beszél, — mondá Penrose, — hangja mindig csalódást árul el. Megcsalódott tán várakozásaiban s van-e komoly oka a panaszra Romaynené ő nagysága ellen?

Stella felugrott s mohóságában, hogy minél tisztábban hallhassa férje válaszát, közelebb lépett az ablakhoz.

— Komoly okom! — ismétlé Romaine. — Már hogy fogamzott meg agyában ilyen eszme? Csak ingerlő apróságokra panaszkodhatom időnként. Még a legjobb nő sem lehet tökéletes. Szigorú követelmény volna, ha bármelyiktől tökélyt várnánk.

E válasz éretelmezése teljesen a hangtól vált függővé, melyben adatott. Milyen volt ez esetben az indító szellem? Mily érzés kifolyása volt e válasz? Gúny? vagy elnézés?

Stella természetesen távolról sem sejtette az ügyes és alattomos izgatást, melylyel Benwell atya Romaine gyanúját élesztette, midőn az nejének feltűnő magaviseletére Winterfielddel szemben indokot keresett. Férje hangja e kedélyhangulatát árulta el s teljesen új volt Stella előtt.

A fiatal nő, remény és félelem közt habozott, újra leült, alig várva, hogy többet halljon. Penrose legközelebbi szavai rendkívüli meglepetésére szolgáltak. A pap, a jezsuita, az alávaló egyházi kém, ki férj és nő közé tolakodott — tényleg a feleségnek fogta pártját!

— Romaine — mondá nyugodtan. — Azt kívánom, hogy boldog legyen!

— És mikép lehetnék boldog?

— Megkísérlem, megtudom-e önnek magyarázni! Én nejét igen jó nőnek tartom. Úgy hiszem, őszintén szereti önt. Van valami arczában, mi megnyer és mellette szól — még oly tapasztalatlan emberhez is, minő én vagyok. Ne türelmetlenkedjék vele! Mondjon le ama vonzó kísértésről, melylyel a gúny lelkét hatalmába keríti

— oly könnyű dolog a gúnyolódás és gyakran igen kegyetlen. Tudom, hogy én csak tehetetlen szemlélő vagyok. A családi élet boldogsága soha sem lehet az én életem boldogsága. De figyelemmel kísértem minden rang- és rétegbeli embertársaimat — és ez lett az eredménye. A boldog férfiak legnagyobb része az apák és férjeből kerül ki. Igen; elismerem, hogy borzasztó aggodalmakon és gondokon mennek keresztül — de elmaradhatatlan kárpótlást és bátoritást találnak családjok szeretetében. Csak a múltkor találkoztam egy emberrel, ki nemesak egész vagyonát, de mi százszorta rosszabb, elvesztette egészségét is. De oly nyugodt megadással türte e veszteségeket, hogy meglepett. »Mi a titka e böles nyugalomnak?« — kérdém tőle. S az egyszerű ember azt felelé: — »Mindent elviselhetek, a mig feleségem és gyermekeim megmaradnak.« — Gondolja meg ezt, s ítéljen maga, mennyi boldogság várhat még reá házas életében!

E szavak úgy hatottak Stella magasabb természetére, mint ahogy a harmat hat a szomjas földre. Oh mily nemes szavak valának ezek! S vajjon, mily fogadtatásban részesülnek majd férjénél?

— Előbb az ön eszével kellene gondolkoznom, Penrose, mielőtt megtehetném azt, a mit tőlem kíván. Létezik-e oly átváltozási eljárás, melynek nyomán természetet cserélhetnék önnel?

Ennyit mondott, és ezt is lehangolt, fáradt kifejezéssel mondá.

Penrose megértette barátját és részvétellejesen felelt.

— Ha van természetemben olyan, mi önre nézve követésre méltó lehetne, — viszonzá, — tudja, mily áldott befolyásnak köszönöm az önuralmat és nyugodt kedélyt. Emlékezzék vissza, mit mondtam önnek, midőn Londonban elhagytam hogy magányos életemhez visszatérjek. Azt mondtam, hogy hitemben találok azt az egy, mindent felül múló vigasztalást, mely nehéz sorsommal kiengesztel. És — ha a jövőben szomorúság találná érni — kérve kértem, emlékezniék meg akkor szavaimról. Megemlékezett róluk?

— Nézze meg e könyvet, itt, íróasztalomon — nézze meg a könyveket az íróasztal közelében — nos, meg van elégedve?

— Nagyon is! És most szóljon — közelebb érzi-e magát azon hit felfogásához, melynek meghódítani igyekeztem önt?

Szünet állt be.

— Mondjuk, hogy közelebb érzem magamat hozzá, — szólt végre Romaine, habozva, — mondjuk, hogy némely ellenvetésem megczáfoltatott — de hát még mindig annyira óhajtja-e kitérítésemet, még mindig katholizálásra akar birni, daczára annak, hogy nős vagyok?

— Sőt most még inkább, mint valaha, — felelé Penrose. — Mindig hittem és most is hiszem hogy boldogságának lehetősége kitérítésétől függ. Most, hogy tudom, annak a nyomán tudom, mit saját szememmel láttam e szobában — hogy nincsen kibékülve új életmódjával, — most végkép meg vagyok győződve róla, hogy

hitem nem csal. Isten tanúm rá, hogy őszintén beszélek. Ne habozzon tovább! Térjen át hitünkre és legyen boldog!

— Nem feledkezett-e meg valamiről, Penrose!

— Mit feledtem volna el?

— Egy igen komoly pontot. Nőm protestáns, — tudja ezt?

— Hogyne tudnám. Egész társalgásunk alatt eszemben volt, Romayne.

— És mégis megmarad annál, amit az imént mondott?

— Egész szívemmel ismétlem! Térjen át hitünkre és legyen boldog! Legyen boldog és egyúttal jó férj is lesz. Ép úgy beszélek neje érdekében, mint az ön érdekében. Emberek, kik egymás társaságában boldogok, egymás kedvéért még vallási kérdésekben is engedékenyek lesznek egymás iránt. És idővel, talán még előnyösebb eredmény is következhetik. Tapasztalásom tanít rá, hogy egy jó férj példája szívesen követtetik a boldog feleség által. Ne gondolja, hogy akarata ellenére óhajtom rábeszélni! Csupán saját mentiségemre és igazolásomra magyarázom, mily őszinte szeretet vezérel és mily meleg érdeklődés boldogsága iránt, adja ajkamra e szavakat. Az imént említette, hogy még mindig maradtak kétségei, sőt ellenvetései is. Ha legyőzhetem azokat, annál jobb. Ha nem sikerül, — ha nem képes lelkiismeretének tiszta meggyőződése szerint cselekedni — nem csak tanácslom — de esedezem — maradjon meg régi hiténél. Én leszek az első, ki elismeri, hogy helyesen cselekedett.

Ez a nemes tartózkodás — azt Stella igen jól tudta, — ellentállhatatlanul fogja vonzani Romayne természetét, kiváló előnyösen érintve férje méltánylási készségét, melylyel mindazon jótulajdonok iránt viseltetett, mikkel ő maga nem dicsekedhetett.

És újra, és ismét ártatlanul meggyanusította Penroset.

Tán saját érdekei kívánták, hogy a feleség pártját fogja?

A mint ennek merő gondolata megvillant agyában, láng borítá el arcát, felugrott s az ablak alá állva, bátran félbeszakítá a két férfi társalgását s felszólt Romaynenek.

— Lewis! — kiáltá, — mért marad a szobában ily gyönyörű napon? Bizonyosan Penrose úr is szívesen sétálna egy kicsit a kertben.

Penrose egyedül jelent meg az ablakban.

— Tökéletesen igaza van asszonyom — mondá, — rögtön lenn leszünk.

Pár perczcel később Stella elé jött az ültetvények közt — de Romayne nem volt vele.

— Hát férjem nem tart velünk? — kérdé.

— Követni fog, — felelé Penrose. — Úgy hiszem, leveleket kell írnia.

Stella gyanúsán nézett rá. Megint vétett ellenében, gondolatban — mert azt hitte, hogy alattomoskodik férjével szemben, s az ő befolyásának köszönhető mostani távol maradása is.

Ha Penrose nemes természetét kellőleg méltá-

nyolni lett volna képes, jöllehet igazságosabban ítél felette. Esetleg épen ő volt, Penrose, ki engedelmet kért Romaynetől, hogy egy darabig egyedül beszélhessen feleségével.

Azt mondta barátjának :

— Ha csalódom a hatásra nézve, mit valláscsereje nejeére eszközölni fog, — engedje, hogy Romaynené ő nagysága saját ajkairól halljam azt. Egyedüli célom, igazságosnak lenni szóval és cselekedetben önnel és vele szemben. Soha sem bocsájtanam meg magamnak, ha a visszavonás és elidegenkedés csiráját hinteném el közöttük, bármily ártatlan legyek is szándékomban.

S Romayne megértette.

Stella speciális szerencsétlensége volt, hogy mindent félremagyarázott, mit Penrose tett vagy mondott — s azt azon egy mindenható oknál fogva : mert katolikus pap. Ő tehát ekkép értelmezte a jelen esetet, hogy Romayne, — a ki maga is már a hitváltoztatás végpontján áll — saját jószántából szolgáltatott alkalmat Penrosenek arra, hogy az rábeszélje őt, mikép helybenhagyásának nyilvánítása által a pap terveit elősegitse.

— No de gondom lesz rá, hogy csalódjanak, — gondolá magában a fiatal asszony.

— Tán valami érdekes beszélgetésben zavartam meg az urakat? — kérdé egyenesen. — Miről beszéltek, midőn felszóltam önökhez? Férjem nagy történelmi munkájáról?

— Nem asszonyom ; akkor nem beszélünk könyvekről.

— Szabad-e egy furcsa kérdést tennem, Penrose úr?

— Hogyne

— Nagyon buzgó katolikus ön?

— Bocsnat — én pap vagyok. Hivatásom valószínűleg megfelel helyettem.

— Remélem, nem kísérlette meg férjem kitérítését?

Penrose megállt és figyelmesen rá nézett.

— Komolyan ellenezné férje kitérítését? — kérdé.

— A mily komolyan nő egyáltalán ellenezheti,
— felelé Stella.

— Vallási meggyőződés indokából, asszonyom?

— Nem. Tapasztalásból.

Penrose összeresztette.

— Szerénytelenség volna, — kezdé szeliden, — ha azt kérdezném, mily tapasztalásai lehetnek e téren?

— Sőt inkább. Szívesen elmondom tapasztalataimat, — viszonzá Stella. — Teljesen tudatlan vagyok az egyházi hajszálhasogató kérdésekben, és minden a mi dogma, előttem ismeretlen. Azonban annyit tudok: hogy egy jóakarató, buzgó katolikus rövidítette meg apám életét és választott el egyetlen nővéremtől, kit szívből szerettem. Látom, hogy megütközik szavaimon s azt lát-szik hinni, hogy túlzok, nemde?

— Nagyon fáj hallanom, a mit mond, asszonyom — de még eddig nem merek véleményt és ítéletet alkotni róla.

— Szomorú történetem néhány szóval el van

mondva, — folytatá Stella. — Midőn idősb nővérem még fiatal leány volt, egy nénénk, anyám nővére, jött hozzánk lakni. Külföldön ment volt férjhez és amint emlitém, buzgó katolika volt. Mindnyájunknak tudtán kívül, vallási beszélgetéseket folytatott nővéremmel — felhasználta és felizgatta a leány rajongó kedélyét — és véghezvitte kitérítését. Később, más befolyások, miknek természetéről azonban tudomásom nincs, szintén hatottak nővéremre. Kijelentette szándékát, hogy kolostorba akar menni. Miután kiskorú volt, atyám auctoritásának merő életbeléptetése elegendő volt ennek megakadályozására. Ő volt atyám kedvencz gyermeke. Nem volt bátorsága őt erőnek-erejével visszatartani — csak annyit tehetett, a mit a leggyöngédebb, legszeretetteljesebb apa tehet, hogy gyermekét házához fűzze. — Még a sok év után, mi azóta lefolyt, sem vagyok képes nyugodtan felemlíteni az esetet. Nővérem megingathatatlan maradt; — kérlelhetlen volt. Néném, midőn felhivatott, hogy érvényesítse befolyását, a lány szivtelen makacságát »hivatásának« nevezte. Szegény atyám szeretetteljes ellentállása megtört; és azon naptól fogva, hogy nővérem elhagyta, rohamosan közeledett időelőtti sirjához. De hadd legyenek igazságos nővérem iránt. Nemesak hogy soha meg nem bánta lépését, de oly boldognak érzi magát vallási kötelességének teljesítésében, hogy még anyját sem óhajtja soha látni — sem engem. Midőn utoljára a zárdában voltam, egyedül mentem oda — de soha sem megyek el többé. Nővérem nem bírta elnyomni a látható megkönnyebbülés jeleit, midőn tőle búcsút vet-

tem. — Úgy hiszem, nem kell többet mondanom. — Az érveléseknek Penrose úr, azok után, a miket láttam és éreztem, nincs hatásuk reám. Nincs jogom várni és remélni, hogy az én boldogságom kérdése értékkel birjon szemei előtt és eljárását befolyásolhassa — de tán van jogom a kérésre, hogy mint úri ember, az igazat mondja meg nekem. Azon czéllal jött ön ide, hogy férjemet kitérítse?

Penrose pillanatnyi habozás nélkül bevallotta az igazat.

— Nem vagyok képes nézetét osztani, nővérenek hajlama és nyilvánvaló hivatását illetőleg — mondá, — de őszintén és nyíltan felelhetek és fogok felelni önnek, asszonyom. Az első órától fogva hogy férjét megismertem, legkedvesebb, legszentebb feladatomból és czéltől lettem, őt a katholikus hitre téríteni.

Mintha kigyó marta volna meg, úgy hökkent vissza tőle Stella, néma kétségbeesésében egymásba kulcsolva kezeit.

— Azonban mint kereszténynek, szent kötelességem úgy cselekedni másokkal szemben, amint óhajtom, hogy velem szemben cselekedjenek.

A fiatal nő egyszerre feléje fordult; gyönyörű arca ragyogott a reménytől, s keskeny kis keze reszketett a mint karját megragadta.

— Beszéljen nyíltan! — kiáltá izgatottan.

A pap szó szerint engedelmeskedett.

— Barátom nejének boldogsága, asszonyom, az ő kedvéért szent előttem. Legyen ezentúl férje életének

jó angyala. Lemondok a szép czélről, hogy öt kitéritsem.

Penrose tiszteletteljesen ajkaihoz emelte a karján nyugvó kis kezét — aztán, midőn már lekötötte magát egy oly ígéret által, mely szent volt előtte, az egyház és papi befolyás szörnyű jelentősége még e bátor és magas röptű lelket is megingatta.

A mint elhagyta a megindult fiatal nőt, kételkedve mondá magában :

— Isten bocsássa meg, ha rosszul cselekedtem !

HARMADIK FEJEZET.

Winterfield visszatér.

BENWELL atya kétszer is elment a Derwent-szállodába és mindannyiszor azt felelték neki, hogy még mindig nem érkezett hír Winterfield úr visszatértéről. Harmadszori kísérlete alkalmával azonban kitartása megjutalmaztatott.

Winterfield úr irt, és ugyane délután várták a szállodában, öt óra tájban.

Ekkor félöt volt, s Benwell atya elhatározta, hogy bevárja barátja megérkeztét.

Oly mohón vágyott a rábizott csomag átadására, mintha sohasem tört volna fel egy pecsétet, és soha sem használt volna hamis utánzást, hogy az elárult hitet elrejtse. A mesteri ügyességgel újra lepecsételt levél-

csomag biztosan nyugodott hosszú fekete kabátja zsebében.

Saját jövődöbeli lépései némileg függővé váltak Winterfield eljárásától, azon vallomások olvasása után, miket a szerencsétlen nő, ki egykor neje volt, halálos ágyáról tett neki.

Megfogja-e e levelet mutatni Stellának, valamely titkos összejövetel alkalmával, megczáfolhatatlanul bebizonyítva neki, mily kegyetlenül igazságtalan volt irányában hajdan? És ezen esetben kívánatos volna-e, hogy a körülmények akkép kezeltessenek, hogy Romayne láttatlanul jelen legyen e találkozáson és maga jusson a valóság nyomára?

A második esetben — ha t. i. Winterfield tartózkodnék az öt végleg tisztázó okmányt Stellával közölni — a papra háramlanék a kényes kötelesség, hogy Romaynet felvilágosítsa.

Jelenlegi bizonytalanságában csak arra határozhatta magát, hogy minél előbb újra látogatást tegyen Tizholdas parkban, megtudandó: szépen halad-e Penrose Romayne kitérítésének mindenek felett fontos ügyében.

Benwell atya lassan járt fel s alá a szobában, csendesen, figyelmes szemekkel nézve körül. Egy kis melékasztal el volt borítva levelekkel, melyek Winterfield megérkezését várták. Mindig el lévén készülve az értesülések minden nemére, a pap még a levelek czimeit is szemügyre vette: tán ezek is mondhatnak neki valamit.

A különböző irások a szokott jellegkülönbségeket tüntették fel. Három levelet kivéve, valamennyi hely

beli postabélyeggel birt. Kettő, Winterfield klubjába ezimezve — külföldi bélyeggel volt ellátva; és egy, amint azt a megváltoztatott czimzésből látni lehetett, Beaupark-House-ról lett utána küldve a Derwent-szállodába.

Különösen ez az utóbbi levél ingerelte papunkat.

Az irás nyilván szép nőirás volt. És figyelemre méltó eset volt, hogy ismerősei közül ő látszott az egyedüli lenni, ki klubjának vagy szállodájának czimét nem ismerte.

A papot érdekelte az eset. Vajjon ki lehet ez? Benwell atya élesen kutató esze szivesen gyakorolta magát még az ily csekély rejtélyek lehető megoldásán is.

Nem sejtette, hogy ő maga is személyesen érdekelve van e levélkében; — mert e boriték Stella intéset tartalmazta, melyben Winterfieldnek lelkére köti, hogy óvakodjék — Benwell atyától!

Már félhatra volt, midőn közelgő gyors léptek, váltak hallhatókká és Winterfield belépett a szobába.

— Ez aztán valóban barátságos! — kiáltá. — A legkellemetlenebb magányhoz, — a szállodai magányhoz véltem visszatérni és ime — Ön itt marad és velem ebédel? Így ez pompás lesz! Bizonyosan azt gondolta már, hogy letelepedtem Párisban. Tudja-e, mi tartóztatott oly soká? A világ legkedvesebb színháza — az Opera-Comique. Oly rendkívül szeretem a régi zeneiskolát, Benwell atya — valóságos bolondja vagyok azoknak a kecses, elringató dallamoknak, melyek a Mozart

utáni korból valók. Párisban csak ezt az egyféle zenét lehet teljesen élvezni. Elhiszi-e, hogy egy álló hétig bevártam, míg Nicolo kedves »Joconde« dalművét másodszer is hallhattam. Jóformán én voltam az egyedüli fiatal ember a földszinten. Köröskörül csupa öreg emberek voltak, kik a darab első előadására emlékeztek s most taktust ütöttek ránczos kezeikkel oly dalokhoz, melyek életök legboldogabb napjaival valának összefűzve. Mit hallok? Az én kutyám ez! Kénytelen voltam őt itt hagyni és ő megtudta, hogy visszajöttem!

Az ajtóhoz rohant és lekiáltott a lépcsőn, hogy bocsássák szabadon kutyáját. A kutya bolond örömmel rontott a szobába és urának tárt karjai közé ugrott. Winterfield melegen viszonzta az állat dédelgéseit és oly gyöngéden csókolgatta, mint valami szerelmes aszszony, kedvenczét.

— Kedves, öreg barátom! — kiáltá ezalatt; — szégyen, hogy elhagytalak; nem is teszem többet, ne félj. Benwell atya, van-e önnek sok oly barátja, ki ennyire örülne látásának, mint ez? Nekem egy sincs, mondhatom. És aztán vannak bolondok, kik a kutyákról, mint nálunknál alárendeltebb természetű lényekről beszélnek! Ennek a hü teremtésnek szeretete az enyém, bármit tegyek. — Minden ismert emberi lény véleményében tönkremehetek — ez csak oly hü maradna hozzám, mint valaha. És nézze meg testi tulajdonait. Például, milyen csunya dolog — nem mondom az ön füle, — de az enyém, gyürött, ránczos és meztelen. Nézze meg helyébe az ő fülének gyönyörű, sely-

mes takaróját! Mily silány a mi hallási és szaglási szervünk az övéhez képest. Büszkék vagyunk értelmünkre. Megtalálnok-é az utat visszafelé, ha egy kosárba zárva, idegen helyre vinnének 's ott szabadon bocsátának? Ha mi ketten sietősen leszaladnánk a lépcsőn, melyikünk van jobban a nyaktörés ellen biztosítva — én az én két hórihorgas lábammal, vagy ő, alacsony négy lábával? Hol van a boldog halandó, ki este felgombolkozás nélkül fekszik le 's reggel begombolkozás nélkül kelhet fel? Itt van ni, itt, az ölemben, jól tudva, hogy róla beszélek és sokkal jobban szeretve, semhogy azt mondja magában: »Milyen bolond egy uram van!«

Benwell atya e szellemi rhapsodiát, mely az ember gyermekded, egyszerű jelleméről tanuskodott, — bizonyos benső türelmetlenséggel hallgatta, mely azonban egyszer sem árulta el magát mosolygó, nyájas arczatán.

Elhatározta volt, hogy nem mutatja meg az iratokot, mig oly valami körülmény nem adja elő magát, mely természetszerűen emlékeztetni látszik őt arra, hogy fontosabb ügye is van ez alkalommal.

Ha bárminemű mohóságot tanusít a levél felmutatása iránt, könnyen magára háríthatja a gyanút, hogy tartalmáról értesülve van.

De hát végre mikor fogja Winterfield már észrevenni a kis mellék-asztalt — mikor fog végre leveleinek felbontásához látni?

A kandalló órájának ketyegése feltartóztatlanul előlte az idő haladását és Winterfield kóbor gondolatai még mindig kutyájával valának elfoglalva.

Még Benwell atya jól iskolázott türelme is keserves próbára tétetett, midőn a jó falusi úri ember nemcsak a kutya nevét kezdé emlegetni, de még teljes terjedelmében el is mondta a körülményt, mely e névre alkalmat szolgáltatott.

— Mi Utas-nak nevezzük, 's el is mondom mindjárt, hogy miért, — szólta Winterfield kényelembe helyezve magát. — Mikor még csak olyan volt, mint az öklöm, e beauparki kertbe tévedt, még pedig oly fáradtan és kimerülten, hogy világosan kitűnt, mikép igen messze útról érkezett. Kihirdettük, de soha senki sem reclamálta — és így hát itt van! Ha nem ellenzi, tisztelendő atyám, banquet-et adunk ma Utasnak — velünk fog ebédelni!

Tökéletesen megértve ura szavait, az eb örömben leugrott Winterfield térdeiről és egy perczezel később tényleg elősegíté Benwel atya terveit-

Boldogságának kellő kifejezést kívánván adni, bohó ugrándozással járt körül a szobában 's a kis mellékasztallal kellemetlen érintkezésbe jöve, Winterfield figyelmét váratlanul leveleire terelte, a mennyiben a földre szórta azokat.

* Benwell atya udvariasan felállt, hogy a földre hullott levelek felszedésében segédkezzék; de Utas rögtön megelőzte. Elnyomott dörmögéssel tudtára adta a papnak, hogy jó lesz ha nem ártja magát a más ember dolgába, — és egyenként fogai közé kapva a leveleket, szépen lerakta azokat urának lábainál. De még ekkor is Winterfield nem ment tovább, minthogy Utas fejét megveregette.

Benwell atya türelme ember feletti próbát állt ki.

— Kérem, — kiáltá udvariasan, — ne zavar-
tassa magát általam. — A hirlapokat fogom átnézni,
mig ön elolvassa leveleit.

Winterfield hanyagúl összeszedte a leveleket, maga
mellé rakta az egész rakást az ebédlő asztalra, 's a
legfelsőt felvéve, felbontotta.

A sors az este határozottan Benwell atya el-
len volt.

Áz első levél, mit Winterfield felbontott, ismét új
beszélgetési tárgyra terelte figyelmét, még mielőtt végig-
olvasta volna.

Benwell atya keze, mely már eltűnt kabátja zse-
bében, újból megjelent — és üresen.

— Ime, itt egy helyet ajánlanak a Parliamen-
ten, — szólt Winterfield. — Mi a véleménye a képvi-
selőségi rendszerről? Szerintem ez az egész rendszer
utolsóját járja. Évről évre több pénzünket szavazzák ki
zsebünkől. Ott ülnek tehetetlenül, mig fél tuczat bamba
hatalmaskodó a legnyomorultabb önérdék indokából,
megakasztja a törvényhozás haladását. Hozzá még oly
keveset törődnek a nemzeti becsülettel, hogy még arra
sem gondolnak, mikép magok közt megállapítanak a tör-
vényt, hogy ép oly megbecstelenítő úri emberre nézve,
ha megvesztegetés útján parlamenti mandátumot vesz,
mintha kártyán csal. Kijelentem, hogy szerintem a hamis
játékos a kevésbbé megvetésre méltó, a kettő közül; —
ő legalább nem bátorítja fel alárendeltjeit, hogy a nem-
zet bizalmát megcsalják, elárulják. Szóval, édes Benwell

atya, minden a világon lejárja magát — mért tenne az alsóház kivételt az általános szabálytól?

Felvette a levélsomagon legfelül fekvő levelet. Amint czimére tekintett, arca átváltozott. A mosoly letűnt ajkáról, a vidámság kihalt szemeiből. Utas, ki türelmetlenül ura térdeire nyugtatott mancsokkal, figyelmét magára igyekezett vonni, észrevette a változást és tiszteletteljesen visszavonulva, figyelmes ülő helyzetbe tette magát.

Benwell atya időnként egy-egy oldalpillantást vetett hirlapjáról el, Winterfieldre, és a kutya szerénységével, de nem hasonló hittel, várta az események fejlődését.

— Beauparkról küldetett utánam! — « motyogá Winterfield. Felbontá a levelet, komoly figyelemmel végig olvasta, — elgondolkozott rajta — és újra elolvasta.

— Benwell atya! — « szólalt fel egyszerre.

A pap letette a hirlapot.

Néhány perczig néma csend uralkodott, csak az óra egyhangú ketyegése volt hallható.

— Mi még nem igen régen ismerjük egymást, — folytatá Winterfield. — »De találkozásaink mindeddig kellemesek valának, 's nekem úgy tetszik, hogy baráti kötelezettséggel tartozom önnek. Nem tartozom ugyan Egyházukhoz, azonban remélem elhiszi, ha mondom, hogy a tudatlan és fanatikus előítélet a katolikus papság ellen nem egyike hibáimnak.

Benwell atya némán meghajtotta magát.

— Ön említve van a levélben, mit az imén kaptam; — mondá Winterfield nyugodtan.

— Szabadságában áll-e levelezőjének nevét közölni velem? — kérdé Benwel atya.

— N e m áll szabadságomban. Azonban az ön méltósága, valamint az enyém is követelik, hogy a levél lényeges tartalmával megismertessem. A levél írója int, hogy önnel való viszonyomban elővigyázatos legyek. Célja, (úgymond a levél,) az, hogy multam egynémely eseményét kikutassa; hogy mi indok vezeti önt, erre nézve levelezőmnek nem sikerült magának felvilágosítást szerezni. Őszintén és nyíltan beszélek önnel, de kérni fogom, hogy vegye tekintetbe egyuttal azt is, hogy részrehajlatlanúl beszélek. Soha sem ítélek el senkit kihallgatatlanúl, és legkevésbé oly embert, kit szerencsém volt saját házamnál tisztelhetni.

Bizonyos egyszerű méltósággal beszélt, mely kitűnően illett nemes megjelenéséhez.

Benwell atya hasonló méltósággal válaszolt. Szükségtelen mondanunk, hogy most már kitalálta, mikép Winterfield levelezője nem más, mint Romaine neje.

— Engedje, hogy a legmelegebben hálát mondjak önnek őszinteségeért, mely mindkettőnknek becsületére válik, — szólta. — Aligha várhatja tőlem, hogy — ha úgy merem kifejezni magam, — hogy leereszkedjem egész a mentegetődzésig oly vádra nézve, mely legalább velem szemben az anonimítás leple alá rejti magát. Jobbnak látom e levél czélzását azonnal ténynyel visszautasítani, és ön ítélje meg ezután, vajjon még mindig érdemesnek tart-e azon barátságra, melyre az imént oly szívesen hivatkozott.

Ezen bevezetés után röviden előadta a körülményeket, melyek által a Winterfieldnek czimezett iratok birtokába jutott és aztán átnyujtá neki a csomagot, az érintetlen pecséttel.

— Itélje meg maga, — folytatá, — vajjon egy ember, ki minden áron ügyeinek és multjának titkát keresi, e levéllel szemben, mely teljesen hatalmába adott, oly feltétlenül megfelelt volna-e a belé helyezett bizalomnak?

Felállt és kalapja után nyúlt, hogy azonnal elhagyhassa a szobát, ha becsülete a gyanu legkisebb árnya által profanizáltatnék.

Winterfield őszinte nemes és romlatlan természete a felajánlott bizonyítékot azonnal döntő érvnek ismerte el.

— Mielőtt feltörném e pecsétet, — szólt — hadd adjak önnek elégtételt. Üljön le ismét, Benwell atya, és bocsássa meg, ha kötelesség-érzetem netán arra vitt, hogy önérzetét kellemetlenül érintsem. Nincs ember, ki nálamnál jobban tudhatná, mily gyakran tévednek az emberek egymás megítélésében.

A két férfi barátságosan kezet szorított egymással. Alig van lelki megkönnyebbülés, mit mohóbban keresnénk, mint azt, mely egy komoly magyarázat következménye szokott lenni.

Mintegy közös megállapodás szerint, oly könnyeden folytatták a társalgást, mintha mi sem történt volna.

Benwell atya adta rá a példát.

— Ön tényleg hinni tud egy papnak! — kiáltá vidáman. — Idővel még jó katolikust csinálunk önből.

— Már arra ne igen számítson, — viszonzá Winterfield. — Tisztelem a férfiakat, kik az emberiségnek a quinina megbecsülhetlen áldását megszerezték, — nem is említve a tudomány és czivilizáció megőrzését, a midőn mindenfelé csak annak megsemmisítésére törtek, — de még sokkal többre becsülöm saját szellemi szabadságomat, mint szabad, önálló keresztény!

— Tán szabad gondolkozó, Winterfield úr?

— Nevezzen a minek tetszik, Benwell atya, azon kikötéssel hogy szabadon rendelkezhessem magammal, lelkemmel és gondolataimmal.

Mindketten nevettek. Benwell atya visszatért hirlapjaihoz, Winterfield pedig feltörte a pecsétet és kivette a borítékból az iratokat.

A vallomás volt esetleg az első lap, mely kezébe jutott. Már a kezdő sorok olvasásánál elhalványult. Tovább olvasott és szeméi könyekkel teltek meg.

Végre halk, megtört, akadozó hangon szólt a paphoz.

— Tudtán kívül, igen fájdalmas híreket hozott nekem. Bocsásson meg, ha felkérem, hogy hagyjon magamra.

Benwell atya néhány ügyesen választott, részvétletes szó után, azonnal visszavonult. A kutya szeliden nyalogatta ura kezét, mely bágyadtan csüggött alá a karosszék oldalán.

Később este, egy szolga levelet adott át a pap szállásán. Winterfield bejelenté, hogy sajnálatára, másnap ismét távozni kénytelen Londonból, azonban reméli,

hogy harmadnapra már visszatérhet, s akkor szívesen látja vendégét estére.

Benwell atya igen helyesen sejté, hogy Winterfield valószínűleg azon városba utazott, hol felesége meghalt.

Czélja, midőn ezen útra kelt, nem az elhúnytnak nevével való azonosságának megállapítása volt, kérdéseket sem szándékozott a rektorhoz intézni, de igazolni kívánta szegény bűnös nejének hitét, melylyel az még utolsó órájában is az oly gyakran megsértett férfi irgalmához és kegyelméhez folyamodott.

Elhatározta, hogy azon »névtelen sirt« — melyre utolsó vallomásában oly szomoruan czéloz a megboldogult, — egy egyszerű kőkeresztel fogja jelölni, megadva emlékének azon nevet, mit életében bemocskolni és szentségteleníteni átallott. Midőn bevésette az egyszerű feliratot, mely »Emma, Winterfield Bernát nejének« halálát jelenté s miután néma magábaszállásban, egy darabig a kis halmocskán térdelt volna, utazásának czélja el volt érte. Megköszönte a jó rektor szivességét, gazdag ajándékokat hagyott a jó gazdasszonynak gyermekei számára, és megkönnyebbült szívvél, mintegy ujjászületve visszatért Londonba.

Más emberek tán egyedül vitték volna véghez szomoru kis zarándoklásukat, Winterfield magával vitte kutyáját.

— Kell, hogy legyen mit szeretnem — főkép ily szomorú időben — mondá a rektornak.

NEGYEDIK FEJEZET.

Benwell atya levelezése.

A Szt. Rend titkárának.

R ó m a.

MIKOR utoljára irtam, alig hittem, hogy oly hamar lesz ismét alkalmam háborgatására. Azonban szükség törvényt bontván, engedek a parancsoló körülményeknek.

Utasítást kell kérnem nagytiszteletű generálisunktól Penrose Arthur ügyében.

»Ugy hiszem, annak idejében értesitettem önt szándékomról, hogy tervezett látogatásomat Tiz holdas parkban három négy napra elhalasztom, még pedig azért, hogy időt engedjek Winterfieldnek visszatérte után, Romaynenével való összeköttetésének folytatására, (ha ugyan arra határozná magát.)

»A dolog kényes természetét tekintve, igen természetes, hogy nem tudatta velem és bizalmával ez egyszer nem keresett fel. Ennélfogva csak találgatva mondhatom, hogy véleményem szerint, megőrizte Romaynenével szemben eddigi tartózkodását.

»Ma délután végre megtettem kötelességszerű látogatásomat Tiz holdas parkban.

»Mindenek előtt természetesen a ház úrnője után tudakozódtam s hallván hogy a kertben van, felkerestem ott. Beteges és aggályos kinézésűnek találtam és fagyos udvariassággal fogadott. Szerencsémre, Eyrecourtné lábbadozó félben lévén, jelenleg Tiz holdas parkban időz s kerekeken járó székében a friss levegőt élvezte.

»A jó hölgy bőbeszédű nyelve csakhamar alkalmat szolgáltatott rá, hogy a lehető legártatlanabb módon felemlitsem Winterfield lelkesült ítéletét Romayne képeiről. Szükségtelen mondanom, hogy a név kimondásánál ránéztem Romayne feleségére. Elhalványult, valószínűleg abbeli félelmében, hogy tudomásom van Winterfieldnek irt leveléről, melyben inti, hogy ne bizzék bennem. Ha már tudta volna, hogy Winterfield nem megrovást, de sajnálatot és részvétet érdemel tőle a Brüsseli házasságot illetőleg, valószínűleg elpirult volna. Legalább így tanultam értelmezni a nőket, régibb idők tapasztalásaira való visszaemlékezésemben.*)

»Miután a hölgyek tervemnek megfeleltek volna, a házba mentem Romaynenél tisztelegni.

»Dolgozó-szobájában volt és kitünő barátját és

---

*) Benwell atyát tapasztalatai ezen esetben nem vezették tévuttra. Ha Stella hajadon maradt volna, Winterfield tán tisztázni igyekszik magát. Azonban, élénk becsületérzésében nem kívánta megzavarni Stella jó viszonyát férjével, annak bebizonyítása által, hogy soha sem volt érdemtelen a szeretetre, mely kettejüket egykor egymáshoz kötötte.

titkárát is ott találtam. Az első szivélyes üdvözetek után, Penrose magunkra hagyott. Modora világosan elárulta, hogy valami baj van.

»Mindazonáltal nem kérdezősködtem — vártam a jó szerencsét, hogy Romaine saját jószántából világositson fel.

»— Remélem, jobb hangulatban van, a mióta kedvencz társa visszatért hozzá?« — mondtam.

— »Nagyon örvendek, hogy Penrose ismét mellettem van, — felelé. És aztán összevonta szemöldökét és kitekintett az ablakon a kertben lévő két nőre.

Eszembe jutott, hogy tán Eyrecourtné az anyósok szokott kényes és kellemetlen állásával bír a családban. Nem neje anyjának szólt a vérszfelleg homlokán — de nejének magának.

— »Felteszem, hogy tudja, hogy Penrose kitérítése eszméjével foglalkozott?« — monda egyszerre, egészen váratlanul.

»Teljes őszinteséggel feleltem. Megmondtam, hogy tudom és helyeslem. — »Remélhetem-e, hogy Arthurnak sikerült önt meggyőzni? — tevém hozzá némi habozással.

— Sikerülhetett volna neki, Benwell atya, ha jónak látta volna eszméje megvalósulásán tovább dolgozni.

»Ez a felelet, amint könnyen képzelhetik, rendkívül meglepett.

— »Valóban, annyira makacs, hogy Arthur kétségbeesésében abbahagyta kitérítését? — kérdezém.

— Szó sincs róla! Roppant sokat gondolkoztam a tárgyról s kész voltam, fele uton elébe menni Penrosnak.

— »Akkor hát hol az akadály?« — kiáltám elképedve.

Romayne az ablakon nejeére mutatott.

— »Ott van az akadály!« — felelé gúnyos megadás hangján.

»Ugy ismervén Arthur jellemét, a hogy megismerni többször alkalmam nyilt, végre megértettem, mi történt. Egy pillanatig komolyan elfutott a harag. Ily körülmények közt legtanácsosabb volt semmit sem szólni mindaddig, mig példás mérséklettel vagyok képes beszélni.

»Az én állásombeli embernek nem illik a haragos fellobbanás.

»Romayne tehát folytatá.

— Midőn utoljára meglátogatott, Benwell atya, nőmről beszélgettünk. Akkor csak annyit tudott, hogy Romaynené részéről tapasztalt fogadtatása következtében, Winterfield úr elhatározta, hogy soha többé nem lépi át házam küszöbét. A »szoknya uralomról« szerzendő tanulságos adatok szaporítása képen, elmondhatom most önnek, hogy feleségem megtiltotta Penrose-nak, megkezdett kitérítésem folytatását. Közös megegyezés alapján, a tárgy soha sem említettik többé köztünk.

»Hangjának keserü gúnyja itt egyszerre megszűnt. Mohón, aggályosan folytatá:

— »Remélem, nem haragszik e miatt Arthurra?

»Ezalatt haragos fellobbanásom végkép eltűnt. Nyugodtan feleltem — és bizonyos tekintetben igaz is volt feleletem:

— »Sokkal jobban ismerem Arthurt, semhogy haragudhatnám rá.

»Romaynenek jól esett ezt hallani.

Csak azért voltam terhére ez utóbbi családi incidens felemlítésével, — folytatá, — mert Penrose iránti elnézésére nézve óhajtottam biztosítást szerezni. Érteni kezdem már az egyházi fegyelmet és hierarchiát-Benwell atya! Ön kedves kis barátomnak feljebbvalója, és azonkívül is auctoritást gyakorol felette. Higyje meg, ő a legjobb, legőszintébb barát! Nem az ő hibája. Romaynenének veti alá magát, — saját benső meggyőződése ellenére, azon őszinte hitben, hogy házias életünk érdekeit mozditja elő ezen eljárása által.

»Nem hiszem, hogy tévesen értelmezném Romayne lelki állapotát s ekkép önt is tévutra vezetném, ha azt mondom: hogy nevének e második meggondolatlan és ügyetlen betolakodása a Romayne és barátja közt létező viszonyba, épen azon eredményt fogja szülni, mit Romaynené ki akart kerülni s melytől rettegett.

»Figyeljen szavaimra, melyek Romayne lelkiállapota legélesebb megfigyelésének eredményei: érzékeny önbecsülésének ezen újjabb bántalmazása meg fogja gyorsítani kitérését.

»Meg fogja érteni a mondottakból, hogy részemről nem marad más hátra, mint hogy személyesen be töltssem a helyet, melyről Penrose visszavonult. Romayne előtt természetesen egy hanggal sem árultam el ebbéli szándékomat.

»Ha tervem sikerül, neki magának kell felkérnie,

hogy fejezzem be a Penrose által megkezdett kitéritési munkát; azonfelül nem is tehető semmi mindaddig, míg Penrose látogatása végére nem ért.

»Mi Romayne titkos ingerültségét illeti, annak bizvást időt engedhetünk; úgy ki fog az fejlődni, neje folytonos ügyetlenségeinek befolyása alatt, hogy magunk sem kívánhatunk jobbat.

»Igy hát gondom volt rá, a társalgást irodalmi működésére terelni. De jelenlegi hangulata nem előnyös az efféle komoly tanulmányokat igénylő munkára. Még Penrose segélyével sem képes óhajta szerint haladni munkájával; és mégis észrevettem, hogy a vágy, a világban nevet vivni ki magának, hatalmasabban működik lelkében, mint valaha. A nagyravágyás pedig emésztő egy érzelem!

»Mindez, tisztelendő barátom, kitünően a malunkra hajtá a vizet!

»Bátor voltam azon kedvezményt kikérni, hogy Penroset egy pillanatra egyedül láthassam! kérésemre szívélyes választ nyervén, a legbarátságosabban bucsúztunk egymástól, Romayne és én.

»Ha épen kedvem tartja, a legtöbb emberrel meg tudom magamat szerettetni s Vange monostor ura nem képez kivételt.

»Mellesleg mondva, megmondtam-e, hogy a jószág értékre nézve kissé hanyatlott az utolsó időben? Jelenleg nem jövedelmez többet hatvanezer forintnál évenként. No, a mi kezelésünk alatt, ha majd visszakerült az Egyházhoz, jobban fel fog virúlni.

»Találkozásom Penroseal két percz alatt véget

ért. Minden bevezetést mellőzve, karonfogtam és kivezettem az első kertbe.

— »Mindent hallottam, — mondám, — és nem tagadhatom, hogy rendkívül csalódtam önben. Azonban, ismerem jellemét és hajlamát és ennél fogva szelidebben ítélek. Oly tulajdonokkal bir, édes Arthur, melyek egy kicsit tán utjában vannak köztünk. Kénytelen leszek, eljárását felsőbb helyen bejelenteni, de számíthat rá, hogy lehetőleg előnyösen fogom előadni. Fogjunk kezét fiam, és a míg még együtt vagyunk, legyünk ép oly jó barátok, mint voltunk.

»Képzelterti, hogy ezen elnéző beszédem alatt, szemem előtt lebegett a lehetőség, hogy az Romayne tudomására kerüljön, s a kedvező benyomást fokozza, mit már is tettem nála. Hiszi-e, de tényleg valóban úgy tetszik nekem, mintha abban a perczen magam is őszintén hittem volna a mit mondtam!

A szegény fiú hálásan kezét csókolt, midőn kézszorításomat felajánlottam neki és felindulásában képtelen volt egy szót kimondani. Azt kell hinnem hogy gyöngé előszeretettel viseltetem Arthur iránt! Szóljon mellette egy jó szót, ha eljárásának megvizsgálására kerül a sor, de kérem, ne említse ezen kis gyöngeséget és ne higgye, hogy csak legtávolabbról is osztom Arthur bohó és gyöngé megadását Romaynené előítéleteivel szemben.

»Ha valaha tisztelettel és kimélettel viseltetem volna iránta (pedig nem emlékszem semmi efféle szeretetreméltó felindulásra,) Romaynené levele Winter-

fieldhez a leghathatósabban megsemmisítette volna azt. A csalárd és álszinü asszony szemeimben mindig rendkívül visszatetsző egy valami volt.

»E sorok bezárta előtt, megnyugtathatom a Főtisztelendő Atyákat arra nézve, hogy előbbi habozásom Romaine kitérítésének személyes vezetését illetőleg, nem létezik többé.

»Igen, még előrehaladott korom, szokásaim és állásom daczára is, kész vagyok rá s beletörődtem a gondolatba, hogy az embernek, ki korra nézve fiam lehetne, mindennapias érveléseit meghallgassam és előítéleteit leromboljam.

»Penrose elutazásakor gondosan megfontolt levelet küldök Romainenek, kapcsolatban egy könyvvel, melytől igen kedvező hatást várok. E könyv nem más, mint Wisemann nagy műve. »Visszaemlékezések a pápákra.« E kiválóan kellemes olvasmány Romaine élénk képzelőtehetségét kellőleg felfogja tüzelni, úgy az egyházi nagyság pompás és élénk leírása által, valamint a magasabb papság rendkívüli befolyásának és hatalmának hűséges ábrázolása által.

»Nem meglepő-e váratlan lelkesülésem? És csakugyan nem érti e, hová czéloz az?

»Az egész, édes barátom, azt jelenti, hogy Romaineeli helyzetünket egészen új világításban látom. Bocsásson meg, ha egyelőre nem mondok többet; de jobbnak tartom, ha mindaddig hallgatok, mig merész állításom az események által igazoltatott.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Winterfield Bernát levelezése.

I.

Romaynené asszony Winterfield urhoz.

NEM kapta-e meg leveletem? Azt is úgy czimeztem, mint ezt, — Beaupark Houseba, — nem lévén tudomásom londoni lakeziméről.

»Benwell atya tegnap újra látogatást tett Tiz Holdas parkban. Előbb velem és anyámmal találkozott és sikerült neki az ön nevét felemlíteni. Szokott ügyességével tette és tán észre se vettem volna, ha ezalatt merően rám néz. Remélem — és imádkozom érte hogy úgy legyen — hogy csak képzelődés részemről az egész, de nekem úgy tetszett, mintha éreztetni akarná velem, hogy hatalmába kerített, s bármikor akarja, minden perczen elárulhat férjemnek.

»Semmi néven nevezhető jogom nincs önhöz, és Isten látja, mily kevés okom van önben bizni. Azonban azt hiszem, hogy őszinte volt hozzám, midőn utoljára beszélünk együtt itt e házban. E hitemre hivatkozva kérem,

tudassa velem: belopódzott-e már bizalmába Benwell atya, vagy legalább nem mondott-e neki olyasmit, nem tett-e czélzást oly valamire, mi engem kezébe szolgáltat?

II.

Winterfield Bernát, Romaynené asszonyhoz.

»Mindkét levelét vettem.

»Alapos okom van hinni, hogy teljesen tévuton jár Benwell atya jellemének megítélésében. Azonban, szomorú tapasztalás útján tudom, mily makacsúl ragaszkodik véleményeihez, ha egyszer itélt, és ezért sietek kegyedet minden további aggodalomtól felmenteni, a mennyiben az én tőlem függ és velem összefüggésben áll.

»Nem mondtam egy szót, legtávolabbról, a legkisebb czélzással sem tettem oly említést, mely Benwell atya tudomására hozhatná multunk azon eseményeit, melyekre levelében czéloz. Titka szent titok előttem és valamint eddig hiven megőriztetett, úgy fog megőriztetni továbbra is.

»Levelének egy mondata mélyen bántott és fájt. Újra ismétli a mult kegyetlen szavait. Azt mondja: »Isten látja, mily kevés okom van önben bizni.«

»Részemről, nekem is vannak okaim, mért nem igazolom magamat kegyed előtt — kivéve, bizonyos feltételek mellett.

»Ha valaha veszély, fájdalom vagy gond fenyegetnék — és Isten mentse, hogy az valaha megtörténjék! — s oly helyzetben volna, hogy bátran fordulhatna egy őszinte barátához vagy fivérhez, — ígérem, hogy még kegyednek is be fogom bizonyítani, mily kegyetlen igazságtalanság volt, hogy valaha kételkedett bennem, s hogy nincs e világon férfi kiben feltétlenebbül bizhatna, mint legőszintébb hive.

»Lakczimemet (ha Londonban vagyok) e lap tetején olvashatja.

III.

Wybrow orvos, Winterfield Bernáthoz.

»Tisztelt uram! — Vettem levelét, melyben azon óhajtságának ad kifejezést hogy legközelebbi látogatásom alkalmával a hamsteady tébolydában elkísérhessen oda, hogy megláthassa a francia fiut, ki oly sajátságos módon hozatott összeköttetésbe a levéllel, mit Benwell atya adott át önnek.

»Ajánlata későn jutott kezeimhez. A szegény teremtés zaklatott élete véget ért. A láz kimerítette minden erejét és nem birt többé magához térni. Szegény anyja a végső percekig ápolta. Szivből sajnálom a kitünő asszonyt, de nem titkolhatom el ön előtt, hogy a fiu halála szerencse családjára nézve. Egy hasonló rendkívüli esetben, melyről az imént olvastam, a beteg kié-

pült ugyan a lázból, de örültsége a visszanyert egészséggel csak annál rohamosabban tört ki.

»Kiváló nagyrabecsüléssel.

Dr. Wybrow József.

HATODIK FEJEZET.

A legszomorúbb szó.

Tíz nappal később, hogy Benwell atya Rómába irt levele elindult, Penrose, reggel Tiz-holdas parkban Romaine dolgozó-szobájában ült és szorgalmasan irt — míg ura és gazdája a szoba túlsó végén ült s fáradtan nézett egy tiszta lap papirost s a használatlan tollat, mely mellette hevert.

Egyszerre felugrott s felkapva papirost és tollat, mindkettőt indulatosan a tűzbe dobta.

— Ne fáraszsa magát tovább azzal az irással — szólt Penrosehoz. — Álmamnak vége. Dobja bele kézírataimat a papirkosárba és soha többé ne beszéljen nekem irodalmi munkásságról.

— Minden embernek, ki irodalommal foglalkozik, olykor keresztül kell esnie az ilyen bátortalansági perczeken, melyek némely esetekben kétségbeesési rohamokká is válnak, — felelé Penrose. — Ne gondoljon munkájára. Küldjön el lováért és bizzék a friss levegőben és mozgásban, majd helyre hozzák kedélyét.

Romayne alig hallgatott e szavakra. A kandalló feletti tükör felé fordult és arcát tanulmányozta figyelmesen, hosszasan.

— Mind rosszabbúl nézek ki, — mondá komolyan, mintegy önmagához szólva.

Igaz volt. Elsoványodott; arcza beesett, ránczos és halavány lett; — alakja meggörnyedt, mint a vén emberé. Rosszabbról rosszabbra vált kinézése, a mióta Vange monostort elhagyta.

— Hiába áltatom magamat! — kiáltá egyszerre ingerülten, Penrose felé fordulva. — Bizonyos tekintetben engem terhel a felelősség a francia fiú haláláért — bármennyire tagadják is magok mind! Hogyis ne? Hangja még mindig fülemben cseng, üldöz szüntelen — és fivére vérének foltja még mindig kezemen van. Meg vagyok babonázva. Hisz-é boszorkányokban — ama kegyetlen vén asszonnyokban, kik viaszképeket készítettek azon emberekről, kik bántották és aztán tükkel szurkálták szerencsétlen áldozataik képmását, a tükkel jelölve meg egyúttal, mennyit fogytak azok nap nap után, míg véglegelletüket kiadták? Mai napság már nem hiszik az ilyet; de azért soha be nem lehetett bizonyítani, hogy nem igaz!

Itt megakadt, Penroséra nézett és egyszerre megváltoztatta hangját:

— Arthur! — kiáltá, — mi baja? Rosz éjjele volt? Tán valami történt?

Most először tapasztalta Romayne, hogy Penrose az ő kérdésére kitérőleg felelt.

— Nincs-e okom az aggodalomra, — viszonzá Penrose, — ha ily módon hallom önt beszélni, ahogy most beszélt? A szegény francia fiú lázban halt meg. Újból figyelmeztetnem kell-e önt azon elvitázhatatlan tényre, hogy életének legboldogabb napjait önnek és jó nejének köszönheté?

Romayne még mindig ránézett, de anélkül, hogy szavaira figyelt volna.

— Remélem, nem teszi fel rólam, hogy megcsalom és meggyőződéseim ellen beszélek? — folytató Penrose.

— Nem; másra gondoltam. Azon tanakodtam, vajjon csakugyan oly jól ismerem-e önt, mint gondoltam. Tévuton járok, ha azt hiszem, hogy ön nem nagyravágyó ember?

— Egyedüli nagyravágyásom, hogy érdemtelen, istenfélő életet éljek s embertársaimnak tehetségem szerint hasznára lehessek. Beéri e felelettel?

Romayne habozni látszott.

— Sajátságosnak látszik . . — kezdé akadozva.

— Mi látszik sajátságosnak?

— Nem azt mondom, hogy sajátságos, hogy ön pap, — magyarázgatá Romayne. — Csak azon csodálkozom, hogy az ön egyszerű gondolkozási módjával bíró ember, épen a Jezsuita-rendhez csatlakozott.

— Ezt tökéletesen értem, — viszonzá Penrose. — De emlékeztetnem kell önt arra, hogy a körülmények gyakran ellentállhatatlanul befolyásolják az embert hivatása megválasztásánál. Velem is így történt. Egy római-

katholikus családnak vagyok tagja. Közel lakhelyünkhöz Jezsuita-kollégium volt és annak egyik tanára, — ki azóta meg is halt, — közel rokonságban állt hozzánk. — Elakadt és halkabban folytatá. — Midőn még serdülő fiatal ember voltam, egy keserű csalódáson mentem keresztül, mely jellememet örökre és teljesen megváltoztatta. A kollégiumban kerestem menedéket és ott fel is találtam a szükséges türelmet és lelki békét. Oh, barátom, ön is elégedettebb ember lehetett volna, ha —

Ismét elakadt. Meleg érdeklődése a férj iránt csaknem belevitte, hogy megfeledkezzék a feleségnek adott ígéretről.

Romayne kezét nyujtá feléje.

— Remélem, meggondolatlanságomban nem sértettem meg? — mondá.

Penrose elfogadta a baráti jobbot és bensőség-teljesen megszorította. Beszélni akart, de egyszerre összerázkódott, mint a ki éles fájdalmakat szenved.

— Nem igen jól érzem magamat ma reggel, — szólt; — úgy hiszem, jót fog tenni ha egyet fordulok a kertben.

A modor, melylyel Penrose távozott, igazolni látszott Romayne gyanúját. Kétséget sem szenvedett, hogy valami történt, mit barátja vele tudatni habozott.

Ismét leült íróasztalához és olvasni próbált. Az idő mult és ő még mindig egyedül hagyatott. Midőn az ajtó végre megnyilt, csak Stella volt, a ki belépett.

— Látta Penroset? — kérdé férje.

Az elidegenülés kettejük közt utolsó időben egyre határozottabb szint öltött. Romaine kimutatta neheztelését nejének közbenjárása fölött Penroseali ügyeiben, még pedig ama néma, megvető megadás és türés negélyezése által, mely a legkeservebb büntetés, mit férfi oly nőre mérhet, ki őt szereti.

Stella büszke és magába zárt megadással türt — legszerencsétlenebb módja a tiltakozásnak, mit egy, Romaine jellemével bíró férfival szemben követhetett.

Azonban, midőn ez alkalommal férje dolgozószobájában megjelent, arczáról oly változás volt olvasható, mit Romaine azonnal észrevett. Bánatos, szomorú szemekkel nézett férjére. Mielőtt még az első kérdésre felelhetett volna, Romaine már egy másodikat tett hozzá.

— Komolyan beteg Penrose?

— Nem, Lewis. De aggódik.

— Mi felett?

— Miattad és saját maga miatt.

— El akar hagyni bennünket?

— El.

— De ismét vissza fog térni?

Stella széket tolt magának férje mellé.

— Igazán sajnálom, édes Lewis, — mondá. —

Még r e á m nézve is szomorú e megválás. Ha megengedi, hogy kimondjam, bevallom, hogy őszintén tisztellem ezt a jó Penroset.

Más körülmények között a részvét e nyilatkozata oly ember iránt, ki legszentebb törekvéseit felál-

dozta Stella boldogsága érdekében — tán éles feleletre szolgáltatott volna alkalmat. De most Romaine komolyan aggódni kezdett és a mellékérdekekről megfeledkezett.

— Úgy beszél, mintha Arthurnak szándéka volna Angliát elhagyni, — mondá.

— Ma délután hagyja el Angliát, — felelé Stella, — s Rómába utazik — egyelőre . . .

— Mért mondja ezt inkább magának mint nekem? — kérdezé Romaine.

— Nem bízik erejébe, hogy magának elmondhassa. Felkért, késziteném elő . . .

Bátorsága cserbenhagyta őt is. Elakadt.

Romaine kezével türelmetlenül íróasztalára csapott.

— Beszéljen! — kiáltá. — Ha Róma nem végczélja utjának, hát mi az?

Stella nem habozott többé.

— Rómába megy, — szólt, — hogy felhatalmazását és utasításait átvegye és megismerkedjék azon hitterítőkkel, kik társai lesznek. A legközelebbi hajóval távoznak, mely Leghornról Közép-Amerikába indul, és a veszedelmess kötelesség, mely megbizásukat képezi, nem más, minthogy újra megalapítsák ott a jezsuita hitterítő társaságot, mely évekkel ezelőtt a vadak által megsemmisítettett. Templomukat romba dőlve fogják találni és nyomát sem lelik többé azon háznak, vagy kunyhóknak, melyekben meggyilkolt pap elődjeik laktak. Az sem titkoltatott el előttük, hogy hasonló sors

érheti őket is. A kereszt katonái ők és elmennek, — szívesen elmennek, hogy életük kockáztatásával az indiánok lelki üdvösségét megmentsek.

Romayne felállt s az ajtóhoz ment. Ott megfordult.

— Hol van Arthur? — kérde Stellától, reszkető hangon,

Stella szeliden visszatartá.

— Még egy dologra kért fel, — mondá, — még más mondani valóm is van, — kérem hallgasson meg, — esdekelt a szép nő. — Egyetlen, nagy bánata az, hogy m a g á t ó l válania kell. Ettől eltekintve, egész szívvél szenteli magát a szörnyű szolgálatnak, mely neki kijutott. Már régen előre látta e parancsot, és régen készül reá. Ezek, Lewis, az ő saját szavai.

Az ajtón kopogtattak. Az inas jelenté, hogy a kocsi már vár.

Az inas távoztával, Penrose belépett.

— Szólt vele az én érdekemben? — kérde Stellától.

A fiatal asszony csak egy kéz-mozdulattal volt képes felelni.

Penrose halvány mosolylyal fordult Romaynehez.

— A legszomorítóbb szót kell kimondanom, — mondá. — Isten áldja! —

Romayne halványan, reszketve ragadta meg kezét.

— Benwell atya munkája ez? — kérde.

— Nem! — viszonzá Penrose határozottan. —

Állásánál és helyzeténél fogva az lehetett volna, de ő igen

jó és szives volt hozzám. A mióta ismerem, most először riadt vissza a felelősségtől. Az én érdekemben Rómára bízta az ügyet. És Róma szólt. Oh barátom, több mint barátom, testvérem a szeretetben — — !

Hangja megtagadta a szolgálatot. Oly erőfeszítéssel, mely az ő szeretetteljes szive mellett valósággal hősiessé volt, összeszedte minden erejét.

— Rövidítsük meg ezen utolsó perczeket és vegyünk erőt magunkon, a mennyire lehet, — mondá. — Minden alkalommal irni fogunk egymásnak. És ki tudhatja? Tán még vissza is térek önökhöz. Isten az ő szolgálait már hasonló és nagyobb veszélyekben is megővta, mint azok lesznek, melyeknek most elébe megyek. Az én irgalmas Istenem áldja meg! Oh Romayne, mily boldog napokat töltöttünk együtt!

Ellentállási erejének vég erőlködésével küzdött magával. A legnemesebb bánat könnyei homályosíták el a nyájas szemeket, melyek mindig változatlan szeretettel tekintettek szívének választott testvér barátjára.

Megcsókolta Romaynet.

— Vezessen ki! — szólt az inashoz, a mint elváltak, az előcsarnokba vánszorgott.

De a kegyelet ezen utolsó tette nem maradt az inasra. Stella testvéri gyöngédséggel megragadta kezét és kikisérté.

— Hálásan fogok önre emlékezni, a míg élek, — szólt hozzá, midőn a kocsijátó betévedött.

Penrose az ablakból még egyszer intett kezével és a kocsijátó elrobogott.

Stella visszatért férje dolgozó-szobájába.

A könyvek megkönnyebbülése megtagadtatott Romaynetól. Midőn Penrose elhagyta, egy karosszékbe rogyott. Megkövesülten, némán ült ott, száraz, maguk elé bámuló szemekkel.

A perczen, hogy rá nézett, Stella elfeledte elidegenülésük nyomorúlt napjait. Letérdelt melléje és férje lekonyúlt fejét keblére nyugtatá. Szive oly tele volt; gyöngédségének meleg áramlata volt néma szószólója férjénél. És Romayne érezte. Hideg újjai hálásan szorították meg kezét, de nem szólt semmit.

Hosszú időköz után a bánat első kifejezése bizonyítá, hogy még mindig egyenlő fájdalommal gondol Penrosera.

— Minden áldás elhagy engem, — mondá. — Legjobb barátomat vesztettem el.

Még évekkel ezután is Stella megemlékezett a szavakról s a hangról, melylyel mondattak.

HETEDIK FEJEZET.

Az önuralmat nélkülöző nem.

PÁR nap lefolyása után Benwell atya, Romayne személyes meghívása folytán, ismét látogatást tett Tiz holdas parkban. A pap ugyanazon karosszékot foglalta el a dolgozó szoba kandallója mellett, mely Penrose szokásos helye volt.

— Valóban szives öntől, hogy oly hamar felkeres, levelem vétele után — mondá Romaine. — Nem is mondhatom, mennyire meghatottak az ön sorai; oly szivesen ír Penroseról. Szégyenemre be kell vallanom, hogy fogalmam sem volt róla, mily melegen ragaszkodik hozzá.

— Tulajdonképen magam sem igen tudtam, Romaine úr, mindaddig, míg a mi kedves Arthurunk elhagyott bennünket.

— Ha befolyását felhasználná, Benwell atya, nem gondolja, hogy rávehetné . . . .

— Hogy missiójától visszavonuljon. Oh, Romaine úr, hát nem ismeri Arthur jellemét? Még az ő szelidsége is szilárd alapon nyugszik. A keresztyénség első szent mátyrjainak rajongása emészti e nemes természetet. Az efféle missió volt életének álma; épen az általunk rettegett veszélyek teszik azt kedvessé előtte. Ki merné rábeszélni Arthurt, hogy hagyja cserben a kedves és áldozatkész társakat, kik tárt karokkal fogadták? Ép oly könnyen rávehetném azt a szobrot amott a kertben, hogy szálljon le talapzatáról s csatlakozzék hozzánk, itt e szobában. — Ne változtatnók meg a szomorú beszéd tárgyat? Megkapta a könyvet, mit levelemmel együtt elküldtem?

Romaine felvette íróasztaláról a könyvet. Mielőtt még válaszolhatott volna, valaki az ajtó túlsó oldalán hangosan felszólalt:

— Be szabad jönnöm? — és azzal, a feleletet be sem várva, az ajtó feltárult és belépett Eyrecourtné

ő nagysága, szépen kifestve, suhogó, gazdag pongyola-ruhában, és illatokat árasztva minden mozdulatánál.

Meglepetten nézett fel a papra és gyűrűs kezeit kaczer ijedelemmel emelte ég felé.

— Oh, istenem! Fogalmam sem volt, hogy ön itt van Benwell atya. Ezer bocsánatot kérek. Bámulatra méltó, kedves Romaine, nem úgy néz ki, mintha látásomnak épen nagyon örvendeznék. Szent egek! Tán csak nem zavartam meg valami egyházi gyóntatást? Vagy igen?

Benwell atya (a nyájas atyai mosolyt teljes rendben tartva arczán,) karosszékét átengedte Eyrecourtnének. Betegségének utóhatása még mindig fejének és kezeinek gyakorta visszatérő reszketésében volt észlelhető.

Erősen gyanakodott a papra, s azon határozott szándékkal lépett a szobába, hogy félbeszakítja a hit-térités üdvözítő munkáját, ha netán Benwell atya áhitoznék Penrose helyének és szerepének betöltésére.

Subtilis értelmessége által vezetettve, Benwell atya azonnal keresztül látott tervén, amint az felnyitotta az ajtót és meglepetést negélyezett.

Eyrecourtné ő nagysága nyájasan meghajtá magát és elfogadta a kínált helyet. A pap még édesebben mosolygott és felajánlotta egy kis zsámoly elhozatalát.

— Mennyire örvendek, — szólt szívélyesen Benwell atya, — hogy szokott rendes kedélyhangulatában találom! Pompásan néz ki! De nem volt-e kicsit gonosz észrevétel, hogy gyónásban zavar bennünket?

Mintha Romayne úr a mieinkhez tartoznék? Maga Erzsébet királynő sem mondhatott volna élesebb dolgot egy szegény katolikus papnak!

— Maga okos teremtés! — kiáltá Eyrecourtné.
— Mily könnyen keresztüllát az olyan egyszerű aszszonyon, minő én vagyok! Itt van ni — megengedem, hogy kezet csókoljon, és amint a gyermekek szokták mondani: béküljünk ki szépen! Tudja-e Benwell atya, hogy egyszerre egy rendkívül különös óhajtás szállt meg. — Kérem, ne haragudják érte, de azt kívánom, bár inkább zsidó volna!

— Szabad-é kérdenem, miért? — kérdezé Benwell atya oly apostoli szelidséggel és kenetteljességgel, mely Róma legdicsőbb napjaira emlékeztetett.

Eyrecourtné ő nagysága, egy tizenötéves leányka habozó bizonytalanságával, megmagyarázni igyekezett eszméjét.

— Valóban, oly tudatlan vagyok, hogy alig tudom kifejezni magamat. De tudós emberek azt mondták nekem, hogy a zsidóknak különös sajátsága — hadd mondjam, szeretetreméltó sajátsága — hogy soha sem foglalkoznak hittéritéssel. Oly szép és kedves volna öntől, ha példájukat követné, a midőn elég boldogok vagyunk önt itt nálunk üdvözölhetni. Élénk képzelmem mindig kettős szerepben festi önt elém. Mindenütt másutt legyen Benwell atya — de itt Tiz holdas parkban, legyen — mondjuk, Ábrahám, a patriárka!

Benwell atya jól ápolt kezeit udvarias tiltakozással emelte ég felé:

— Édes nagyságos asszonyom! Kérem, nyugtassa meg élénk képzelmét. Egy szó sem mondatott köztünk, már mint Romaine úr között és köztem, mi csak legtávolabbról is vallásra czélozna — —

— Bocsánatot kérek, — vágott szavába Eyrecourtné ő nagysága! — félek, hogy nem vagyok képes szavait helyesen értelmezni. Néma vöm úgy néz ki, mintha meg akarna fojtani és ez természetesen kissé szórakozottá tesz. Mit is akart mondani?

— Azt akartam mondani, nagyságos asszonyom, hogy minden ok nélkül ijesztgeti és nyugtalanítja magát. Egy szó sem mondatott hitfelekezeti és efféle kérdésekről . . . . .

Eyrecourtné a madár természetes élénkségével emelte fel fejét.

— De azért még megtörténhetik, — a mi nincs, az lehet! — mondá ravasz mosolylyal.

Benwell atya néma taglejtéssel tiltakozott és Romaine elvesztette türelmét.

— Asszonyom! — kiáltá szigorúan.

— Nem vagyok siket, édes Romaine — és nem is engedem magam megfélemlítettetni az által, mit megtalálásban, roszkor alkalmazott zsarnoki kifakadásnak nevezhetnék. Benwell atya legszebb példáját adja a keresztény türelemnek — kérem, kövesse azt!

De Romaine nem akarta követni.

— Beszéljen akármily tárgyról, ha úgy tetszik, de kérem, — és ismételten kérem, hogy ne kényszerítsen keményebb kitételek használatára, — tehát kérem,

kimélje meg Benwell atyát, s kiméljen meg engem is, véleményének további kifejezésétől vallási kérdésekre nézve.

Egy vő előadhatja kívánságát és egy anyós épen oly jogosan megtagadhatja e kívánság teljesítését. Eyrecourtné ő nagysága tehát élt jogával és megtagadta Romayne kérését.

— Nem, Romayne, ez nem járja. Sirathatom szerencsétlen természetét, már leányom érdekében is, — de én azért tudom, mit akarok, és ön ki nem hoz a sodromból. A mi nagytiszteletű barátunk és én kitűnően értjük egymást. Elnéző lesz egy érzékeny nő eránt, ki saját családjában a legszomorúbb tapasztalatok áldozata volt, a hittérités terén. Legidősebb leányom, Benwell atya, egy rajongó, szerencsétlen teremtés, — kitért és kolostorba ment. Mikor utoljára láttam (mindig kiválóan szép volt és férjem a szó szoros értelmében imádta,) — a mint mondom — midőn utoljára láttam, vörös orra volt, és mi még sokkal visszatetszőbb — dupla állal birt! Felbigyesztett ajakkal, szemlesütve fogadott s elég szemtelen volt szemembe mondani, hogy imádkozni fog értem. Én nem vagyok egy dühös, örült vén ember, hosszú fehér szakállal és én nem átkozom leányomat és nem rohanok ki a zimankós éjszakába azután, menydörgés és villám közt, de azért tudom, mit érzett Lear király és én is küzdöttem ideges rohamokkal, ép úgy mint ő. Az emberi természet rendkívüli ismerete mellett, tudom, hogy rokonszenvez velem és megbocsát. Penrose ur, amint lányom mondta, kiváló gyöngédséggel járt el irányában és teljesen gentleman-

nek bizonyult. Én ugyanazon kéressel fordulok elnézéséhez. Már maga a kilátás, hogy ez a mi kedves barátunk itt katholizálhatna. . . .

Romayne indulata ismét kitört.

— Ha valami katholizálásra birhat, — kiáltá, — az ön beleszólása fog rábirni.

— Merő ellentmondási vágyból, édes Romayne!

— Épen nem, asszonyom. Ha katolikus válnék belőlem, zárdába menekülhetnék az asszonyok elől.

Eyrecourtné ő nagysága a leggyakorlottabb ügyességgel, azonnal visszaadta a vágást.

— Maradjon meg protestánsnak, kedvesem, és menjen el a klubba. Ott van az ön természetes menedéke az asszonyok elől — egy zárda az, kellemes kis ebédekkel és minden elképzelhető hirlappal és havifüzetekkel.

E nyil elröpitése után felállt és szokott nyájas, udvarias modorával fordult a paphoz.

— Nagyon köszönöm szives türelmét, Benwell atya. Remélem és hiszem, hogy meg nem sértettem?

— Sőt ellenkezőleg, nagyságod jó szolgálatot tett nekem. Jókor jött intése nélkül talán vallási kérdésekre tereltem volna a társalgást. Ezentúl vigyázni fogok magamra.

— Mily szives öntől. Remélem, találkoznak ismét, és a mostaniaknál kellemesb körülmények között; a zárdára való udvarias czélzás után, úgy gondolom, hogy látogatásom itt vömnél végére ért. Kérem, ne feledje az öt órai theákat házamnál.

Amint az ajtóhoz közeledett, az kívülről megnyílt és Stella belépett.

— Mért vagy itt, mama? — kérde leánya meglepetten.

— Igaz, miért, kedvesem? Jobb lesz, ha vélem hagyod el a szobát. Szeretetreméltó Romayneünk legújabb eszméje az, hogy zárdában keres menhelyet terhére vált társaságunk elől. Nem látod, Benwell atyát?

Stella hidegen viszonzta a pap hajlongását és Romayne nézett. Kétes, de fájdalmas előérzet súgta neki, mi történt itt.

Eyrecourtné azonban folytatta a magyarázatot, megértetni igyekezvén leányával, mily hálával tartozik a papnak.

— Valóban köszönettel tartozunk Benwell atyának, kedvesem. Rendkívül udvarias és szives volt és . . . . .

Romayne minden teketória nélkül szavába vágott

— Tegye meg a szivességet, — szóló nejéhez, — és vegye rá Eyrecourtné ő nagyságát, hogy valamely más szobában folytassa elbeszélését.

Stella alig értette, mit mondott édes anyja, vagy férje. Érezte, hogy a pap szemei feszült figyelemmel kísérik.

Minden más körülmény közt Benwell atya, a jó nevelés és világ-ismeret törvényeit követte volna, visszavonulva a lázadó házi tüzhelytől. De úgy, a mint a dolgok álltak, jól tudta, hogy minél komolyabban

ingerlik Romaynet az ő jelenlétében, annál jobb szolgálatot tesznek a nők az ő magánérdekeinek. Ezen szempontból kiindulva félreállt és némán figyelt Stellára.

Winterfield megnyugtató válaszána daczára, Stella ösztönszerűleg gyanakodott a jezsuitára és ennél fogva félt is tőle. E leskelődő szemek megigézték és ő bensőleg reszketett. Szokott tapintata cserbenhagyta — közvetve mintegy mentegetődzőleg fordult a férfihoz, kit gyűlölt és kitől rettegett.

— Bármit mondott anyám önnek, Benwell atya, ne feledje, hogy tudtomon kívül történt.

Romayne szólni akart, de a pap megelőzte.

— Édes asszonyom, misem mondatott, olyas, mi részéről visszavonást igényelne.

— Meghiszem azt! kiáltá Eyrecourtné ő nagysága. — Valóban Stella, nem értem, hová gondolsz! Mért ne mondhatnám Benwell atyának azt, a mit te Penrosenak mondtál? Te Penroseban, mint barátodban biztál. Csak annyit mondhatok neked — meg vagyok győződve, hogy Benwell atyába is bizhatsz.

Romayne ismét szólni próbált és Benwell atya megelőzte ebbeli szándékának kivitelében.

— Szabad-e remélnem, — mondá a pap finom, gúnyoros mosolylyal, — hogy Romaynené ő nagysága is osztja kitünő anyja véleményét?

Bármennyire félt a paptól, hangjának és tekintetének kifejezése több volt, mint a mennyit Stella türni képes volt. Mielőtt leküzdhetette volna szenvedélyes indulatát, a meggondolatlan szavak elhagyták ajkait:

— Nem ismerem eléggé, Benwell atya, hogy véleményt merjek mondani.

E felelettel anyja karjába füzte karját és elhagyta a szobát.

Azon pillanatban, hogy magukra maradtak, Romaine, reszketve a haragtól, a paphoz fordult.

Benwell atya, elnézően megmosolyogva a háziasszony kifakadását, békítő szándékkal megragadta Romaine kezét.

— Kérem, ne, — igazán, ne ingereltesse magát!

De Romainet nem lehetett oly könnyen megnyugtani. Haragja annál mélyebben felizgatta, miután oly hosszasan kelle idegeit aránylagos nyugalomra kényszeríteni — mi különben elég rosszul sikerült neki anyósával szemben.

— Végre-valahára beszélni fogok és akarok! — kiáltá. — Benwell atya, remélem érti és tudja, hogy mi sem kényszeríthetett volna oly hosszas hallgatásra, ha nem a nők iránti lovagiasságnak kötelessége, melyre házam hölgyei, oly megbocsájthatatlan módon számítottak kiméletlen nyilatkozataikban. Szavak nem fejezhetik ki, mennyire szégyellem a történeteket. Csak bámulatraméltó türelméhez és mérsékletéhez folyamodhatom, kérve, fogadná el legőszintébb sajnálatom kifejezését és bocsánatkérésemet azok nevében is, a kik vétettek.

— Egy szót sem többet, Romaine ur! Ha kimélni akar, őszintén kérem, ne beszéljünk többet a dologról! Kérem, üljön le és csillapodjék.

De Romaynere e békés és megbocsájtó indulat semmikép sem tudott hatni.

— Sohasem várhatom többé öntől, hogy átlépje ismét házam küszöbét! — kiáltá.

— Édes uram, eljövök én és meglátogatom, bármikorra kitűzi nekem a napot — minél előbb, annál jobb. Jöjjön no! Ne vessünk egy jót az egész bohóságon. Nem mondom tisztelet hiányból, de szegény jó Eyre-courtné mulatságosabb volt, mint valaha. Kilátásom van holnap a mi kitünő érsekünkkel találkozni s valóban el kell neki mondanom, mennyire sértve érezte magát a jó asszonyság, midőn katolikus leánya azzal biztatta, hogy imádkozni fog érte. Alig található ennél humorosabb jelenet, még Moliere-ben is. És az a dupla áll és a vörös orr, — mindennek azok a szörnyü pápisták az okai. Szent Isten, még mindig komolyan veszi a dolgot? Mennyire óhajtom, bár birna érzéssel a humoros iránt! Jobban mulatna e világon, higgye meg. Mikor jőjtek el megint elmondani, hogy tetszett érsekemnek kis történetem az apácza anyjáról?

Ellentállhatatlan szivélyességgel nyújtott kezét Romaynenek. Romayne hálásan elfogadta, de még mindig a pap békítésén járt az esze.

— Engedje meg, hogy előbb tiszteletemet tehessem önnél, — mondá. Jelenleg s a történetek után nem vagyok azon hangulatban, hogy oly nyíltan és kimerítően beszélhetnék önnel, mint eleinte szándékomban volt. Egy-két nap mulva . . . .

— Mondjuk, holnapután, — jegyzé meg, vendég

szerető hajlamának engedve, Benwell atya. — Tegyen nekem egy nagy szívességet. Jöjjön el és ebédeljen nálam holnapután. Hat órakor, ha úgy tetszik — s kitünő fehér borom van, mit egyuttal bemutatok — a hivek egyikének ajándoka. Megteszi? Ez kedves! És ígérje meg, hogy nem gondol többet kis családi komédiánkra. Szórakozzék. Nézzen bele Wisemann könyvébe: »Viszsaemlékezések a pápákra.« Isten áldja — Isten áldja!

A szolga, ki ajtót nyitott a papnak, kellemesen meg volt lepetve a pápista különös jókedve által.

— Bizon', derék egy ember, — mondá társainak az esteli alatt, — egy forintot csusztatott a markomba és egy népdalt dudolva ment el.

NYOLCZADIK FEJEZET.

Benwell atya levelezése.

A Szent Rend titkárának.

R ó m a.

I.

BEJELENTEM SZIVES sorainak vételét, melyekben felemlíti, hogy Főtisztelendő Atyáink bátorsága tetelesen alábbszállt hat heti hallgatásom következtében.

»Ezt nagyon sajnálom — és még nagyobb sajnálattal hallom, hogy mélyen tisztelt társaim az Úrban megbánák az adott felhatalmazást, melylyel a Vange birtok visz

szaszerezését az Egyház számára megkísérlettem. Engedje, hogy alázattal beismerjem, mikép a körülmények eddig csakugyan igazolták e felfogást.

»Egy tökéletesen tisztán álló nagy birtok, egy képzeletdús, vérmes ember birtokában, kit semmiféle közel rokon nem befolyásol, kedvező körülmények közt, könnyen urat cserélhet, ha ezen ember áttér a katolikus vallásra. Igaz, hogy ellenvetésül felhozhatják, hogy ez az ember még nincs kitérítve. Azt is, hogy azóta megsült és örököse lehet ma-holnap.

És milderre azt mondom, engedélyezzenek még egy hetet — és akkor az első ellenvetésre megfelelek. Addig meghajlom a magasabb bölcsesség előtt és nem merek egy szót sem szólni saját nézetem és tetteim védelmére.

II.

»Az engedélyezett hét a mai nappal letelt. A legmélyebb alázattal irok. Azonban védelmemre már is van mit mondanom.

»Tegnap, Romaine Lewis úr, Vange monostor ura, a római katolikus Szent Egyház kötelékébe felvétellett.

»Ide zárok egy pontos hirlapi tudósítást a kitérítési szertartásokról.

»Legyen kegyes, velem sürgöny útján tudatni, vajjon a Főtisztelendő Atyák kívánják-e tervem további folytatását, vagy sem.«

KILENCZEDIK FEJEZET.

Eyrecourtné ő nagysága felfedezése.

LEVELEK lehulltak Tizholdas park szép, öreg fáiról és a fagyos, viharos időjárással beköszöntött a tél.

Változatlan lehangoltság ütötte fel tanyáját a háznál. Romayne folyvást távol volt, Londonban, Benwell atya vezetése alatt, tisztán új vallása ápolásának és lelki üdvössége iránti kötelességeinek élve.

A dolgozó-szobában a könyvek, irományok halmaza eltűnt. — Utálatosan pédans rend uralkodott a használatból kijött kis teremben. Romayne kéziratának egy része elégettetett, egy másik része fiókokba és szekrényekbe záratott — a »Vallások eredetét« tárgyaló történelmi tanulmány kezdete, számos hasonló sorsra jutott terv végzetével találkozott: — ez idő szerinti abbahagyott munkák számát szaporította.

Eyrecourtné ő nagysága, — miután felületesen, és csak látszólagos szivélyességgel kibékült volna vejjével — időnként meg-meglátogatta leányát, anyai szeretetét még ilyen áldozatok árán is be akarván bizonyítani.

Folytonosan ásitott; ilyenkor megszámlálhatlan regényt lapozott végig, és szüntelenül levelezett barátai-

val. A hosszú, unalmas estéken olykor megesett, hogy a hajdan oly eleven hölgy nyiltan hangoztatta sajnálatát a felett, hogy nem született férfinak, kinek minden korban megmarad a három nagy vigasztalás: az ivás, pipázás és káromkodás.

Szörnyü egyhangú élet volt és semmi jel sem mutatott arra, hogy kedvezőbb befolyások idővel tán változtatni fognának rajta. Bármily hálás is volt Stella anyja iránt a neki áldozott időért, semmi áron sem akart rábeszélésének engedni, hogy Londonba menve, ott a társaságban keressen szórakozást.

Eyrecourtné ő nagysága szomorú, de némi jogosult igazsággal mondta, hogy leányában nincsen ruganyosság.

Egy szürke, kellemetlen reggelen anya és leány együtt ültek a kandallónál és fáradtan néztek a tegnapi és tegnapelőttihez hasonló, hosszú nap elé.

— Hát az a te drága férjed ez idő szerint hol mulat? kérdé Eyrecourtné, könyvéről felpillantva.

— Lewis Londonban van, — felelé Stella egykedvűen.

— Természetesen Iskáriót Judás társaságában?

Stellát annyira elfoglalták saját érzései s leginkább saját unalma, hogy első perczben fel nem érte észszel a célzást.

— Benwell atyát érted? — kérdezé.

— Ne említsd a nevét, kedvesem. Szántszándékkal kereszteltem át Júdás nevére, hogy az övét kikerüljem. Már magában véve a neve is lealáz. Hogy túljárt

az eszemen, hogy zsebre dugott az a csuszó-mászó féreg, engem, ki ugy ismeri a világot. Oly kedves, oly rokonszenves volt az undok papja, — akkor, a nagy csata alkalmával oly jól esett az ellentét, mit veled és férjeddal képezett — biz Isten, megfeledkeztem minden gyanúmról, amint ránéztem. Ah, mi nők gyámoltalan teremtések vagyunk — így, magunk közt, szégyen nélkül megvallhatjuk. Ha egy férfinak kellemes hangja és szép modora van, — van-e köztünk sok olyan, ki ellent tudna neki állani? Még Romaine is megvesztegetett — persze nagy vagyona segélyével, mi némileg kimentí bohóságomat. Most már nem marad más hátra, Stella, mint hogy kedvében járj, és szeszélyeit türd. Tégy ugy, mint az az utálatos pap; és bizzál szépségedben, bár nem maradt már belőle annyi, mint kívánhatnók, hogy a magad előnyére forduljon a koczka. Fogalmad van-e róla, mikor jön haza a kitérített? — Én renegátusnak nevezem legszivesebben. Hallottam, amint tegnap, mert péntek volt, böjti ebédet rendelt magának, — csupa halat. Hozzá csatlakoztál-é a dessert alkalmával, szentségtelen húsétkekkel támogatva ebédedet? Mit szólt hozzá?

— Mit már nem egyszer mondott s amit hallani reám nézve nem épen kellemes. Azt mondta, hogy hála Benvell atyának, lelki nyugalma ismét vissza kezd térni. Igen kegyes, szelid és elnéző volt irányomban — de ugy nézett ki és ugy hatott rám, mintha egész más világban élne, mint én. Tudtomra adta, hogy egy hétre, vallásos visszavonultságban, a Menhelyben óhajt élni. Én

nem kérdeztem tőle, mi az, de bármi legyen, ugy hiszem most ott van.

— Nem emlékszel kedvesem, nővéredre? Épen ugy kezdte. Ő is visszavonult. Menhelyet keresett. Ma-holnap Romaine is vörös orral és dupla állal fog előkerülni, felajánlva, hogy majd imádkozik értünk! Emlékszel arra az én francia komornámra, Stella — az az asszony, kit azért küldtem el, mert ha megharagudott, ugy fújt és köpködött, mint a macska? Azt kezdem hinni, hogy rosszul bántam a szegény teremtéssel. Ha Romaineről és »Menhelyéről« hallok, nagy kedvem jön nekem is a fújásra és köpdösésre. No, hagyjuk ezt és olvassunk tovább, itt van az első kötet — elolvastam.

— És mi az, mama?

— Egy rendkívüli munka, Stella, Anglia jelenlegi könnyü irodalmában — regény ez, mely tényleg egy érdekes történetet tárgyal. Nemde, hihetetlen? Én is mondom. Próbáld elolvasni. Még egy második rendkívüli érdeme is van. Nem asszony írta.

Stella engedelmesen átvette az első kötetet, egymásután végig lapozott pár oldalt és fáradtan ölébe ejtő a csodaszzerű regényt.

— Nem tudok rá figyelni, — szólt, — saját gondolataim annyira elfoglálnak, hogy nem értem, mit olvasok.

— Romainere gondolsz? — kérdé édes anyja.

— Nem. Ha most férjemre gondolok, csaknem azt kívánom, bár én is ugy bizhatnám papokban és Menhelyekben. Azon meggyőződés kezd erőt venni rajtam,

mama, hogy legkeserűbb óráim még csak jönni fognak. Nem emlékszem, hogy fiatalabb éveimben valaha kinoztattam volna efféle előérzetektől. Mond csak mama, emlékszel-é, hogy valaha előérzetekről szoltam volna neked?

— Ha ilyesmire vetemedtél volna, szerelmem, — és bocsáss meg, ha őszintén beszélek, — én egyszerűen azt mondtam volna rá: »Stella, a májad nincsen rendben!« és felnyitottam volna kis gyógyszertáramat. Most csak azt tanácsolhatom, küldj el a kocsiórt, fogass be, menjünk el valami hangversenyre, ebédeljünk a Clarendonban és fejezzük be a napot a színházban.

Ez a jellemző ajánlat egészen czélt tévesztett Stellánál. Ő ellentállás nélkül átengedte magát saját gondolatai hatalmának.

— Csak azt kívánom, bár megmondtam volna Lewisnek, — szolt halkán, mintegy önmagával beszélve.

— Mit ha megmondtál volna, kedvesem?

— Azt, mi történt velem és Winterfielddel.

Eyrecourtné ő nagysága szintelen szemei nagyra nyiltak meglepetésében.

— Komolyan mondod ezt? kiáltá élesen.

— Komolyan, még pedig igen komolyan.

— És tényleg elég naiv vagy azt hinni, hogy olyan ember, mint Romayne, az ő jellemével, az ő gondolkozási módjával, nőül vett volna, ha a brüsseli egybekelésről tudomása van?

— Mért ne?

— Mért ne! Elhinné-é Romayne, van-é férfi, aki elhinné, hogy te csakugyan elváltál Winterfieldtől nyom-

ban, ott a diplomajutóban? Tekintetbe véve, hogy férjezett nő vagy, ártatlanságod édes gyermekem, valószínűs tünemény! Igazán szerencse, hogy náladnál bölcsőbb emberekre volt bízva titkod megőrzése.

— Ne beszélj oly elbizakodottan, mama. Lewis még mindig nyomára jöhet.

— Ez is egyike előérzeteidnek?

— Az.

— És szabad-é kérdenem, mi módon jusson nyomára? Van-e rá lehetőség?

— Félek, hogy Benwell atya utján. Igen, tudom már mit akarsz mondani! És mégis úgy lesz! Te csak csúszó-mászó vén rókának tartod — és nem félsz tőle úgy, mint én. Semmi sem hiteti el velem, hogy tisztán csak vallása iránti buzgalma az egyedüli indok, mely őt ráviszi, hogy oly teljesen Romaynenek szentelje magát. Valami nyomorult terve és célja van és szemeiből kiolvastam, hogy én is érdekelve vagyok benne!

Eyrecourtné ő nagysága hangos nevetésbe tört ki.

— Mi van ezen nevetni való? — kérde Stella, kissé sértődötten.

— Kijelentem, kedvesem, hogy csakugyan boszantó kezd már lenni a te hihetetlen tudatlanságod nagyvilági dolgokban. Egyszer-mindenkorra tanulj meg azt, hogy bármikor nem tudod megmagyarázni magadnak egy pap feltűnő, vagy érthetetlen magaviseletét, (és e részben én, kedves gyermekem, nem válogatom meg, miféle felekezethez tartozik,) sohasem fogsz tévúton járni, ha fondorlatainak célját — a pénzben fogod

keresni. Ha Romayne methodistává, vagy más valamivé vált volna, a főtisztelendő ur — bárki lett légyen az, — ki lelki üdvösségének gondozását magára vállalta, — el nem feledte volna azt, a mit te, kis liba elfeledtél, hogy t. i. áttért uj hive gazdag ember. Gondolatai az építendő kápolnával, a missioval, árvaházzal, vagy egyéb pénzt szükségelő intézménnyel lettek volna elfoglalva és, — és ép oly kevésbé nyomorult szándékkal, mint a milyennel most én felpiszkálom e tüzet, — azzal fejezte volna be hadjáratát, hogy aláírási ivvel állt volna elő — ép úgy, mint ahogy a mi undok Benwell atyánk fogja elárulni a rejtély nyitját, a két kicsi szóban: Kérem, irjon alá. Talán még valami más előérzeted is van, melyre nézve anyád őszinte véleményét akarnád hallani.

Stella megadásteli arczezal vette fel ismét könyvét.

— Valószínűleg igazad van, — mondá. — Folytassuk regényünket.

De mielőtt az első lap végére ért volna, gondolatai ismét messze kóboroltak a szerencsétlen történetől. Ama »másik előérzetre gondolt,« mely anyja utolsó gúnyoros kérdezősködésének tárgyát képezte volt. Ama megmagyarázhatatlan félelem, mely erőt vett rajta, midőn Camp-Hillban tett látogatása alkalmával, esetleg megérintette a franczia fiut, gyakran nyugtalanitá emlékét. Még halálának hire sem volt képes képzelődését megnyugtanni, mely mindig valami kétes, előre nem látható bajjal hozta kapcsolatba e fiut s a minek bekövetkezésétől folyvást rettegett.

Pedig az efféle babonás sejtelem egészen új volt előtte s még eddig soha sem emlékezett ilyenre. Őszintén szégyelte az egészszet s mégsem tudott megmenekülni tőle.

A könyvet ismét ölébe bocsájtá — aztán fáradtan félretette, felállt, az ablakhoz lépett s kitekintett az időt megnézni.

Csaknem ugyanazon perczen Eyrecourtné ő nagyságának szobaleánya megzavarta úrnőjét a regény második kötetének olvasásában, levelet hozván neki.

— Nekem szól? — kérde Stella, hátranézve az ablakból.

— Nem, nagyságod, Eyrecourtné ő nagyságának.

A levél Lady Loring egy szolgája által hozott a házhoz. Átadásakor valószínűleg még külön utasításokat is adott a leánynak, mert az most sokat mondólag ajkára tette ujját s egy jelentőségteljes tekintettel nyujtotta át a levelet urnőjének.

Lady Loring ekkép irt:

»Ha Stellával talál lenni, midőn e levelet veszi, kérem ne mondjon semmi olyast, mi elárulhatná, hogy én vagyok levelezője. Szegényke, elejétől fogva bizalmatlankodott Benwell atya iránt, és köztünk legyen mondva, ma már azt kezdem hinni, hogy erre nézve nem is volt oly bohó, mint a minőnek mi néztük.

»Benwell atya egészen váratlanul elhagyott bennünket — természetesen, igen jól előkészített mentség után, mely kielégítette ugyan Lord Loringot — de engemet épen nem. Nem különös éleslátásom következté

ben, de annak a nyomán, amit az imént hallottam egy katolikus barátunk által. Most sül ki, édesem, hogy Benwell atya Jezsuita-barát és oly magas állást foglal a rendben, hogy rangjának eltitkolása, amig házunknál tartózkodott, csak valami fontos okból történhetett. Nyugtalanítani kezd a gondolat, mily komoly indok vihette rá, hogy ily alárendelt állásban mutassa be magát.

»Igaz, hogy legtávolabbról sincs rá okom, hogy e meglepő felfedezést Stella fájdalmas és kellemetlen sejtelmeivel kapcsolatba hozzam — és mégis van az egészben valami alattomoság, mi nemcsak hogy nyugtalanít, de különösen kíváncsivá tesz tudni, mit gondol az egészről Stella anyja.

»Jöjjön el, és beszéljük meg a dolgot tüzetesen, amint csak szerit teheti.«

Eyrecourtné ő nagysága csendesen mosolygott magában, amint a levelet zsebébe csúsztatá.

Lady Loring levelére is ama csalhatatlan megfejtési rendszert alkalmazta, mit leányának csak az imént megmagyarázott. Eyrecourtné a pap magaviseletének titkát egy percnyi habozás nélkül megfejtette. Lord Loring »chek«-je, vagyis Lord Loring adakozási aláírása Benwell atya zsebében, mely mellesleg mondva oly összeget képviselt, hogy ő lordsága szándékosan fel sem említette nejének — ez volt a rejtély kulcsa, mi különben oly világos, mint a nap délben!

De most más kérdés marad hátra: jól cselekszik-e, ha Lady Loringot ép úgy felvilágosítja, mint ahogy Stellát felvilágosította?

Erre Eyrecourtné ő nagysága tagadólag válaszolt magának.

Mint a római katolikus vallás buzgó hivei és Romaine régi barátai, Loringék természetesen örvendtek kitérésén. Azonban mint Romaine nejeinek régi barátai, a tapintatosság parancsolta, hogy ebbeli örömeiknek tulságosan nyílt kifejezést ne adjanak. Érezvén, hogy a pap indokainak megvitatása a legtermészetesebben az áttérés kényes ügyére terelné a társalgást, Eyrecourtné, okos asszony léte, elhatározta, hogy elejti a kérdést.

E határozat következménye pedig az volt, hogy Stellát mi sem készítette elő a most már igen közel álló katasztrófára.

Eyrecourtné ő nagysága az ablakhoz lépett Stellához.

— Kedvesem, — szólt, — az idő szépen kitisztult. Kocsikázzunk-e még villásreggeli előtt?

— Ha úgy akarod, mama, menjünk.

Ezt mondva, anyja felé fordult. A felderülő ég enyhe s egyszersmind átható világa előzőnlé az egész alakot. Eyrecourtné most is, mint rendesen, ránézett, de ez egyszer elkomolyodott; mohón éles tekintettel, figyelmesen tanulmányozta leánya arcát.

— Valami különös változást látsz talán rajtam? — kérde Stella, bádgyadt mosolylyal.

Felelet helyett Eyrecourtné ő nagysága leánya derekát szeretetteljes gyöngédséggel karolta át, mely teljesen elütött jelleme minden efféle szokott nyilatkoza-

tától. A világias, felületes anya szemei gyöngéden tapadtak leánya arczához.

— Stella! — szólt szeliden, halkán — aztán elakadt — most először életében nem találva szót érzése, gondolata kifejezésére.

Rövid szünet után újra megszólalt:

— Igen, — látok rajtad változást, — suttogá, — egy érdekes változást, mely valamit mondott nekem. Kitaláltad-e, mi az?

Stella szép arczát pillanatra ragyogó pir borítá, aztán ismét elhalványult. Fejét némán anyja kebelére hajtá.

A nagyvilági, felületes, önző Eyrecourtné természete utoljára is egy nő természete volt s a női élet legnagyobb megpróbáltatása és diadala most úgy tűn-
vén fel előtte, mint a mely nem sokára saját gyermeké-
ek diadala és megpróbáltatása is lesz, — oly hurokat rezgetett meg e megkérgesedett sziv belsejében, melyek még tiszták és érintetlenek maradtak.

— Szegény szerelmem, — szólt, — megmondtad a jó hirt férjednek?

— Nem.

— Mért nem?

— Nem törődik ő most semmivel, amit én mondhatnék neki.

— Bolondság, Stella! Egy szóval visszacsábithatod magadhoz — és te habozol e szót kimondani. Én mondom meg neki.

Stella hevesen elvonta magát anyja ölelő karjaiból.

— Ha ezt teszed — kiáltá — nem mondhatom, mily gyöngédtelennek és kegyetlennek foglak tartani. Igérd meg, nem, becsület szavadra fogadd meg, hogy egy szót sem fogsz szólani és rám bízod e dolgot!

— Megmondod neki, bizonyosan, ha rád bizom? Igéred?

— Igen — a mikor jónak látom. Igérd meg, hogy hallgatsz!

— Csendesen, csendesen, szívem; ne izgasd fel magadat; ígérem. Adjál egy csókot. Bizony isten magam is izgatott vagyok! — kiáltá, visszaesve szokott módorába. — Milyen csapás az én hiúságomnak, Stella! — A kilátás nemsokára nagyanyává válni! Igazán, be kell esengetnem Matildát — beveszek pár csepp veres-lavendulát. Fogadd tanácsomat kedvesem, és kitesszük még a pap szűrét a házból. Ha Romaine visszatér nevetséges visszavonulásából — böjtölése és ön-sanyargatása után — akkor lesz az ideje öt eszére téríteni — akkor mondj el neki mindent és igyekezzél őt újra lebilincselni. Megfontolod tanácsomat?

— Igen; majd gondolkozom felette.

— Még egy szót, mielőtt Matilda belépne. Ne feledd el, mily rendkívüli fontosságú volna, ha Vange monostornak fi-örököst adnál. Ily esetekben a legveszélytelegebbül kijátszhatod a férfiak tudatlanságát. Mondd meg neki, hogy a legbiztosabban tudod, hogy fiú lesz!

TIZEDIK FEJEZET.

A mag el van vetve.

LONDON nagy nyugati külvárosának egyik távol eső negyedében elhelyezve, a »Menhely«-nek nevezett ház, jól gondozott kert közepén állt, mely minden oldalról magas téglafal által volt bekerítve.

A nagy, aranyozott keresztet kivéve a kápolna tetején, külsőleg semmi sem árulta el a vallási czélt, melyre a római katolikus papság (a »hivők« bőkezű segélyével) az épületet szánta és használta.

De az áttért, ki e küszöb átlépésére szabadalmat nyert, a protestáns Angliát a kerítés-falon kívül hagyta és úgy szólván egy új országban találta magát.

A Menhelyen belül az Egyház atyai gondoskodása teljesen hatalmába kerítette; zárdái egyszerűséggel vette őt körül, egyszerű kis hálószebájában, és szemkápráztató egyházi pompával lepte meg, valahányszor vallási kötelességei a kápolnába vezették.

A legkitünőbb izlés — mely a jelenkor zárdáinak és templomainak elrendezésében és diszítésében oly ritkán található mai nap, — itt minden léptenyomon szembetűnt s a ház minden részében a vallás szolgálatában volt alkalmazva.

A Menhelyben még a legszigorúbb fegyelem sem bírt rútni, visszatetsző külsővel. Lakói hó-tisztaságú, finom asztalterítők mellett bőjtöltek és a félig üres gyomrok alá-
zatos szolgálói, a kezelt kések és villák, ragyogóra voltak csiszolva. A vezeklő, ki az oltár lépcsőit csókolá — (a mint a szentesített keleti phrázis mondja) »nem evett piszkot.«

Barátok, bőkezű barátok, kiknek meghatározott napokon meg volt engedve, hogy a Menhely lakóit meglátogassák, — a fogadási teremben oly »Szent családok« másolatát látták, melyek valósággal műbecscsel bíró kincsek valának; — és — bár szándékosan szerény mintázatúan és tompa színűen volt választva, mégis oly sűrű, süppedékes keleti szőnyegen jártak, mely igen kellemetesen hatott szemre és lábra egyaránt, a mennyiben remek kivitelű ájtatos jelvényeket tüntetett fel és neszfogó volt.

A Menhely saját artézi kútjával rendelkezett; senki a háznál nem ivott tisztátalanságot vizében. A folyosón, enyhe tömjén illat volt észlelhető. A hely megnyugtató, titokzatos csendjét nemhogy megzavarták volna, sőt nevelték a halk, elnyomott léptek, a csendesen, zajtalanul nyiló- és betévődő ajtók nesze. Az állati élet még egy macska által sem volt képviselve a konyhában.

És mégis, valamely megfoghatatlan, megmagyarázhatatlan befolyás által áthatva, a ház nem volt unalmas. Élénk képzeletű eretnekek nem igazság nélkül hasonlították egy elbűvült kastélyhoz.

Szóval, a katolikus rendszer, a legtökéletesebben kimutatta itt mély tudományát az emberi termé-

szet gyöngéinek terén, valamint kifogyhatatlan ügyességét a czéljai eléréséhez szükséges eszközök megválasztásában.

Azon reggel, a midőn Eyrecourtné ő nagysága és leánya emlékezetes párbeszédüket tarták Tiz holdas park kandallója mellett, Benwell atya belépett a Menhely egyik magán-szobájába, mely a papság használatára volt fentartva.

Az alázatos szolga, türelmesen várva a rendeleket, elküldetett, hogy a Menhely egy Mortleman nevű lakóját előhívja.

Benwell atya szokott nyugalmasan vidám arca ezuttal kissé meg lett zavarva bizonyos aggályos kifejezés által. Többször türelmetlenül az ajtóra nézett, és még észre sem vette, vagy figyelmére sem méltatta az utolsó egyházi nyomtatványokat, melyek hivogatólag mosolyogtak feléje az asztról.

Nemsokára megjelent Mortleman ur egy, még fiatal és sokat ígérő áttért alakjában. Szemeinek vad tüze és arcának idő előtti kiaszottsága az agybetegség ama sajátságos fokát jelzé, mely fanatizmussal kezdődik és nem ritkán vallási örületben végződik.

A modor, melylyel a papot üdvözlé, szolgálisan alázatos volt. A szó szoros értelmében csúszott-mászott a híres jezsuita előtt.

Benwell atya figyelmére sem méltatta az alázatosság e jeleit.

— Üljön le, fiam, — szólt leereszkedőleg:

Mortleman úr úgy nézett ki, mintha jobban sze-

retett volna térdre bocsájtkozni — de azért engedett a meghívásnak és leült.

— Úgy hiszem, ön pár nap óta Romaine úr társa a szabad órák alatt? — kezdé a pap nyugodt hangon.

— Igenis atyám.

— Vett már észre rajta unalmat, vagy egyáltalán olyan jelt, mely oda mutat, hogy únja a tartózkodást e háznál?

— Legtávolabbról sem! Már is érzi a Menhely áldó befolyását; néhány igen kedves órát töltöttünk együtt.

— Van-é mondani valója?

Mortleman ur keresztbe tette kezeit keblén, és mélyen meghajtá magát.

— Magamról kell elmondanom, atyám, hogy a képzelődés bünébe estem. Azt képzeltem, hogy Romaine úr, úgy mint én, nem nő.

— Én mondtam-é önnek, hogy nőtelen?

— Nem, atyám.

— Akkor nem vétkezett. Csak igen megbocsájt-ható tévedést követett el. Mikép történt ez?

— Rögtön elmondom, atyám. Romaine úr egy könyvről beszélt velem, melyet ön volt oly szives neki küldeni. Különösen érdekelve volt a benn foglalt angolnak, Acton bibornoknak élettörténete által. A fokozatok, melyeken át ő Eminenciája az Egyház hercegei közé jutott, barátomban, ha nem csalódom, egy új hivatás érzetét ébresztették fel. Azt kérdezte tőlem, a szent rend, vagy egyáltalán a papi pályára szántam-é maga-

mat? Azt feleltem, hogy vágyam csakugyan az volna, ha t. i. méltónak találtatnám reá. — Úgy tetszett, mintha ez mélyen meghatná. Természetesen erre én is egy kérdést koczkáztattam — azt kérdeztem, ő is ily szándékkal jött-é ide. Rendkívül fájdalmasan hatott meg modora és válasza. Mélyen felsóhajtott, s azt felelte: »Nincsen ily szép remény előttem, én házas ember vagyok.« — Kérem, atyám, mondja meg, hibáztam-é?

Benwell atya egy pillanatig elgondolkozott.

— Még mást is mondott Romaine úr? kérdezé.

— Nem, atyám.

— Megkísérlette-é a tárgyra való visszatérést?

— Jobbnak láttam, hallgatni.

Benwell atya kezet nyújtott a fiatal embernek.

— Édes fiatal barátom, — szólt, — nemcsak hogy nem tett semmi rosszat, de még a legdicséretre méltóbb tartózkodást is tanusította. Nem tartóztatom tovább kötelességeitől. Menjen el Romaine urhoz és mondja meg neki, hogy beszélni óhajtok vele.

Mortleman úr fél térdre bocsájtkozott és áldást kért.

Benwell atya fölemelte a hagyományos két újját és megadta az áldást.

Az emberi boldogság könnyen elérhető, ha helyesen értelmezzük saját vágyainkat. Mortleman úr mint a legboldogabb ember vonúlt vissza.

Magára hagyatva, Benwell atya szokott modorától elütő indulatos, gyors léptekkel kezdett fel s alá

járni a szobában. Az arczában észlelhető nyugtalan kifejezés most az izgatottság jeleinek adott helyet.

— Megkísérlem ma! — motyogott és megállva, kétkedőleg nézett körül. — Nem! nem itt, — szolt aztán határozottan, — nagyon is hamar beszélni találnának róla. Minden tekintetben biztosabb lesz otthon, nálam.

Összeszedte magát, arczának hevült kifejezését, komoly nyájassággá változtatá és visszatért ülőhelyéhez.

Romayne rányitotta az ajtót. Az áttérés és a Menhelyben folytatott életmód kettős befolyása máris megváltoztatta őt. Szokott ideges, izgatott kinézése végkép eltűnt, és helyébe szelid, enyhült nyugalom hatotta át egész lényét. Most már minden baja és gondja a pap kezében nyugodott.

Még testi mozdulataiban is bizonyos semleges rendszeresség volt és mosolyából malasztelt vidámság és lelki béke szolt.

— Édes barátom, — szolt Benwell atya barátságosan kezét szorítva vele, — ön elég jó volt szerény tanácsomat követni, midőn e házba tért. Engedje, hogy ismét én tanácsoljak, és fogadja most is szívesen intésemet, hogy már elég soká volt itt. Ha épen akarja, bizonyos időköz után visszatérhet ismét. Azonban elébb fontos mondani valóm van, és arra, engedelmevel, szerény házam vendégszeretetét ajánlom fel.

Volt oly idő, a midőn Romayne e váratlan eltávolítás okát kérdezte volna. Most szó nélkül elfogadta szellemi vezetője tanácsát.

Benwell atya megtette a szükséges jelentéseket a feljebbvalóknál, és Romaine elbucszott a Menhelyben talált új barátaitól. A nagy jezsuita és a nagybirtokos illő alázatossággal, szerény egyfogatú kocsiban hagyták el a helyet.

— Remélem, nem kellemetlen önre nézve e távozás? — mondá Benwell atya.

— Csak kíváncsi vagyok tudni, — felelé Romaine, mi mondani valója van.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Aratás ideje.

Az utczákon végig robogva, Benwell atya oly állhatatossággal beszélgetett a napi újdonságokról, mintha semmi más nem volna az eszében. Társa szellemét a várakozás és nyugtalanság izgató állapotában hagyni egy ideig, bizonyos alkalmakkal, ügyesen előkészítő befolyásnak bizonyulhatott a Romaine jellemével bíró embernél.

Sőt, mikor Benwell atya szállására értek, még akkor is habozott a pap s nem vette fel azonnal a tervben lévő társalgást.

Előzékeny kérdéseket tett, mint ahogy vendéglátó, jól nevelt emberhez illik.

— Korán reggeliznek a Menhelyben, — mondá. — Mivel szolgálhatok?

— Semmit sem kérek, köszönöm, — viszonzá Romaine, erőszakosan legyőzve a szokott türelmetlenséget, mit minden szükségtelen elodázás felébresztett benne.

— Engedelmet kérek, hosszú párbeszéd áll előttünk, ha nem csalódom. Testi szükségletünkkel, édes Romaine (bocsásson meg, ha ezuttal barátságosan mellőzöm a feszes czimezést,) amint mondom, testi szükségleteinkkel nem szabad tréfálnunk. Egy pohárka az én hires tokajimból és egy kétszersült egyikünknek sem fog ártani.

Csengetett és kiadta a szükséges rendeleteket a megjelent szolgának.

— Ismét egy ködös, nedves nap, — folytatá vidáman. — Remélem, nem adja meg az árát rheumatizmusban az Angliában töltött télnek. Ah, ez a dicső ország túlságosan tökéletes volna, ha Róma páratlan éghajlatával birna!

A bor és kétszersült behozatott. — Benwell atya megtölté a pohárkákat és barátságosan meghajtá magát vendége előtt.

— Nemde, effélét nem kapni a Menhelyben, — kiáltá derülten. — Úgy hallom azonban, hogy kitünő vízzel rendelkeznek, mi a maga nemében, itt London kellő közepén, szintén fényüzési cikk. És most édes, Romaine, mindenek előtt bocsánatát kell kikérnem. Ön valószínűleg kissé kiméletlennek tekint érte, hogy így, minden magyarázat nélkül felpakoltam és elszóktettem visszavonultságából?

— Azt gondoltam, bizonyosan fontos oka van rá, atyám, és ez elég volt nekem.

— Köszönöm; igazságos irántam; saját, leglényegesebb érdekében cselekedtem így. Vannak nyugodt, nehézkes véralkatú emberek, kikre a Menhely bölcsen egyhangú fegyelme egészséges befolyást gyakorol — értem, oly befolyást, mit előnnyel lehet meghosszabbítani és folytatni is. De ön nem tartozik ezekhez. Hosszadalmas elvonultság és egyhangú életmód, szellemileg és erkölcsileg egyaránt kártékonyak a magaféle lánglelkű, nagyravágyó emberre nézve. Annak idejében nem említettem ebbeli nézeteimet, mert kimélni akartam az intézet kitünő igazgatóját, ki vakon bizik a fegyelme alatt álló intézmény csalhatatlanságában. Legyen hát! a Menhely megtette azt a jót, mit az ön esetében egyáltalán tehetett. Már most kötelességünk azon gondolkodni, mikép értékeljük szellemi tevékenységét, mely, helyes fejlődés mellett, egyike legértékesebb tulajdonainak. De, legelőbb, engedje, hogy megkérdezzem: visszanyerte-e teljes mérvben lelki nyugalmát?

— Egészen más embernek érzem magamat, Benwell atya.

— Ennek örülök! És ideg-baja — nem kérdem mi az, csak tudni óhajtom, vajjon ezen irányban is javulást, enyhülést tapasztal-e?

— De még mily javulást, mily áldott enyhülést! — kiáltá Romaine, rég letűnt napok újra ébredő lelkesültségével. — Minden gondolatom és meggyőződésem teljesen átalakult, mit tisztán önnek köszönhetek.

— És a mi kedves Penroseunknak, — közbe szólt Benwell atya, ki jobban, mint bárki más, értett a mesterséghez, mikép kell az igazságos érzület előnyös álarczát felvenni, ha alkalom nyílik reá. — Nem szabad elfelednünk Arthurt.

— Elfeledni Arthurt? — ismétlé Romaine. — Egy nap sem múlik a nélkül, hogy reá ne gondolnék. Benső átalakulásomnak egyik jóltevő eredménye, hogy most nem gondolok keserüséggel veszteségére. Bámulattal gondolok Penrosra, mint olyanra, kinek dicső életében és pályájában, minden fenyegető veszélye daczára, szívesen osztozám!

Beszédközben arcza egészséges pirra gyúlt és szemeibe visszatért a régi fény.

A római Egyház absorbeálási tehetsége már is magához vonta Romaine jellemének rokonszenvező oldalát, mely egyúttal legkifejlettebb vonásainak volt egyike.

Penrose iránti szeretete — mit eddig csak az ember saját erényei ébresztettek benne, — már szűkebbre vonta korlátait és a pap megpróbáltatásai és szabadalmi iránti rokonszenvre is kiterjedt.

Valóban az orvos, kivel régente tanácskozott, igen helyesen magyarázta Romaine esetét és tanácsa, az eredményt tekintve, tökéletesen megfelelt a baj természetének.

Ez a rendkívüli, absorbeáló vallási fölény és uralom végre is megtalálták az utat lelkéhez, miután a feleség egyszerü, de őszinte odaadása, a pap subtilisabb cselszövényei következtében, kudarcot vallott.

Más emberek, Benwell atya tervével szemük előtt, azonnal felhasználták volna az alkalmat, mit Romaine rajongása nekik nyújtott. . . A bölcs jezsuita azonban hiven ragaszkodott kipróbált elvéhez : hogy semmit sem tanácsos elhamarkodni.

— Nem, — szólt, — az ön élete ne legyen hasonló szeretett barátunk életéhez. A pálya, melyre az Egyház Penroset szánta, nem önnek való pálya. Önre más feladat vár, és ön külömb igényekkel léphet fel velünk szemben.

Romaine ránézett szellemi tanácsadójára, arcán pillanatnyi változás volt észlelhető; visszaesés a múlt idő gúnyoros keserűségébe.

— Elfeledte, hogy legjobb esetben csak laikus vagyok és lehetek? — kérdé. — Mily igényeim lehetnek, ha csak nem az Egyház hiveinek közönséges igényei, melyekkel a papságtól minden jót várunk?

Pillanatig elhallgatott, aztán egyszerre folytatta, mint a kit új eszme ragadott meg. —

— De igen! — kiáltá. — Talán mégis van egy külön igényem is — az, hogy legyen megengedve nekem kötelességem teljesítése.

— Mily tekintetben, édes Romaine?

— Bizonyosan kitalálhatja? Gazdag ember vagyok; heverő pénzem van, mit kötelességem és (kiváltságos jogom, az Egyház szükségleteinek és jótékonyságának felajánlani. És amig erről beszélünk, egyúttal bevallhatom, mikép kissé meglepett, hogy mindeddig még soha sem tett említést e tárgyról. Még soha sem

jelezte a módot, melylyel a legüdvösebben és legnemesebben vehetem hasznát pénzemnek. Feledékenység volt-e ez az ön részéről?

Benwell atya fejét rázta.

— Nem, — felelé; — becsülettel, ezt nem állíthatom.

— Akkor hát hallgatásának valami oka volt.

— Természetesen.

— S nem tudhatnám-e azt az okot?

Benwell atya felállt s a kandallóhoz ment.

Megjegyzendő, hogy különböző módon lehet felállni s a kandallóhoz menni, s a szemlélő a modor, tekintet és arczkifejezés által nyeri a hatást, mit reá gyakorolni óhajtanak. Jóllehet fázunk és csak melegedni óhajtunk. Vagy pedig nyugtalanok vagyunk és okot keresünk a mozgásra és helyzetünk változtatására. Vagy szerénységünk zavarba ejtetik és e zavart kívánjuk eltitkolni. . .

Benwell atya tetőtől talpig a szerény zavar hatását tette, és e zavart igyekezett a legüdvösebben elrejteni.

— Édes barátom, — mondá, — félek, hogy kelemetlenül érintem érzelmeit.

Romayne őszinte convertita volt, azonban még mindig maradtak benne oly ösztönök, melyeknek következtében megneheztelt e kiméletért, mely mint a kimélet ellenkezője hatott rá, még így is, amidőn oly embertől eredt, kit tisztelt és bámult.

— Ön akkor sérti érzelmeimet, — viszonzá kissé élesen, — ha nem őszinte és nyílt irányomban.

— Akkor csak ugyan őszinte leszek önnel szemben, — felelé Benwell atya. — Az Egyház, — mely általam mint méltatlan tolmácsa által beszél önhöz, kissé kényes helyzetben van, ha pénzkérdésekkel fordul önhöz.

— Mért?

— Az Egyház, Romaine, tartózkodik jótékony-ság révén elfogadni oly pénzt, mely jövedelmét képezi saját birtokainak, mik erőszakos elkbozás útján jutottak egy laikus kezeibe. Nem! — kiáltá, — nem engedve szóhoz jutni Romainet, ki azonnal megértette a Vange monostorra való czélzást. — Nem, kérnem kell, hogy hallgasson ki. Egyszerűen és őszintén adom elő az ügyet úgy a mint van, mert ön maga kívánta. Egyuttal meg kell még jegyezmem, hogy a századok lefolytával, a törvény szemében az idő szentesítette a kiméletlen rablást, mit nyolczadik Henrik lelkiismeretlenül véghez vitt. — Ön jogszerűen és törvényesen örökölte őseitől Vange monostort. Az Egyház nem oly oktalan, hogy tisztán erkölcsi jogot érvényesítsen egy ország törvényével szemben. Érzi az ellene elkövetett méltatlanságot, de megadja magát.

Kinyitotta a lapos mahagon-szekrényt és lassacskán kivetkőzött tekintélyéből. Az ember lépett a pap helyébe.

— Mint Vange ura, — szólt, — tán érdekkal fog nézni egy kis történelmi ritkaságot, mit elég szerencsések valánk megőrizni. A Vange-féle birtoklevelek ezek, édes Romaine, melyeknek erejénél fogva a szerzetesek a

magok idejében azon birtokot birták, mely most az ön tulajdonát képezi. Nem parancsol még egy pohárka bort?

Romayne megnézte az okmányokat és olvasatlanúl félretette azokat.

Benwel atya felköltötte büszkeségét, igazságérzetét és a prédaságig menő, vad bőkezűségi ösztöneit.

Ő, ki mindig megvetette a pénzt, — kivéve azon egy esetet, a midőn mint nemes és könyörületes tettek eszköze lépett fel, — ő, oly vagyon birtokában van, melyhez erkölcsileg nincs joga, még pedig annélkül, hogy saját lelke előtt mentségül szolgáltak volna valamely édes, vagy kegyeletes emlékek, mik e helyhez fűződnek.

— Remélem, nem sértettem meg? — kérdé Benwell atya.

— Megszégyenített, rám piritott, — viszonzá Romayne melegen. — Azon nap, a midőn Egyházába léptem, meg kellett volna emlékezniem Vangeról. De jobb későn, mint soha. Nem akarok a törvény mögé bújni, elismerem az Egyház erkölcsi jogát. Azonnal visszaszolgáltatom a vagyont, melynek akaratlan bitorlója vagyok.

Benwell atya megragadta Romayne mindkét kezét és melegen megszorítá.

— Büszke vagyok önre! — mondá. — Mindnyájan büszkék leszünk önre, ha megírom Rómába, mi történt ma köztünk. De nem, Romayne — ennek nem szabad megtörténnie. Bámulom önt, rokonszenve-

zem érzelmével — és visszautasítom ajánlatát, az Egyház nevében mondom — visszautasítom nagylelkű adományát.

— Várjon egy kicsit, Benwell atya! Nem ismeri anyagi helyzetemet. Nem érdelem bámulatát. A Vange birtok elvesztése alig lesz reám nézve anyagi veszteség. Nagy vagyont örököltem nénémtől. Jövedelemem azon birtok után sokkal nagyobb, mint a yorkshirei jószág után.

— És mégis, Romaine, nem szabad meg lennie.

— Bocsásson meg, úgy kell lennie. Több pénzem van Vange nélkül is, mint a mennyit elkölthetek. Azonfelül kínos emlékek is fűződnek a házhoz, melyek tartóztatni fognak, hogy valaha ismét átlépjem küszöbét.

Még ez a vallomás sem volt képes Benwell atya határozatát megingatni. Makacsúl keresztbe fonta karjait és makacsúl toppantott lábával a puha szőnyegen.

— Nem! — kiáltá! — Bármily nagylelkű szószólója lesz is szándokának, válaszom mégis az marad: — Nem!

Romaine a maga részéről csak annál határozottabban ragaszkodott eszméjéhez.

— A birtok egészen az enyém, — sürgeté. — Nincs a világon semmiféle közeli rokonom. Nincsenek gyermekeim. Nőm, ha előtte találom meghalni, gazdagon el lesz látva. Tisztán makacsság az ön részéről — bocsássa meg őszinteségemet, — ha megmarad szavánál.

— Tisztán kötelesség, édes Romaine. Ha engednék szives sürgetésének, okot szolgáltatnék a papság

szándokainak legaljasabb félremagyarázására. Megdorgáltatnék, még pedig jogosan és szándékolt értekezésem önnel, pillanatnyi habozás nélkül megszakíttatnék. Ha kimélni akar, kérem, ejtsük el a kérdést.

Romayne még e komoly felszólításnak sem akart engedni.

— Jól van, — szólt; — van azért oly okirat, mit nem lehet széttépni. Nem állhatja utamat, ha más végrendeletet csinálok. Vange monostort az Egyháznak adományozom, és ön lesz egyik gyámja. Ez ellen csak nem lehet kifogása.

Még a szigorú Benwell atya is zavarban volt most már, mi módon adjon még kifejezést becsületes protestációjának. Csak szomorúan és alázatosan tudta kérni Romaynet, hogy az ő kedvéért változtassa meg a társalgás tárgyát.

— Kérem, hagyjuk abba, édes Romayne, ön nagyon bánt. Miről is beszéltünk az előtt, mielőtt erről a szerencsétlen témáról kezdtünk beszélni?

Ujra megtöltötte a poharakat, még egyszer megkínálta Romaynet a kétszersülttel és láthatólag, komolyan izgatott volt.

E szokatlan kifejezést észrevéve, Romayne sajnálni kezdte, hogy nem fejezte ki szándokát gyöngédebben kitünő és érzékeny barátja előtt.

Azonban, ha beláthatott volna a pap lelkébe, hamar kibékült volna kiméletlennek tetsző eljárásával.

Midőn szállásán ily vendégszerető módon fogadta Romaynet, tisztán csak a Vange-birtok lebegett szeme

előtt. Megnyerte az Egyház számára terve koronáját — és hogy igazságosak legyünk, annélkül, hogy önmagára gondolt volna; — mint Romaine, ő sem gondolt a pénzzel, a pénz kedvéért.

Most még csak a diadal végleges biztosítása volt hátra. Ellentállt a kísértésnek, hogy a jószág birtokjogát már Romaine életében elfogadja. A birtok visszaszolgáltatása ily alakban, a míg örül.ösök születése is a lehetőségek közé tartozott, csak nyilvános botrányra adott volna alkalmat. Mig ellenben a végrendeleti átíratás (főkép örökös hiányával,) magtámadhatatlan bizonyítékot szolgáltatott volna Romaine őszinte ragaszkodásáról, melylyel azon Egyház iránt viseltetik, melynek benső meggyőződésből lett tagja.

De még ezen előnyös kilátások mellett is, ellenséges befolyások és események a végrendelet megmásítását és visszavonását eredményezheték, ha csak valamely komoly akadály nem gördítették Romainenek e lehető jövődöbeli vélemény változtatása elé.

Benwell atya már régen tisztában volt magával ezen akadály választását illetöleg. Ez egyszer őszinte izgatottság vett eröt rajta, mert maga legjobban ismerte a veszélyeket, melyek ezen akadály felmutatásával együtt járnak.

Ravasz és fáradhatlan felbátorítás utján sikerült neki Romaineböl katholicust csinálni, és öt az önkényt adott ígérethez vinni, hogy a Vange birtokot visszaszolgáltatja az Egyház kezeibe. Ugyan e ravasz és ügyes bátorítás nyomán, a megalázás még egy tette volt

hátra Romaine részéről — oly tett, mely lehető következményeiben nemcsak komolylyá, de még veszélyessé is válhatott, — és ebbe is bele kell még ugratni az új hívőt.

De még a jezsuita aczél idegzete is megrendült kissé a reá várakozó feladat szemléletében.

* * *

Romaine mélyen elgondolkozva ült a kandallónál és a tűzbe bámúlt.

Benwell atya fel s alá járva a szobában, végre megszakitá a csendet.

— Miről is akartam önnel szólni? — mondá. — Nemde jövőjéről beszéltünk és szép tehetségeinek kellő felhasználásáról?

— Ön igen szives, Benwell atya. Ez a tárgy igen kevésbé érdekel. Jövendóm tisztán áll előttem — családi elvonultság, vallásos kötelességek teljesítése által nemesítve.

Járásközben, Benwell atya megállt e válaszra és kezét szívélyesen Romaine vállára nyugtatá.

— Mi nem engedjük meg az igazi katolikusknak, ki jobb tettekre érdemes, hogy családi elvonultságban töltse életét, — mondá. — Az Egyház, Romaine, fel akarja önt használni. Én sohasem hizelegtem senkinek életemben; de azért szemben is megmondhatom, a mit háta megett több ízben mondtam. Az ön erősen kifejlett becsületérzésével bíró ember, oly ember, ki az ön értelmével, magas röptü szellemével, és személyes

vonzó, lebilincselő tulajdonaival bir, nem az az egyén, kit módunkban volna használatlanúl vesztegeltetni. Legyen őszinte hozzám, barátom, öntse ki szivét nekem, és én viszont őszinte leszek ön eránt. Hadd járjak jó példával elő. Auctoritásom erejénél fogva mondom önnek: szép jövő áll előtte.

Romayne arcza fellángolt e szavak hallatára.

— Mily jövő? — kérdé mohón. — Szabadságomban áll-e a választás? Figyelmeztetnem kell-e önt, hogy a nős ember nem csak önmagára gondolhat?

— Tegyük fel, hogy esetleg nem volna nős ember?

— Hogy érti ezt?

— Romayne, én utat igyekszem törni magamnak azon megátalkodott tartózkodásán keresztül, mely jellemének egyik hátránya. Ha nem bir erőt venni magán és nem birja meggyónni nekem titkos töprengéseit és titkolt, eddig soha ki nem fejezett megbánását, miket e földön senki másnak meg nem vallhat — akkor jobb lesz, ha azonnal véget vetünk e társalgásnak. Ön menedéket talált a katholikus Egyház kebelében. Nincs-e lelke mélyén bizonyos vágyódás oly valami után, mi jelenlegi állásán túlragná?

Szünet állt be. Romayne arczának lángja elenyészett ismét — néma maradt.

— Ön nincs a gyóntató székbén, — jegyzé meg Benwell atya, lehangoltan megadva magát a szomorú körülményeknek. — Semmi sem kötelezi önt e kérdésekre való válaszra.

Romayne összeszedte magát és felocsúdott elmerültségéből. Halkan, kedvetlenül beszélt :

— Félek felelni ; — mondá.

E látszólag bátortalanító válasz megadta Benwell atyának ama bizalmat és a biztos győzelem határozott tudatát, mit eddigelé még teljesen nélkülözött. Egyre mélyebbre és mélyebbre hatolt be Romayne lelkébe és gondolatmenetébe, még pedig ama subtilis ügyességgel, melylyel a sok évi gyakorlat az emberismeret nehéz tudománya terén nemcsak felruházta őt, de mesterré avatta.

— Talán nem sikerült magamat teljesen megértetni, — szóló biztatólag. — Megkísérlem, megmagyarázhatom-e, hogy értem ezt. Ön nem gyáva lelkű ember, Romayne. Amit hisz, azt bensőséggel hiszi. A benyomások nem mosódnak el felületesen az ön lelkéről. Szükséges és természetes következményképen, a mióta kitérítése megtörtént, teljes és osztatlan lélekkel csatlokozik a hithez, mely eltölti. Helyesen értelmezem-e jellemét?

— A mennyire én magam ismerem — igen.

Benwell atya folytatá :

— Ne felejtse, a mit most mondtam, — folytatá, — és ön meg fogja érteni, mért tekintem kötelességemnek e kérdés sürgetését és ismétlését, — bár még eddig nem felelt rá. Ön a katolikus hitben lelte meg ama lelki békét, mit más módon nem volt képes megtalálni. Ha közönséges emberrel lett volna dolgom, nem vártam volna ennél szerencsésebb eredményt és beér-

tem volna vele. De önt most újra kérdelem: nem ragadta-e meg szívét ezen áldott befolyás nemesebb és mélyebb értelemben? Igaz szívvvel mondhatja-e nekem: Meg vagyok elégedve azzal, a mit elértem; és nem is kívánok egyebet?

— Nem mondhatom igaz szívvvel; — felelé Romaine, szemlesütve.

Most elérkezett az idő hogy nyíltan szóljon — és Benwell atya nem közeledett többé céljához a szóhalmaz felesleges leple alatt.

— Rövid idővel ezelőtt, — szólt, — ön úgy beszélt Penroséről mint a kinek feladatában és sorsában osztozni óhajtana. A pálya, mely őt az indián hittérítők sorába vezeté, amint már egyszer említettem, — tisztán az ő jellemének és tehetségeinek megfelelő munkakört biztosít neki. De a pálya, mely őt a papság szent rendjébe iktatta be, mindenki előtt nyitva áll, ki ama égi hivatást érzi magában, mely Penroseban rajongó, és önfeláldozó társat szerzett nekünk.

— Nem, Benwell atya! Nem áll nyitva mindenki előtt.

— Azt mondom, hogy igen!

— Előttem nem áll nyitva!

— Azt mondom, hogy nyitva áll! Sőt még többet — ráparancsolom, kívánom, hogy ezentúl minden mellékes és tisztán emberi kötelékektől függő akadályokat elűzzön gondolataiból. Sokkal alantabb álló dolgok ezek, semhogy figyelmére méltathatná oly ember, ki a papi pálya szent hivatását érzi magában.

Adja ide kezét, Romaine! Azt mondja-e lelkiismerete, hogy ön az az ember?

Romaine felugrott. Lelke mélyéig fel volt indulva e felszólítás ünnepélyessége által.

— Nem rázhatom le az akadályokat, melyek fogva tartanak! — kiáltá szenvedélyesen. — Az én helyzetemben lévő emberre nézve tanácsa tökéletesen hasznavehetetlen. A kötelékek melyek lebilincselnek meghaladják egy pap rokonszenvének hatalmát.

— Semmi sem haladja meg egy pap rokonszenvének hatalmát!

— Benwell atya, én házas ember vagyok!

Benwell atya keresztbe fonta keblén karjait, eltántorithatatlan határozottsággal egyenesen Romaine arczába nézett és végre rá mérte a merész csapást, melyre hónapok óta készült.

— Szedje össze bátorságát, — mondá keményen. — Ön ép oly kevésé házas, mint én vagyok!!

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

LEGKISSEBB nesz sem volt hallható a szobában. Romaine ott állt és némán, mintha villám csapott volna le rá, nézett a papra.

— Hallotta, mit mondtam? kérdé Benwell atya.

— Hallottam.

— Megértette, hogy igaz az, mit mondtam, és elhiheti?

Romayne nem felelt — de várt, mint a ki még többet kíván hallani.

Benwell atya igen jól értette a jelen percz horderejét és veszélyét. Tudta, hogy pillanatig sem szabad visszariadnia a felelősségtől, mit magára vállalt.

— Látom, mennyire meglepem, — kiáltá; — de épen az ön érdekében, őszinte nyíltság lett kötelességemmé. Romayne, a nő, akit feleségül vett, már egy másik férfi neje! Ne kérdezze mikép tudom — elég, ha mondom, hogy tudom. A legelvitázhatatlanabb bizonyítékokkal fogom támogatni szavaimat, amint magához tért. Jöj-jön! Pihenjen kicsit e karosszékben.

Megragadta Romayne karját, a zsölyéhez vezette, és egy kis bort itatott vele.

Egy darabig vártak. Végre Romayne, mélyen fel-sóhajtva, felpillantott.

— A nő, kit feleségül vettem, már egy másik férfi neje. — Lassan, halkán ismételte magának a szavakat, és aztán Benwell atyára nézett. — Ki ez a férfi? — kérdé.

— Én mutattam be önt neki, midőn ép oly kevésse volt tudomásom e körülményről, mint önnek, — felelé a pap. — Az a férfi nem más, mint Winterfield Bernát.

Romayne félig felemelkedett helyéről. Pillanatnyi harag villant meg szemeiben, de csakhamar ismét kihalt, eloltva a fájdalom és szégyen nemesebb és hatalmasabb érzése által.

Eszébe jutott Winterfield bemutatása Stellának.

— Férje! — motyogá ismét, önmagához beszélve. — És megengedte, hogy bemutassam neki; és úgy fo-

gadta, mint az idegent. — Elhallgatott és hosszasan elgondolkozott. — Kérem, uram, az említett bizonyítékokat, — tevé hozzá egyszerre, önmegalázással. — Nem kívánok tudni semmiféle részleteket. Elég lesz, ha biztosan és kétséget nem szenvedő módon meggyőződöm róla, hogy megcsalattam és meggyaláztattam.

Benwell atya felzárta iróasztalát és két okmányt tett Romaine elé.

Komolyan, kérlelhetlenül végére járt maga elé szabott kötelességének, annélkül, hogy a kisebb és mellesleges kérdéseket figyelembe vette volna.

Még nem jött meg a rokonszenvező részvétnyilatkozatok ideje.

— Az első okmány Eyrecourt kisasszony és Winterfield úr házassági bizonyítványa, a mely házasság, (amint látni fogja) Brüsszelben kötött, az angol káplán segélyével, három tanú előtt. Nézze meg a neveket.

A menyasszony anyja volt az első tanú. A következő két név Lord Loringé és nejéé volt.

— Ezek is benne vannak az összeesküvésben, hogy engem kijátszanak? — mondá Romaine, visszahelyezve az okmányt az asztalra.

— Ezen írott bizonyítékot — folytató Benwell atya, — egy Brüsszelben élő pályatársam segélyével szereztem meg. Szívesen szolgálok nevével és lakczimével, ha netán még kérdéseket óhajt intézni hozzá.

— Szükségtelen. Mit tartalmaz ez a másik irat.

— Ez a második irat, a gyorsíró közleményének kivonata (mely a lapokban megjelent tudósításokból

kihagyatott) egy angol törvényszék előtt lefolyt per-ről, melynek birtokába londoni ügyvédem által jutottam.

— Hát ehez mi közöm van?

Megadásteli szenvedés hangján tette e kérdést, — mint a ki kész a legkegyetlenebb martyromságot elviselni, mely egyáltalán rá mérhető.

— Két szóval felelek, — viszonzá Benwell atya. — Igazságos akarván lenni Eyrecourt kisasszony iránt, kénytelen vagyok önnek a mentséget felmutatni, melynek alapján férjhez mehetett önhöz.

Romayne szigorúan, de meglepetten nézett fel a papra.

— Mentséget! — ismétlé.

— Igen, a mentséget. Az említett törvényszéki végzés Eyrecourt kisasszony és Winterfield úr házasságát semmisnek jelenti — minthogy Winterfield azon időben más nőnek törvényes férje volt. Kérem igyekezzék megérteni, amit mondok. Oly röviden és oly érthetően fogom előadni a dolgot, amint lehet. Jövője és előtte álló pályája érdekében, kezdettől végig, tökéletesen értenie kell ezt a vértlázító esetet.

E bevezető szavak után elmondta hallgatójának Winterfield első házasságának történetét, mitsem változtatva rajta, mitsem titkolva belőle, és teljes igazságot szolgáltatva Winterfieldnek, mint a ki soha, egy perczig sem akart rosszat cselekedni és mások aljas cselszövénye útján, a legártatlanabbúl keveredett az egész csunya ügybe.

Ha a tiszta igazság malmára hajtotta a vizet, — a mi ezúttal oly teljes mértékben megtörtént — és ter-

veinek megfelelt, nem létezett ember, ki Benwell atyánál nagyobb mértékben értett volna a mesterséghez, hogy minden tartózkodást levetközve, szívét lelkét végkép felmutassa az emberiség erkölcsi bámulatának.

— Ön sértve érezte magát és én meg valék lepetve, — folytatá, — midőn Winterfield egyszerre elejtette ismeretségét. Most azonban tudjuk, hogy eljárása a becsületes ember természetes eljárása volt.

Elhallgatott s megvárta, mily hatást tett. Azonban Romaine nem volt oly hangulatban, hogy Winterfield vagy bárki más iránt igazságos legyen. Büszkesége halálosan meg volt sebezve; becsületérzése, gyöngédsége, magas jelleme egyaránt szenvedett a ráért meggyaláztatás alatt.

— És el ne feledje, — mondá Benwell atya, állhatatosan ragaszkodva a tárgyhoz, — hogy szegény emberi természetünknek joga van mindenhez, mi mentesség és kifogás dolgában igazságosan engedélyezhető neki. Egészen természetes, ha Eyrecourt kisasszony megfogadta barátai tanácsát, még természetesebb, ha a maga részéről is titokban óhajtotta tartani ön előtt a Brüsszelben történt eseményeket. Egy érzékeny, nemes nő, ki ily lealázó és egyúttal hamis helyzetbe hozatik, nem ítélhető meg rendes szigorral, ha nem helyesen cselekszik is. Kötelességem ezt mondani — sőt még többet. A szereplő egyéneket mind jól ismerve és ezután ítélve róluk, valóban nem kétlem, hogy Eyrecourt kisasszony és Winterfield csakugyan a templom ajtónál váltak meg.

Romayne oly megvető s egyszersmind oly tántoríthatatlanul hitetlen pillantással válaszolt e szavakra, mely a legvilágosabban igazolta a végzetes tanácsot, melylyel Stellát barátai rávették, hogy férje előtt eltitkolja az igazat.

Benwell atya jónak látta hallgatni. Becsületesen és őszintén adta elő az ügyet: még legelkeseredettebb ellensége sem tagadhatta ezt.

Romayne felvette a második okmányt, belenézett és az undor kifejezésével visszadobta az asztalra.

— Ön épen most azt mondta nekem, hogy egy másik férfi nejét vettem feleségül, és ime, itt a bíró ítélete, mely Eyrecourt kisasszonyt felmenti a Winterfielddel való frigy alól. Szabad-e kérnem, hogy magyarázza ki magát?

— Hogyne. Legelőször is hadd figyelmeztessenem, hogy hittel és megadással tartozik vallásának tanai és elvei iránt, miket az Egyház, isteni hatalmának jogánál fogva, századokon keresztül megállapított és fenntartott. Elismeri ezt?

— Elismerem.

— Akkor hallgasson ide. A mi Egyházunkban, Romayne, a házasság több mint csupán vallásos intézmény — a mi vallásunk szerint a házasság szakramentum. Nem ismerünk el oly emberi törvényt, mely e sakramentumot szentségtelenithetné. Ime két példa arra, a mit mondok. Midőn a nagy Napoléon hatalmának tetőpontján állott, hetedik Pius megtagadta a császár Mária Louizával való második házassága érvényesítését, a mig

életben volt Jozephine, kit a francia senátus választott el férjétől. Másrészt meg, a királyi házassági bizonyítvány daczára, az Egyház érvényesnek ismerte el Fitzherbertné házasságát negyedik Györggyel, és igazságot szolgáltatva emlékének, kijelenti, hogy a király törvényes felesége volt. Szóval a házasság hogy egyáltalán házasság legyen, tisztán vallásos szertartásnak kell hogy szolgáljon, — és ha egyszer ezen igénynek megfelelt, egyedül csak a halál által bontható fel. Emlékszik mit mondtam önnek Winterfield urról?

— Igen, első házassága a jegyző előtt kötött.

— Jó angolul mondva, Romaine, Winterfield úr és a czirkus-lovarnő merő szóbeli ígéretet tettek egymásnak, egy laikus hivatalnok előtt. Ez nemcsak hogy nem házasság, de sőt szentségtörő profanációja egy szent szertartásnak. Oly parlamenti végzések, melyek efféle eljárást helyceselnek, egyszerűen jog és vallás sértő végzések. Az Egyház, a vallás jogainak védelmére, ezt fennen hirdeti.

— Most már értem, — mondá Romaine. — E szerint Winterfield úr házassága Brüsselen. . . .

— Mit az angol törvény — közbeszólt Benwell atya — semmisnek mondott ki, tekintettel a jegyző előtt kötött házasságra, — mindazonáltal teljes erejében érvényes, az Egyház magasabb törvénye előtt. Winterfield úr Eyrecourt kisasszony férje, amig mind a kettő él. Felszentelt pap végezte a házassági szertartást, egy felszentelt épületben és az ekkép végzett protestáns esküvők a katolikus Egyház által érvényeseknek

ismertetnek el. Ezen körülmények közt a szertartás, mely később önt Eyrecourt kisasszonynyal egybekötötte, — bár sem önt, sem a papot nem érheti semmi vád — merő gúny és komédia volt . . . kell-e még többet mondanom? . . . Magára hagyjam-e egy időre?

— Nem! Nem tudom mit gondolhatnék, nem tudom, mily tetre vetemedhetném, ha magamra hágy ma!

Benwell atya leült Romayne mellé.

— Nehéz, fájdalmas kötelességem volt önnek bánatot okozni, önt megalázni, — szólt. — Nem nehez-
tel érte? — És meghatottan nyujtá feléje kezét.

Romayne, ha nem is háládatosságból, de igazság-
érzetből, elfogadta e kezét.

— Hasznára lehetek-e tanácsommal? — kérde
Benwell atya.

— Ki adhat tanácsot az én helyzetemben lévő
embernek? — ellenveté Romayne keserüen.

— Legalább azt indítványozhatom, hogy vegyen
időt magának és fontolja meg, gondolja át kellőleg
helyzetét.

— Időt — időt vegyek magamnak! — Ön úgy
beszél, mintha helyzetem elviselhető volna.

— Minden elviselhető, Romayne.

— Jóllehet, önnek úgy tetszik, Benwell atya. De
hát levetközte-e emberi létét és érzését, midőn a pap
fekete ruhájába öltözött?

— Levetköztem, édes fiam, emberi létünk és
érzéseink azon gyöngeseit, melyek a nők áldo-
zataivá tesznek bennünket. Ön helyzetéről beszél. Leg-

rosszabb oldaláról fogom szeméi elé állítani, ha úgy akarja.

— Mily czélból?

— Hogy felfogását tisztázzam és valósággal megértse és tudja, milyen jelenlegi helyzete. Az angol törvény ítélete szerint Romaynené az ön neje. Azon elvek szerint, miket szenteknek vall az Egyház, melyhez ön tartozik, ő nem Romaynené — hanem Winterfieldné — ki önnel tiltott viszonyban él. Ha megbánta kitérését . . .

— Nem bántam meg, Benwell atya.

— Ha lemond azon szent és magasztos vágyakról, melyeket csak az imént vallott be nekem — ám legyen, térjen vissza a családi élet ölébe. De addig, a míg e hölgygel együtt él, ne kívánja tőlünk, hogy Egyházunk tagjának ismerjük el.

Romayne hallgatott. A legszenvedélyesebb érzések, mik e párbeszéd alatt felköltettek benne, lassankint nyugodt megadássá változtak. Gyöngédség, könnyörület, a régi szerelem utat találtak szívéhez és meglágyították. A pap merész szavai czélt tévesztettek és ellenkező hatást tettek.

Feltüntették Romayne emlékében Stella képét azon első napokban, midőn ismerni kezdte. Mily édes, áldásos befolyással volt akkor reá; mily odaadással, mily igaz ragaszkodással szerette őt a szép nő!

— Adjon még egy pohár bort! — kiáltá, — szé-
dülök, gyengének érzem magamat. Ne vessen ki, Benwell atya, — de oly nagyon szerettem őt!

A pap betöltötte a bort.

— Mélyen érzem fájdalmát, — mondá, — higgye meg, őszintén sajnálom.

Nem egészen hazugság volt ez. A részvét e kifakadásában némi igazság is rejlett. Benwell atya nem volt egészen kegyetlen. Messzelátó értelme, merész álszinüése egyenesen és kiméretlenül az elébe tűzött czél felé vezették. De ha e czélt egyszer elérte — és jegyezzük meg, nemcsak a saját érdekében elérte, — még mindig maradtak benne részvét fellobbanások, melyek olykor a felszínre törekedtek és miknek ilyenkor őszintén kifejezést adott. A magas értelmiségű ember, — bármennyire vissza él is vele, bármily érdemetlen is reá, — égi adománynyal bir. Ha jóvátehetetlen és semmi által nem egyensúlyozott gonoszságot keresünk, azt csak ostoba emberben találhatjuk meg.

— Hadd emlitsek még egy körülményt, — folytatá Benwell atya, — mi jelenleg tán enyhülést szerezhethet önnek. Jelenlegi kedélyállapotában nem térhet vissza a Menhelybe.

— Lehetetlen volna!

— Itt, e házban rendeztettem be számára szobát. Itt, mentten minden zavaró befolyástól, nyugodtan idomithatja jövődjének képét, amint az beusó szükségletének leginkább megfelel. Ha highgatei házával összeköttetésbe kíván lépni....

— Ne is beszéljen róla!

Benwell atya sóhajtott.

— Ah, értem! — mondá szomoruan. — A ház, mely Winterfield úr látogatásával összefügg —

Romayne ismét szavába vágott, de most csak egy heves mozdulattal. A kéz, mely intett volt neki, ökölbe szorúlt, amint az asztalra bocsájtkozott. Szemei az összevont szemöldökök alatt a földre szegződtek.

Winterfield nevére, oly megmértelyező emlékek árasztották el lelkét, melyek minden jobb indulatot tönkretettek benne. Újra meg újra megátkozta a csalfaságot, melynek áldozatául esett. Újra meg újra az az utálatos kétely szállta meg szivét, melyet az állítólagos válás a templom ajtónál keltett fel benne, s mely titkos gyötrelmével pillanatig sem hagyta el s mintegy szakvakkal, azon érvelésével zaklatta: Megcsalt egy dologban, mért ne csálhatott volna meg egy másikban?

— Érintkezhetem-é itt ügyvédemmel? — kérdé egyszerre.

— Édes Romayne, mindenkit láthat, kit meghívni jónak lát.

— Nem soká leszek terhére, Benwell atya, nem maradok hosszasan.

— Ne hamarkodjon el semmit, édes fiam, kérem, ne hamarkodjon el semmit.

Romayne nem figyelt ezen intésre. Visszarettenve a végtelen horderejű határozattól, mely reá várt, szelleme ösztönszerűleg menedéket keresett a környezet-változás kilátásában.

— Elhagyom Angliát, — szólt türelmetlenül.

— De nem egyedül, — inté Benwell atya.

— Ki lenne társam, kísérőm?

— Én leszek, — felelé a pap.

Romayne fáradt szemei kissé felderültek. Kétségbeesett helyzetében, Benwell atya volt az egyetlen barát, kiben bizhatott. Penrose messze távol volt; Lorin-gék megcsalásában segédkeztek, és Hynd őrnagy nyil-tan megsajnálta és megvetette, mint a papi fortélyok áldozatát.

— Minden órában velem jöhet? — kérdé. — Nincsen semmi, mi Angliában tartja önt?

— Kötelességeimet, Romayne, már más kezekre bízom.

— Akkor hát előre látta ezt?

— Előre láttam. Utazása akár hosszú, akár rövid legyen, nem fog egyedül utazni.

— Még nem gondolhatok semmire, lelkem sivár és fejem kábult, — vallá be Romayne szomorúan. — Nem tudom még merre, hová fogok menni.

— Én tudom, hová kellene mennie, és hová fog menni! — mondá Benwell atya nyomatékosan.

— Hová?

— Rómába.

Romayne megértette e rövid válasz valódi értelmét. Lelkét a félelem és álmélkodás kétes, sajátságos érzése szállta meg. Mig őt a kételyek még egyre kinozták, úgy tetszett, mintha Benwell atya valami megmagyarázhatlan minden-tudóság folytán már eleve kijelölte volna jövődjének útját.

Előre látta-e a jezsuita az eseményeket? Nem; csak lehetőségeket látott előre azon nap, amidőn eszébe ötlött, hogy Romayne lelkiismeretének bírósága előtt,

Romayne házassága katolikus szempontból tekintve, megtámadható lehetne.

Eddig még tisztelendő társainak szerényen csak úgy írta le állását és helyzetét, Romayne- el szemben, hogy új színben kezdi látni. Jövő levele már merészen ki fogja magyarázni, mikép értette ezt.

A diadal meg volt! Ő győzött. E reggel ő és vendége egy szót sem váltottak többé egymással.

* * *

Posta-idő előtt, ugyanazon nap, Benwell atya ekkép írta meg utolsó tudósítását a Szent-Rend titkárának, Rómába:

— Romayne felszabadult a családi kötelek alól, melyek fogva tartották. Vange monostort végrendeletileg az Egyháznak hagyományozza és elismeri hivatottságát a papi pályára. Két hét multával már Rómában remélünk lenni.«

(Vége a harmadik könyvnek.)

A TÖRTÉNET UTÁN.

Kivonatok Winterfield Bernát naplójából.

I. Winterfield védelmezi magát.

»Beaupark House 17. Junius 18.

TE és én, Beeminster öcsém, ritkán találkozunk. De alkalmilag hallok rólad közös barátaink útján.

»Utoljára Sir Filip nagy ebédje alkalmával hallottam rólad, vagy egy héttel ezelőtt. Egy úri ember, szintén vendége a háznak, esetleg kimondta nevemet. Saját jószántadból felvette a tárgyat és következőleg beszéltél rólam:

»Sajnálom, hogy családom jelenlegi fejről ekkép kelljen nyilatkoznom, de Bernát valósággal nem alkalmas az állásra, melyet elfoglal. A legszelidebben mondván, magát és rokonait is már több ízben kompromittálta. Mint fiatal ember, azzal kezdte, hogy egy obscurus lovarnőt vett nőül. Aztán valami más aljasságba keveredett, vagy másként fogatta meg magát, de ezt szerencsésen előttünk titkolnia sikerült neki. Csak a következményekből sejthetjük, mily szégyennel járhatott a dolog,

a mennyiben csaknem két évig számüzte magát Angliából. És most, hogy az egészet illően tetézte, még Romaine Lewis és nejének nyomorult ügyébe elegyedett.

»Ha bárki más ekkép beszélt volna rólam, egyszerűen gonosz bolondnak tartottam volna, kit legföljebb ellök az ember az utjából, de máskép figyelembe sem vesz.

»De veled máskép áll a dolog. Ha fi-ivadék nélkül halok meg, a Beupark birtokot, mint legközelebbi rokonom, te öröklöd.

— Nincs szándékomban megengedni, hogy ily helyzetben lévő ember engem és azokat, kik szívemhez közel állanak, kénye-kedve szerint rágalmazzon, a nélkül, hogy azonnal ellent ne mondjak neki. Megbocsájthatlan hieszteléseidet, mint családtagtól jövőket, igazaknak fogják tartani. Inkább, semhogy ez úgy legyen, tartózkodás nélkül felfedezem előtted életem legszomorúbb élményeit.

»Nincsen semmi olyan, mit szégyenelnem kellene, s ha eddig bizonyos eseményeket titokban tartottam, az mások érdekében történt, de nem a magaméban. Most azonban jobban értem a dolgot. Egy nő hirneve, — ha jó és tiszteletreméltó nő — nem könnyen kompromittálható az igazság kimondása által. Az egyén, kire e sorok megírásánál gondolok, tudja mit akarok tenni és eljárásomat helyesli.

»E sorokkal egyetemben a legtökéletesebben őszinte vallomásokat veszed, mikkel egyáltalán rendelkezem, miután saját naplónak idevonatkozó s kivágott részletei képezik azokat. Ott, hol elkerülhetlenül szüksé-

ges, más egyének írott bizonyítékai által támogatom nyilatkozataimat.

»Soha sem létezett köztünk különös rokonszeny. Azonban úri ember nevelésében részesültél s irataim elolvasása után, remélem, hogy igazságos leszesz irántam és mások iránt, még azon esetben is, ha azt találád, hogy a kényes és veszélyes körülmények alatt nem jártunk el kellő elővigyázattal és gyöngédséggel.

MÁSODIK FEJEZET.

Winterfield naplójának kivonatai.

APRILIS 11-dike 1859. Eyrecourtné és leánya elhagyták ma Beaupark Houset, hogy innen Londonba menjenek. Csakugyan benyomást tettem volna a gyönyörű Stella szivére? Nyomorult helyzetemben, — nem tudva, szabad vagyok-é vagy sem, — visszariadtam a nyílt vallomástól hogy szeretem.

12-dike. — Babonás kezdek lenni! A Times mai gyászrovatában azon szerencsétlen nő halálát jelentik, kit elég örült valék nőmmé tenni. Miután hét eszendeig mitsem hallottam fel öle — végre szabad vagyok! Londonba kövessem-é Eyrecourtékat és nyilatkozzam-é? — De nem! Nem bizom eléggé saját vonzó erőmben, semhogy ily kísérletet merjek tenni. Jobb lesz, ha megelőzőleg, titoktartás ígérete mellett, Eyrecourtnénak írok.

14-dike. A legelragadóbb választ kaptam angyalom

anyjától, mely nagy sietségben iratott. Épen Párisba akarnak indulni. Stella nyugtalan és elégedetlen, változást, szórakozást keres; és Eyrecourtné igen érthetően kimondja: »Ön hozta ki sodrából leányomat; mért nem szólt, amig még Beaupark Houseban voltunk?« Párisból ismét tudósítani fog. Szegény jó Newbliss atya mindig mondta, hogy a lány jó szemmel néz és soh'sem tudta megérteni, ép oly kevéssé mint Eyrecourtné, hogy miért nem nyilatkozom. De mikép vallhattam volna be nekik, mily undok bilincsek tartottak kötve akkoriban?

18-dika. P á r i s. — Elfogadott! Nincsen szó, mely boldogságomat leírja!

19-dike. — Ügyvédemtől jött levél, telve szörszálhasogató suptilitásokkal és elodázásokkal. Nincs türelmem azokat e helyen ismételni. Holnap Belgiumba indulunk. Nem Angliába térendők vissza — Stella oly kevéssé vágyik el a Continensről, hogy valószínűleg nem is Angliában fogunk egybekelni. De újra Páris folytonos multságait, fényét és zaját és Belgium régi városait kívánja látni. Anyja igen nehezen válik meg Páristól. A legelevenebb korabeli asszony, kivel valaha találkoztam.

Május *7-dike.* B r ü s s e l. — Áldásomat az ódon belga városoknak. Eyrecourtné oly mohósággal vágyik el belőlük, hogy egész erejével támogatja kívánságomat menyegzőnk siettetését illetőleg és még abba is beleegyezik, habár nagy áldozatába kerül, hogy esküvőnk itt Brüsszelben, teljes csendben menjen végbe a legszerényebb módon. Csak azt kötötte ki magának,

hogy Lord és Lady Loring (régí barátai) jelen lehet-
senek. Azok holnap érkeznek és két nappal később
esküszünk.

*   *   *

(Itt mellékletek folytatják az események előadá-
sát. A mellékletek Winterfield első nejének halálos
ágyán íratott vallomásából és a belhaveri rektor magya-
rázó leveléből állanak. Az olvasó által már ismert ira-
tok kellőleg betöltvén az eseményekben előálló hézagot,
a naplóbeli kivonatok ekkép folytatódnak.)

*   *   *

Május 19-dike. Bingen, a Rajnán. — Végre-
valahára levelek érkeztek Devonshireből, melyek nyo-
moruságot keveset enyhítik. A brüsseli iszonyu sze-
rencsétlenség legalább titok fog maradni, a mennyi-
ben az tőlem függ. Beaupark House bezáratott, a cse-
lédek elküldettek, miután külföldön szándékozom ma-
radni. —

Newbliss atyának magán-levelet írtam, tudtára
adva, hogy a házasság dugába dőlt; a szegény öreg
ember szívélyes, vigasztaló levéllel válaszolt. Eddig
minden biztosnak látszik. Remélem, az idő megtanít szo-
morú sorsom elviselésére. De nehéz lesz e leczkét meg-
tanulni. És tán elérkezik még a nap, a midőn Stella és
barátai tudni fogják, mily kegyetlen igazságtalanságot
követtek el irányomban.

November 18-dika. London. — A régi seb.
ismét megújult. Esetlegesen, egy képtárban, találkoztam

vele. Halotthalavány lett és azonnal távozott. Oh Stella! Stella!

Augustus 12-dike, London, 1861. — Újra láttam és még sokkal nehezebb csapást kell elviselnem. Egy kellemes új ismerősemet mentem meglátogatni: Romaine Lewis urat. Felesége kocsin érkezett meg épen, amig az ablakon néztem ki. Stellát ismertem fel benne!

Két év után végre felhasználta a szabadságot, mit a törvény neki adott. Nem szabad ezen panaszkodnom — de még azon sem, hogy úgy bánt velem, mint egy idegennel, midőn férje ártatlanul bemutatott egymásnak. De midőn aztán pár percze egyedül maradtunk — nem! le nem írhatom a kegyetlen szavakat, miket nekem mondott! Miért vagyok oly örült, hogy még ma is csak úgy szeretem, mint valaha?!

November 16-dike. Beaupark. — Stella házaselete nem ígérkezik igen boldognak. A mai lapok férjének a római katolikus hitre való áttérését jelentik. Őszintén mondom, hogy szivből sajnálom a szegény asszonyt, tudva, mennyit szenvedett már saját családjában az efféle áttérések folytán. De őt, a férjét meg annyira gyűlölöm, hogy gyöngeségének e bizonyítéka valósággal vigasztalásomra szolgál.

Januárius 27-dike. Beaupark 1862. — Stellától levél, még pedig oly meglepő és szomorú, hogy nem maradhatok távol tőle annak elolvasása után. Férje, minden előleges intés nélkül, elhagyta. Rómába ment, hogy próba-idejét kiszolgálja s pappá avattassa magát. A mai vonattal Londonba indulok.

Januárius 27-dike. London. — Amily rövid, útközben újra meg újra átolvastam Stella levelét. A befejezett mondatok hangja még mindig keresett hidegséggel irattak. Miután arról értesít, hogy anyjával Londonban tartózkodik, ekkép végzi sorait:

»Ne tartson tőle, hogy gondjaimnak terhét vállalra kívánom átszállítani. Azon szerencsétlen nap óta, amidőn Tiz holdas parkban találkoztunk, türelmet és sajnálatot tanusított irányomban.

Nem várok, hogy előbb megkérdezzem, vajjon őszinte-e — rajta áll most ezt bebizonyítani. Azonban néhány kérdést kell tennem, melyre senki sem válaszolhat, csak ön. A többire nézve tán elhagyatott, támasz nélküli helyzetem mellett fog önnél szólni, hogy félre ne magyarázza eljárásomat.«

Meggyökerezett bizalmatlanság szól minden sorából! Ha bármely más nő bánt volna így velem, levelét tűzbe dobom és bizonyára nem mozdulok ki kényelmes otthonomból.

Januárius 26-dika. — Egy napot kihagytam naplóból. A tegnapi események szörnyen kimerítették lélekerőmet.

27 dikén este érkeztem meg a Derwent szállodában és azonnal pár sort küldtem Stellához, kérdezve mikor fogadhat.

Valóban sajátságos, mily apróságok képesek nőkre benyomást tenni! Válaszolói soraiban az első barátságos szavakat találtam, miket brüsseli elválásunk óta tőle hallottam. És ezen nyájasabb érzések kifejezése

azon legyőzhetetlen meglepetéséből és hálájából erednek, mit váratlan feljövetelem idézett elő benne, miután nem várta, hogy miatta Devonshireből Londonba utazhatnám.

Különben azt indítványozta, hogy másnap reggel ő fog felkeresni a szállodában. Ugy látszik, ő és anyja különböző nézetben vannak Romayne úr neje iránti viselkedését illetően, és először egyedül óhajtana velem értekezni, annélkül, hogy Eyrecourtné beleszólása által befolyásoltatnék.

Az éjjel bizony keveset aludtam! Az éj legnagyobb részét szivarozva és szobámban fel s alá járva töltöttem. Egyedüli szórakozásom Utas volt; annyira kért, vinném el magammal, hogy nem birtam ellentállni. A kutya mindig szobámban hál. Meglepetése szokatlan és rendkívüli nyugtalanságom felett, (mely végre valószínű izgalommá fajult) szemeiben, vonításában és töredékes ugatásában oly érthetően nyilvánult, mintha megannyi szóval fejezte volna ki. Vajjon, ki volt az első, ki a kutyát néma teremtsnek nevezte? Ugy hiszem, férfi lehetett, még pedig, kutyaszempontból tekintve a dolgot, nem épen szeretetreméltó férfi.

28-dikán reggel, tíz óra után, belépett salonomba.

Személyes megjelenésében szomorú változást vettem észre, mely valószínűleg az utóbbi idők gondjainak és szenvedéseinek következménye. Arcvonalásai nélkülözték a szokott finomságot és arczszíne elvesztette üdéségét és átlátszó tisztaságát. Még ruházata is — másnőben bizonyosan fel sem tűnik az efféle mellékes részlet — bő, gondozatlan és pongyola hatást tett.

A percz felindulásában megfeledkeztem a közünk bekövetkezett hosszas elidegenülésről; félig fel-emeltem kezemet, hogy az övét megragadjam — s aztán visszahökkenem. Csalódtam-é, midőn azt véltem észrevenni, hogy ő is hasonló impulzusnak engedett és ép úgy ellentállt annak, mint én?

Jóllehet zavarát úgy rejtette el, hogy feltünő odaadással dédelgette a kutyát.

— Szégyellem, hogy miattam ennyi fáradságot vett magának és e zord téli időben elutazott, hogy —

Jelenlegi helyzetében lehetetlenség volt megengednem, hogy e közömbös hangot vegye fel velem szemben.

— Én őszintén osztozom bánatában, — mondtam, — és őszintén óhajtok segítségére lenni, ha tehetőségemben áll.

Most először tekintett rám. Hitt-é nekem, vagy még mindig kételkedett-é bennem? Mielőtt elhatározni időm lett volna, levelet vett elő zsebéből, felnyitá és átnyujtá nekem.

— A nők gyakran túloznak bajaik felfogásában, — szólt. — Tán helytelen megpróbáltatása lesz türelmének, de mégis óhajtanám, ha személyesen győződnék meg róla, hogy nem tüntettem fel helyzetemet túlzott színben. E levél, Romaine úr saját szavaival helyezi azt szemei elé. Olvassa el, kivéve ott, hol a lap lefelé van fordítva.

Férjének búcsu-levelét adta kezembe.

Hangja, nyelvezete kiválóan gyöngéd és tiszteletteljes volt, de felfogásom szerint, távolról sem palás-

tolta a férfi fanatikus kegyetlenségét, melylyel határozatát nevével tudatja.

Lényegében körülbelül ezt tartalmazta :

»Felfedezte a Brüsszelben kötött frigyét, mit neje szándékosan eltitkolt előtte, midőn őt nőül vette. Később is folytatta e titkolódzást, még pedig oly körülmények közt, melyek lehetetlenné teszik, hogy valaha még bizalommal viseltessék iránta.« (Ez valószínűleg amaz elhibázott tetteire céloz, amidőn Tiz holdas parkban mint teljesen idegen embert fogadott.) Családi életének e nyomorúságos hajótörésében, az Egyház, melyhez jelenleg tartozik, nemcsak isteni vigasztalásával gyámolítja, de felajánlja neki még azon minden földi kitüntetést felülmúló dicsőséget is, hogy a vallás ügyének szolgálhasson a papság szent kötelékében. Rómába való távozása előtt ezúttal utolsó istenhozzádót mond neki e világon, megbocsájtva a számos sértést és bántalmat, melyben részesíté. Az ő érdekében engedelmet kér, hogy még néhány szót mondhasson. Először is világi értelemben, minden tekintetben igazságos óhajt lenni irányában. Tiz holdas parkot ezennel ajándokul ajánlja fel neki, élethossziglan, szükségletéhez mért jövedelemmel. Másodszor pedig őszintén kívánja, hogy indokait félre ne magyarázza. Bármilyen volt is véleménye neje nézve, nem támaszkodott arra, hogy az, egyedül véve, kellőleg kimentse eljárását, midőn elhagyja. Minden személyes érzéstől eltekintve, vallási kétélyek gyötörték, (házasságára nézve,) melyek nem engedtek más utat azon válásnál, melyre eltökélte magát. Rövideden,

meg is akarja magyarázni kételyeit, levelének bezárta előtt felhozva a föben járó indokokat, mik ezeket támogatják s a magas ítéletet, mely felfogását helybenhagyja.

Itt a lap lefelé volt hajtva s a magyarázatok eltitkoltattak előttem.

Stella halvány arczára gyenge pir lopódzott, amint visszaadtam a levelet.

— Szükségtelen, hogy a többit is elolvassa, — mondá izgatottan. — Most már saját kezeirása nyomán tudja, hogy elhagyott, és (ha ilyen dolog mellette szól ítéletében) azt is tudja, hogy bőkezűen gondoskodott elhagyatott nejéről.

Felelni akartam, de Stella arczomról olvasta le a megvetést és gyűlöletet, mit férje iránt érzek, és nem engedett szóhoz jutnom.

— Bármikép vélekedik eljárásáról, — folytatá, — kérve kérem, ne említse előttem. Szabad-e véleményét kikérnem egy másik dologra nézve, mely tisztán csak engem illet s melyről alaposan ítélhet, miután elolvasta e levelet? Régmúlt időkben —

A szegény lélek, zavartan és izgalmasan pirúlva, elakadt.

— Mért beszél e régmúlt időkről? — jegyzém meg szeliden.

— Kell, hogy megemlékezzem azokról. Ama régmúlt időkben, úgy hiszem, mondva lett önnek is, hogy atyám végrendelete igen szépen gondoskodott anyámról és rólam. Tudja, hogy szépen megélhetünk vagyonunkból?

Mátkaságunk idejében több ízben hallottam róla, mikor épen a házassági szerződés volt munkában. Anya és leány, külön-külön pár ezer forintnyi jövedelemmel rendelkezett. A pontos számra nem tudtam emlékezni.

Miután erre nézve feleltem volna, vártam, hogy mit fog tovább mondani.

De egészen elhallgatott, a legkinosabb zavar tükröződött arczán és modorában.

— Ne törődjék semmivel, — mondá végre hosszabb szünet után, nagy nehezen leküzdve izgatottságát. — Nehéz bajok értek; feledékeny vagyok — és szórakozott —

Erőltette magát, hogy mondatát befejezze, de nem bírván uralkodni magán, a kutyát szólította magához. Szemei könyekkel voltak tele, s ily módon igyekezett azokat előttem elrejtteni.

Rendesen nem igen értek mások észjárásának értelmezéséhez, de úgy hiszem, jól fogtam fel Stelláét. Most, hogy szemtül szemben álltunk egymással, az irántami bizalom ösztöne egy percze felülkerekedett elővigyázatán és büszkeségén; félig szégyelte, félig hajlandó volt ezen ösztönét követni.

Nem haboztam tovább. Az idő bizonyára elérkezett végre, amidőn minden gyöngédtelenség nélkül részemről, elvitázhatatlan módon bebizonyíthattam, hogy soha sem voltam méltatlan reá!

— Emlékszik válaszomra, mit Benwell atyára vonatkozó levelére irtam? — kérdém.

— Hogyne; minden szavára.

— Megigérttem, hogy, ha valaha szüksége találna lenni reám, befogom önnek bizonyítani, hogy soha sem voltam méltatlan bizalmára. Jelenlegi helyzetében szinte kötelességemmé vált ígéretem teljesítése. Megvárjam-é, míg nyugodtabb lesz, vagy azonnal folytassam mondandómat?

— Azonnal!

— Ha akkor, amidőn anyja és barátai eltávolították önt tőlem, — folytatám, — ha akkor csak pillanatnyi habozást és bizonytalanságot árult volna el —

A fiatal nő összeborzadt. Ugy látszik, szerencsétlen nőm képe, amint gonoszul szembeszállt velünk a templomajtóban, szavaimra felmerült emlékében.

— Oh, csak arról ne beszéljen! — kiáltá, — kiméljen meg, kérve kérem!

Felzártam a kis irószekrényt, melyben a belhaveri rektor által küldött irományokat tartom és az asztalra helyeztem azokat, melynél Stella ült. »Minél nyiltabban és minél rövidebben beszélek most, annál jobb lesz mindkettőnkre nézve, — gondolám magamban. — Mióta Brüsszelben elváltunk egymástól, — mondtam, — feleségem meghalt. Itt van halála s orvosi bizonyítványának eirása.

Stella nem akarta átvenni.

— Nem értek az efféle dolgokhoz, — viszonzá bádgyadtan. — És ez mi?

Nőm halálos ágyán irt vallomását vette fel.

— Olvassa el, — mondtam.

Megijedt és elhalványult.

— Mit fog ez mondani nekem? — kérdé reszkető ajakkal, halkán.

— Azt fogja mondani Stella, hogy hamis látszatok egykor arra vitték, hogy egy ártatlan embert meggyanusitson.

Ezt mondva, egy mögötte, a szoba tulsó végén lévő ablakhoz léptem, úgy, hogy nem láthatott, a mig olvasott.

Egy időre — oh mennyivel hosszabbnak tünt fel nekem, mint valóságban volt! — hallottam, hogy megmozdul. Amint elfordultam az ablaktól, hozzám szaladt és lábaimnál térdre rogyott. Megkísérlettem őt felemelni; kérve kértem, hogy higye el mily szivesen bocsájtottam meg neki már réges-régen. Megragadta kezeimet, s arcát befedte velök — arcza nedves volt forró könnyeitől.

— Oh, hogy szégyellek szemébe nézni, — mondá. — Mily nyomorult és gyáva voltam!

Soha életemben nem voltam olyan izgatott. Nem tudom mit mondtam, mit cselekedtem volna, ha kedves kutyám ki nem segít a kinos helyzetből.

De fájának szeretetteljes féltékenységével, ő is oda szaladt hozzám, midőn látta hogy Stella teszi, s nyalni igyekezett kezeimet, miket Stella még mindig idegesen szorongatott. Utas mancsait Stella vállaira rakta és ketőnk közé próbált furakodni. Remélem, hogy sikeresen negélyeztem bizonyos józan nyugodtságot, mit valóságban legtávolabbról sem éreztem. — Gyerünk, gyerünk, — mondám, — ne költse fel Utas féltékenységét.

Megengedte, hogy térdeltéből felemeljem. Ah, ha engemet csókolhatott volna — de ez lehetetlen volt; megcsókolta a kutya fejét, és aztán hozzám fordult és beszélt.

Nem jegyzem fel itten szavait. De amig élek, nem kell tartanom tőle, hogy elfeledjem a mondottakat.

Visszavezettem helyére. A belhaveni rektor hozzám intézett levele még mindig olvasatlanul feküdt az asztalon. Némi jelentőséggel birt, mint bizonyítéka annak, hogy szerencsétlen nőm vallomása való és nem hamisított, s Stellát a legelvitázhatlanabb módon akartam a dolog valódiságáról meggyőzdtetni.

Azonban, épen e perczen s a jelen helyzetben, nem akartam tüstént felhozni.

— Most már tudja, hogy van egy barátja, ki segítheti és tanácsával támogathatja, — kezdém.

— Nem, — közbeszólt; -- több a barátnál, mondjuk, hogy fivérem.

Elmondtam.

— Valamit kérdezni akart tőlem, — folytatám, — de ez ideig nem adta elő kérdését.

Azonnal megértett.

— Meg akartam önnek mondani, — szólt, — hogy visszautasító levelet irtam Romayne ur ügyvédnek. Tiz holdas parkot örökre elhagytam és soha sem fogok egy fillért is elfogadni Romayne ur pénzéből. Anyám, — bár tudja, hogy van miből tisztességesen megélnünk, — azt állítja, hogy megbocsájthatatlan büszkeséggel és ostobasággal jártam el. Meg akartam kér-

dezni, vajjon ön is ép úgy kárhozzat-é Bernát, mint anyám?

Mondhatom, hogy én is megbocsájthatatlanul büszke és ostoba valék. Most először szólított keresztnevemen, a régi, boldog idő óta, mely soha sem térhet vissza. Bármely befolyás alatt cselekedtem, bámultam és becsültem öt elhatározása, lemondása végett és ott nyomban kifejezést adtam elragadtatásomnak.

Ugy látszik, e kis bátorítás jól esett neki. Annyira lecsillapodott, hogy a rektor levelét mertem felemlíteni.

Hallani sem akart róla.

— Oh Bernát, hát még sem tanultam volna bizalmat ön iránt? Tegye el ezen iratokat. Csak egy dolog van, mit tudni óhajtok. Ki adta azokat kezébe? A rektor maga?

— Nem.

— Akkor hát hogy jutottak birtokába?

— Benwell atya által.

Mintha villanyfolyam érte volna, felugrott helyéről.

— Tudtam! — kiáltá magán kívül. — A pap tette tönkre házas életemet és ő ezen levelekből merítette tudományát, mielőtt az ön kezeibe szolgáltatta volna azokat.

Ismét székébe rogyott vissza.

— Ez volt az első és legfontosabb kérdés, mit önhöz intézni kívántam, — mondá halkán, megtört hangon. — Megkaptam a választ, nincs több kérdezni valóm.

Lehetetlen, hogy ne tévedett légyen Benwell atyára nézve? Igyekeztem ezt kimagyarázni és vele megértetni.

Elmondtam, hogy nagy tiszteletű barátom illetetlen, tökéletesen ép pecséttel szolgáltatta kezeimbe a leveleket. De Stella lenézőleg nevetett.

— Hát oly kevésbé ismerem, — kérdé, — hogy még azt is kétlem, képes-e egy pecsétet feltörni és azt ismét hasonlóval pótolni?

Ez a felfogási mód egészen új volt előttem; ez meglepett, de azért még meg nem győzött. Soha sem tagadom meg barátaimat, még akkor sem, ha csak rövid idő óta fogadtam őket barátságomba, — és még mindig menteni igyekeztem Benwell atyát. De az egyetlen eredmény, mit elértem, az volt, hogy megmásítottam vele első szándékát, hogy nem intéz hozzám több kérdést. Egész ártatlanul, új kíváncsiságot ébresztettem fel benne. Tudni akarta, mi módon ismerkedtem meg a pappal, és mikép sikerült neki oly tudósítások birtokába jutni, melyek tisztán csak az én szememnek valának szánva.

Csak egy módja volt kíváncsága teljesítésének.

Épen nem könnyű dolog a magam féle emberre nézve, eseményeket kellő rendszerességük szerint előadni; — de nem volt mit tennem, el kelle mondanom a rektor iratai ellopatásának és felfedeztetésüknek hosszú történetét.

A mennyiben Benwell atya is érdekelve volt, a mondottak csak gyanúja támogatására szolgáltak. A

többször nézve legjobban érdeklődött minden legcsekélyebb adat iránt, mely a francia fiúra vonatkozott.

— Most már szörnyű érdeklődéssel tölt el minden csekélyesség, mely a szerencsétlen francia teremtéssel összefüggésben áll, — mondá izgatottan.

— Hát ismerte, — kérdém őszinte meglepetéssel.

— Őt is, anyját is ismertem, — másszor majd elmondom, mikép, hol és hogyan. Úgy hiszem, már akkor is egy megmagyarázhatatlan előérzet súgta, hogy a fiú valami titkos és gonosz befolyással lesz reám. Tény, hogy amidőn véletlenül hozzáértem, úgy reszkettem belé, mintha kigyóhoz nyultam volna. Babonásnak fog hinni; de abból, amit az imént hallottam öntől, kétségbevonhatatlanul kitűnik, hogy közvetve ő és senki más oka azon szerencsétlenségnek, mely engem ért. De mikép jutott hozzá, hogy az iratokat elloppja? Megkérdezte a rektortól, midőn Belhavenben időzött?

— Én semmit sem kérdeztem a rektortól, de ő kötelességének tartotta velem részletesen tudatni mindent, mi a lopással kapcsolatban áll.

Közelebb vonta székét az enyémhez. — Kérem, mondjon el minden szót, mi reá vonatkozik, — kérte mohón.

Kissé visszatetszőnek éreztem kívánsága teljesítését.

— Tán nem való nekem e dolgok meghallgatása? — kérdé.

Ez őszinteségre kényszerített vele szemben.

— Ha ismétlem, amit a rektor mondott, — felelém, — nőmről kell beszélnem.

Stella megragadta kezemet.

— Ön megsajnálta és megbocsájtott neki, — viszonzá. — Beszéljen róla Bernát és az Istenre kérem, ne higgye, hogy szívem könyörtelenebb az önénél.

Megcsókoltam kezemben nyugvó kezét. Ennyit még »fivére« is tehet.

— A baj azon hálás ragaszkodásban vette kezdetét, — mondtam, — mit a szerencsétlen gyermek nőm iránt érzett. Semmi áron sem akarta elhagyni nőm betegágya szélét, midőn az vallomását tollba mondta a rektornak. Minthogy a fiú egy árva szót sem értett angolul, úgy látszott, hogy semmiféle veszély nem lehet benne, ha akaratát teljesítik. De minél tovább tartott az írás, annál kíváncsibbá vált. Kérdései terhére voltak a rektornak, és, hogy nyugta legyen tőle, nőm végre azt mondta neki, hogy végrendeletét iratja. Épen eleget tudott a végrendelet értelméről, mindazok után, miket különböző alkalommal az ilyen kérdésekről hallott, hogy a végrendelet szót pénzajándékokkal kapcsolatba hozza; és így az adott magyarázat ki is elégitette, és meg is nyugtatta.

— És a rektor megértette, miről volt szó? — kérde Stella.

— Meg. Mint sok más hasonló állású angol, bár nem beszélt folyékonyan francziául, minden nehézség nélkül olvasta a nyelvet és kitünően értette, ha beszélni hallotta. Nőm halála után megkönyörült a fiún és pár napra gazdasszonyának gondjára bizta. E nő élete első felét Martinique szigetén töltötte és ekkép képes volt

saját nyelvén társalogni a baráttalan szegény teremtéssel. Midőn eltűnt, ő volt az egyetlen, ki némileg felvilágosítást tudott adni arra nézve, mily indok vihette őt az iratok elsajátítására. Ugyanaz nap, hogy a házhoz jött, a gazdasszony rajta kapta, midőn az iroda ajtó kulcslyukán keresztül próbált benézni a szobába. Bizonyosan meglátta, hová helyeztetett a vallomás és az ó-divatú kékes papiros, melyre iratott, elősegítette annak felismerésében. Másnap reggel, a rektor távolléte alatt, a gazdasszony szobájába hozta a kéziratot és felkérte, fordítaná le neki francziára, hogy legalább megtudhassa, mennyi pénzt hagytak rá a »végrendeletben.« A gazdasszony szigorúan megdorgálta, ráparancsolt, hogy az iratokat azonnal tegye vissza az íróasztalba, honnan elővette és intette, hogy bevádolja a rektornál, ha még egyszer rosszul viseli magát. Javulást ígért és a szelid természetű nő szívesen hitt neki. Két nappal később, a kis szekrény elzárt ajtaja, melyben a kéziratok biztonságba lettek helyezve, nyitva találtatott és a papírok, valamint a fiú is, együtt eltűntek.

— Mit gondol, megmutatta-e a vallomást még más embereknek? — kérde Stella. — Annyit esetleg tudok, hogy anyja előtt eltitkolta.

— A gazdasszony dorgálása után, — vizionám, — véleményem szerint ravaszabbnak tartom, sem hogy még más idegennek is megmutatta volna. Sokkal valószínűbb, hogy angolul kívánt megtanulni annyira, hogy képes legyen maga elolvasni azt, a mi iránt érdeklődött.

Egy darabig egyikünk sem szólt. Stella gondolkozott és én őt néztem. Egyszerre felemelte fejét. Szemei komoly kifejezéssel szegződtek reám.

— Rendkívül sajátságos, — mondá.

— Mi sajátságos?

— Loringékra gondoltam. Ők megerősítettek ön iránti kételyeimben. Ők tanácsolták, hogy titkoljam el a Bruxellesben történeteket. És mi több, ők szinte érdekelve vannak abban, hogy férjem elhagyott. Ő Benvell atyával legelőször az ő házukban találkozott. Ezen időtől fogva tisztán szem előtt látom az egymást követő eseményeket azon perczig, míg a pap és a francia fiú találkoztak és bekövetkezett a nyomorult vég, mely belőlem egy elhagyatott, megcsalt nőt csinált.

Feje ismét lekonyult és a következő szavakat már csak suttogva, mintegy önmagához beszélve ejté ki.

— Még mindig fiatal asszony vagyok. — Oh Istenem, mi lesz jövődöm?

Ez önkinzó gondolkozási mód rendkívül meghatott. Eszébe juttatám, hogy vannak hü, áldozatkész barátai.

— Egy sincs, — felelé, — csak ön.

— Rég nem látta Lady Loringot? — kérdém.

— Ő és férje igen szívélyesen irtak, házukat felajánlva, hogy tegyem otthonommá ezentúl. Nincs jogomban őket elítélni, ők bizonyosan jót akartak. De a történetek után, nem mehetek vissza hozzájuk.

— Ezt sajnálattal hallom, — mondám.

— Loringékra vonatkozólag mondja ezt? — kérde Stella.

— Nem is ismerem Loringékat. Én senkire sem tudok gondolni, csak magára.

Még mindig ránéztem és tartok tőle, hogy szemeim jóval többet mondtak szavaimnál. Ha azelőtt kételkedett volna is benne, most ugyan határozottan tudhatta, hogy ép úgy szeretem, mint valaha. Ez inkább nyugtalanítani látszott őt, de nem jött zavarba.

Ügyetlen kísérletet tettem magamat kimenteni.

— Fivérének bizonyosan jogában áll őszintén beszélni, — mondám.

Ezt helyben hagyta. Mindazonáltal felállt, hogy távozzék, egy-két barátságos szóval igyekeztén tudtomra adni, (legalább így remélem,) hogy az egyszer megbocsájtott.

— Eljön-e holnap bennünket meglátogatni? — szólt. — Ép oly nagylelkűen megtud-e bocsájtani anyámnak, a hogy nekem megbocsájtott? Gondom lesz rá, Bernát, hogy végre igazságos legyen irányában.

Bucsúzólag kezét nyujtott. Mit felelhettem? Ha akaraterős ember vagyok, eszembe jut, hogy legjobb lesz rám nézve, ha nem sokat látom. De biz én csak gyenge egy teremtese vagyok az Istennek.

Elfogadtam a következő napra szóló meghívását.

Január 30-dika. — Most jöttem haza látogatásomból.

Gondolataim leirhatatlan zavarban és bizonytalanságban vannak; és ennek az anyja az oka. Bár inkább el se' mentem volna hozzájuk. Rossz ember vagyok-e vajjon, s csak most először jutok-e ennek tudomására?

Eyrecourtné egyedül fogadott, midőn a salonba léptem. A világiasan könnyű modorból itélve, melylyel fogadtatásomra ültéből felemelkedett, leányának szerencsétlensége nem volt igen kijózanító hatással a felületes nőre.

— Kedes Winterfield, — szólt, — infámis rosszul viseltem magamat. Nem mondom, hogy a látszat ellene volt; csak azt mondom, hogy nem kellett vón' e látszatban biznom. Ön a sértett fél, kérem, bocsásson meg. Még tovább is folytassuk e tárgyat, vagy kezet fogjunk-e és ne beszéljünk többet róla?

Természetesen kezet fogtam. Eyrecourtné észrevette, hogy Stella után nézek.

— Foglaljon helyet, — mondá, — és legyen elég jó ezúttal beérni vele, ha az enyimnél nem részesül vonzóbb társaságban. Ha csak rendbe nem hozom a dolgot, — ön és leányom — oh, a legjobb szándékkal! — igen ferde helyzetbe találnak jutni. Ma nem fogja látni Stellát. Egészen lehetetlen — és én megmondom, hogy miért nem. Én vagyok az öreg világias anya; én nem törődöm vele, mit mondok. Ártatlan leányom inkább meghalna, mielőtt bevallaná azt, a mit mondani szándékozom. Szolgálhatok valamivel? Luncholt már?

Kértem, hogy folytassa mondani valóját. Nagyon meglepett, — nem, bevallom, szörnyen megijesztett.

— Jó, legyen, — folytatá. — Meglehet meg lesz lepetve, ha kimondom, de nincs szándékom megengedni, hogy a dolgok úgy menjenek tovább, ahogy megkez-

dődtek. Az én hóbotos vömnek vissza kell térnie feleségéhez.

Ez meglepett és képzelem, hogy meglátszottrajtam.

— Várjon egy kicsit, — mondá Eyrecourtné, ezen nincs mért megijedni. Romayne egy gyöngé bolond és Benwell atya mohó kezeit természetesen mindkét zsebében tartja. De, ha nem csalódom még ebben is, Romayneben is megmaradt még egy kis szégyenérzet és még az emberi érzet egy szikrája is. A modor után ítélve, melylyel nevével bánt, jogosan fogja mondani, hogy ez csak igen hozzávető feltevés lehet. Elismerem. De mindazonáltal, merészen ezen eshetőségekhez folyamodtam. Már elment Rómába és aligha kell hozzá tennem, hogy nem hagyott itt lakezimet — gondja lesz Benwell atyának, hogy meg ne lellessük. Mindez cseppet sem bánt. Egyike azon előnyöknek, melyekkel a társaséletben való részvétel jár az, hogy szép ismeretsegeim vannak mindenütt, kik mindig szolgálatomra állanak, feltéve, hogy nem kérek tőlük pénzt kölcsön. Irtam Romaynenek, leveletem egy Rómában élő barátom levelebe zárva. Bárhol legyen vöm, levelem kezeihez fog jutni.

Eddig elég nyugodtan hallgattam a mondottakat, természetesen azon hitben lévén, hogy Eyrecourtné saját érveléseinek és önámításainak csálhatatlanságába bizott. Még magam előtt is szégyenkezve vallom be, hogy megkönnyebbülésemre szolgált azon titkos meggyőződés, mikép oly fanatikussal szemben — minő Romayne, reményeinek teljesülése úgy áll, mint százhoz egy.

E nemtelen gondolkozási mód azonban tüstént csökkentetett Eyrecourtné következő szavai által.

— Ne higgye, hogy elég örült volnék, vele az érvelést megkísérteni, — folytatá. — Levelem az első lapon kezdődik és végződik is egyszersmind. Nejének oly joga van hozzá, melynek új házas ellentállni nem tud. Hadd legyek igazságos iránta is. Nem tudott erről semmit, midőn távozott. Levelem — lányom mit sem tud róla, hogy megirtam — nyíltan megmondja neki, miből áll e jog.

Elakadt. Szemei elborultak, hangja szelidebb lett — egészen más volt, mint a frivol Eyrecourtné, akit ismerek.

— Nehány hónap mulva, Winterfield, — mondá, — szegény Stellám anya lesz. Levelem visszahívja Romainet nejéhez — és gyermekéhez.

Eyrecourtné elhalgatott, nyilván valami-féle véleménynyilvánítást várva tőlem. De pár percig valósággal képtelen voltam a beszédre. Stella anyjának soha sem volt valami magas fogalma tehetségemről. De most, ez alkalommal úgy látszott, mintha ismerős körének legostobább emberének ítélne.

— Talán kicsit nagyot hall, Winterfield? — kérdé, sajtáságos szemhunyorgatással.

— Tudtommal nem.

— Hát megértett?

— Tökéletesen.

— Akkor hát mért nem tud valamit mondani? Egy férfi véleményét akarom hallani, kilátásainkra,

helyzetünkre nézve. Szent Isten, hogy fészkelődik! Képzeld magát Romayne helyébe, és feleljén kérdéssemre. Ha ön hagyta volna el Stellát. . .

— Én soha sem hagytam volna el Stellát, asszonyom.

— Legyen esze. Nem tudhatja mit tett volna. Ismétlem, képzelje magát egy gyöngé, babonás, képzelődő, önhitt, fanatikus bolondnak. Érti most már? No hát akkor mondja meg, képes volna-e feleségétől távol maradni, ha első szülött gyermekének nevében hívnák önt vissza hozzá? Ellent tudna ennek állni?

— Semmi esetre sem!

Igyekeztem bizonyos nyugodtságot negélyezni, de bizony nem könnyű dolog volt higgadtan beszélni. Önző, irigy, lenéző gondolatok, — szóval, nem bírom elég szigorral bélyegezni a fordulatot, mit érzéseim vettek. Soha sem gyűlöltem emberi lényt oly vadúl, mint e perczen Romaynet. »Üsse meg az Isten nyila, még vissza talál jönni!« Ez volt legbensőbb érzelmeim szóbeli kifejezése.

E közben Eyrecourtné is ki lön elégitve és szokott élénkségével tért át egy másik tárgyra.

— Hogy nyíltan beszéljek, Winterfield, bizonyosan belátja ön is, hogy nem szabad Stellát viszontlátania, kivéve az én jelenlétemben, ha csak a rágalom nyelvére nem akarnak kerülni. Leányom magaviseletének oly feddhetetlennek kell lennie, hogy férje — ha csak tudhatná, mennyire utálok ezt az embert! — mondom, hogy férje csak legtávolabbról is mentséget és

okot találhasson benne a távolmaradásra. Ha időt és alkalmat engedünk annak az undok, öreg jezsuitának, Romainéból papot csinál, még mielőtt tudnók, mi lesz belőlünk. E pápisták merészsége minden képzelmet meghalad. Emlékszik, mikor püspököket és érsekeket szenteltek fel itten, egy fityinget sem törődve törvényeinkkel? Benwell atya is követi e példát s ismét más törvényeinket játsza ki — értem, házassági törvényeinket. Annyira fel vagyok háborodva, hogy nem vagyok képes magamat szokott következetességgemmel kifejezni. Elmondta-é Stella, hogy tényleg megtántoritotta saját házasságának érvényes volta iránti hitét? Ah, értem; szegényke elhallgatta ezt, még pedig alapos oknál fogva.

Eszembe jutott a levél lehajtott lapja. Eyrecourtné a legszivesebben tudtomra adta, amit leánya gyöngédsége előttem elrejtteni igyekezett, s elmondta a képtelen, esztelen badarságot, mely jegyző előtti házasságomat nejének vallási kételyeivel kapcsolatba hozta.

— Igen, — folytatá; — ezek a pápisták mind egyformák. Leányom, — nem szelid Stellámat értem, — de azt a természetellenes teremtményt ott a zárdában, ki saját édes anyja fölé tette magát. — Elmondtam-é valaha, hogy elég szemtelen volt azt mondani, hogy imádkozni fog értem? — És most mondja meg, Winterfield, nem cselekednék-é, mint okos emberhez illik, ha szépen visszatérne megyéjébe, s ott maradna, a mig mi jelenlegi helyzetünkben vagyunk? Ha melengető készülékeket, kellő bundamennyiséget, és szórakoztatására hirlapokat és folyóiratokat visz magával a

coupéba, utoljára sem olyan nagy dolog az út. Aztán Beaupark — az a kedves, kedves Beaupark, oly rendkívül kellemes egy hely télen, és maga, maga irigylésre méltó teremtés, oly kedvence az egész vidéknek! Oh menjen el! Menjen haza, Winterfield?

Felálltam és kalapom után nyultam. Ő megvergette vállamat. Akár megfojthattam volna e perczben! Pedig — igaza volt!

— Ki fog menteni Stella előtt? — mondtam, búcsúzva.

— Maga jó, kedves ember! Többet fogok tenni mint kimenteni, dicsénékét fogom énekelni, ahogy a költők mondják.

Elpalástolhatatlan örömeben, hogy megszabadult tőlem, a legtúlzottabb beszédekre vetemedett.

— Úgy érzek iránta, mintha édes anyja volnék, — folytatá, amig kezét fogtunk; — valóban, — akár meg is csókoltatnám magamat általa.

A legparányibb csókolható helyecske sem volt Eyrecourtné arcán, mely ne lett volna festve, kendőzve, rizsporozva. Ellentálltam a kísértésnek, és kinyitottam az ajtót.

De még volt egy utolsó kérésem, mit eltitkolni képtelen valék.

— Tudatni fogja-é velem, ha hirt kap Rómából? kérdezém.

— A legszivesebben, — felelé Eyrecourtné, készségesen. — Isten áldja magát, édesem — mégis csak a legjobb barát marad! — Isten áldja!

Amíg e sorokat írom, legényem böröndömet pakolja. Utas tudja már, mit jelent ez. Kutyám örül — annyi bizonyos, hogy elszabadúl Londonból. Úgy hiszem, szép vitorlahajót bérek és megpróbálom, elég szórakozást nyujtana-é egy utazás a föld körül. Adná az ég, hogy sohase láttam volna Stellát.

*   *   *

Február 10-dike. — Végre hirt vettem Eyrecourtnétól.

Romayne nem is olvasta a levelet, mit anyósa hozzá intézett — tényleg, Benwell atya által küldetett vissza neki. Eyrecourtné, természetesen a legnagyobb düh befolyása alatt ír. Egyetlen vigasztalása e vérig sértő bánásmód mellett az, hogy leánya mitsem tud az egésztől. Int — persze szükségtelenül — hogy valahogy el ne áruljam titkát és Benwell atya levelének másolatát küldi.

»Tisztelt asszonyom! — Romayne úr nem olvashat semmit, mi figyelmét a papi pályára való előkészületeitől elvonhatná, vagy pedig emlékében visszaidézheti összeköttetéseit oly elmúlt tévedéseivel, mikről mindörökre lemondott. Ha levele érkezik, bölcs szokása mindenek előtt az aláírást megnézni. Nagyságod levelét olvasatlanul adta át nekem, azon kéréssel, hogy azt kezeibe visszaszolgáltassam. Az ő jelenlétében, azonnal lepecsételtem. Sem ő, sem én nem tudjuk, de nem is kívánjuk tudni, mily tárgyban fordult hozzá s ezennel tiszteletteljesen tanácsoljuk, hogy ne is írjon többé.«

Ekkép ir a jezsuita. Eleget éltem, ha csak megérem azt, hogy ezt az embert saját kezüleg ásott verembe esni lássam!

Február *11-dike*. — Nagyon megcsalódtam reményeimben, hogy tegnap nem kaptam hirt Stelláról. De a mai regg kiengesztelt; levelet hozott tőle.

Nem jól érzi magát és anyjának magaviselete rendkívül nyugtalanítja. Eyrecourtné asszony olykor fellázad az igazságtalanság ellen, és ilyenkor hevessége szörnyen elragadja; elhagyott leányát minden áron a törvény védelme alá akarja helyezni; a házassági jogok helyreállítását, vagy törvényes válást akar keresztülvinni.

Máskor meg a legnyomorúttabb reménytelenség állapotába süllyed; kijelenti, hogy Stella szomorú helyzetében képtelen a társaság szeme elé kerülni, és azt tanácsolja, hogy a Continensen vonúljanak valamely félreeső zugba, hol olcsón élhetnek meg. Ez utóbbi indítványt Stella nem csak készséggel, sőt mohón fogadja.

Bebizonyítja ezt az utóirat által, melyben tanácsomat kéri; valószínűleg azon boldog napokra emlékezve, a midőn Párisban udvaroltam neki s a sok idegen jó barát és ismerős szállodánkban felkeresett.

Az utóirat azon ürügygyel szolgált, mit oly türelmetlenül vártam. Tökéletesen jól tudtam, hogy jobb volna reám nézve, ha nem látnám, és az első vonattal mégis egyenesen Londonba indultam, azon egyedüli czélból, hogy viszontlássam.

Február *12-dike*. — Az anyát és leányát együtt találtam a salonban. Esetleg épen Eyrecourtné lehan-

golt napjainak egyikére találtam. Apró szemeit hunyor-
gatva, tragikus szemrehányással igyekezett rám tekin-
teni: festett hajú fejét rázva, vontatott hangon mondá:

— Oh Winterfield, nem hittem volna, hogy ilyet
tegyen! Stella, hozd elő illat-üvegcsémet!

De Stella nem akarta megérteni az intést. Csak-
nem könyeket csalt a szemembe rendkívüli szivélyes-
sége által, mely főképp modorából kitűnt. Ha anyja nem
lett volna a szobában! — de anyja o t t volt a szobában;
nem volt mást mit tennem, mint hogy belefogtam ügyeim
előadásába, mintha csak a család ügyvéde lettem volna.

Eyrecourtné azonnal rendreutasította Stellát, a
mért tanácsomat kérte volt, kijelentve, hogy eszeágában
sincs Londont elhagyni.

— Hogy is szabadulhatnék házamtól? — kérdé
ingerülten, holott igen jól tudtam, hogy »háza« nem
volt más, csak egy más egyéntől bérelt, bútorozott szál-
lás, mit rövid felmondás után is elhagyhatott.

Azonban mitsem szóltam és egyenesen Stellához
fordultam:

— Két-három helyet ajánlhatnék, mely tán meg-
nyerhetné tetszését; — folytatám. — A legközelebbi
hely egy öreg franczia és nejének birtoka. Nincsenek
gyermekük és rendszeren nem adnak ki szállásokat; azon-
ban okom van hinni, hogy szívesen fogadnák barátaimat,
ha szabad szobáik nincsenek már elfoglalva. Páris köze-
lében, St. Germainben laknak.

Az utolsó szavakat mondva, Eyrecourtnéra néz-
tem — csaknem oly ravasz valék, mint maga Benwell

atya. Páris megfelelt várakozásomnak — a kísértés meghaladta a jó dáma ellentállási erejét. Nemcsak hogy rögtön belement a tervbe, de még ki is jelentette mennyi lakbért volna hajlandó fizetni.

A mint kimentem, Stella súgva köszönetet mondott.

— Nevem ugyan nincs említve, de az ujságokban már hiesztelni kezdik szerencsétlenségemet, — mondá. — Jóindulatú barátaim tömegesen felkeresnek és sajnálatuknak adnak kifejezést. Meghalok, ha nem segít, hogy eljuthassak idegenek közé.

Ma éjjel, a vegyes vonattal Párisba indulok.

Február 13-dika. Páris. — Este van. Az imént tértem vissza St. Germainből. Hála ravaszságomnak, minden el van intézve. Már azt kezdem hinni, hogy született jezsuita vagyok; valami utálatos sympathy létezhetett köztem és Benwell atya közt.

Jó barátaim: Raymond asszony és férje, igen szívesen fogadják angol barátnőimet. Raymondné hajdan gazdag őseitől öröklött szép házának tág első emelete, egy rövid hét alatt, teljesen fel lesz szerelve Eyrecourtné és leánya fogadtatására.

Egyetlen nehézségünk a pénzbeli kérdés volt. Raymond úr, ki szerény állami nyugdíjból él, halani sem akart lakberről; és nem is tudta, mit kérjen, én pedig oly kevésbé értek e kérdéshez, hogy szintén nem lehettem segítségére. Így hát egy hozzáértő ügyökhöz fordultunk, ki a szállás értékére nézve ítéletet mondott. Az általa megállapított lakbér igen méltányos volt, de jóval meghaladta az Eyrecourtné által említett

összeget. Azonban oly rég és oly jól ismertem Raymondékat, hogy épen nem kelle megsértésüktől tartanom, ha egy kis kompromisst ajánlok fel nekik. T. i. én fizettem ki az összeget, mely az Eyrecourtné által meghatározott lakbért meghaladta s ekkép általános megelegedésre intéztük el az ügyet.

A ház mögötti nagy kertbe mentünk, és ott egy második kétszinű tettet követtem el.

Egy szép, rejtett kis zugban felfedeztem egy játékszerféle épületcskét, mit a francziák »pavillon«-nak neveznek — mely három jól berendezett kis szobácskát tartalmazott. Újra alkuba bocsátkoztam kedves barátaimmal és a kedves kis házikó bérlője lettem.

Raymondné mosolygott.

— Fogadni merek, — szölt hozzám, lehetőleg igyekezzvén angol tudományának feltüntetésében, — hogy a hölgyek egyike a varázsos fiatalság legszebb éveiben van.

A jó asszony nem sejti, mily reménytelen egy szerelem az enyém. De azért kell hogy olykor lássam Stellát — nem kívánok és — nem remélek többet. Soha, soha sem éreztem annyira mint most, mily magányos életre vagyok kárhóztatva!

* * *

Márczius 1-seje. London. — Stella és anyja ma reggel keltek útra St. Germainbe, anélkül, hogy megengedték volna, amint azt titkon reméltem hogy kísérőjük legyek.

Eyrecourtné újra visszatért a régi nótára — a »nem illik« nála roppant szerepet játszik és ő mindig meghajol a világ legostobább követelményei előtt. Ha ez lett volna az egyedüli akadály, túlteszem rajta magamat és nyomukban Franciaországba utazom. Hol volna az illetlenség, ha mint Stella barátja és fivére, látom is olykor, főkép ha nem lakom vele egy házban s ha anyja és Raymondné környezik és vigyáznak rá?

Nem! — a mi engem St.-Germaintól távol tart, az Stella maga!

— Szívesen irok önnek gyakran, — mondá, — de kérem, az én érdekemben kérem, ne kísérjen el Franciaországba.

Tekintete és hangja engedelmességre készítetett. Bármily ostoba legyek, (azok után, mik köztem és anyja közt történtek) ha nem csalódom, elértettem, mire czélt.

Hát soha sem fogom többé viszontlátni? — kérdezém.

— Tán szivtelennek, hálátlannak itél? — viszonzá. — Kétkedik benne, hogy boldog, több mint boldog leszek, ha viszontláthatom, midőn . . . . .

Elfordult tőlem és nem mondott többet.

Ideje volt bucsúzni. Anyjának felügyelete alatt voltunk; kezet fogtunk — ez volt az egész.

Matilda, Eyrecourtné komornája, lekisért a lépcsőn, hogy ajtót nyisson. Azt hiszem, meglátszhatott rajtam, mit éreztem — azaz nyomorúltan nézhettem ki. A jó teremtés megkísérlette, nem tud-e felvidítani.

— Ne nyugtalanodjék miattok uram, — mondá; — megszoktam az utazást és majd gondjukat viselem.

Nagyon megbizható nő, ki évek óta hiven csatlakozik a családhoz, és mindig jó cseléd volt. Nehány aranyat csúszttam kezébe és megkérdeztem, nem akarna-e nekem irni időnként, ha épen szerit ejtheti.

Lehetnek emberek, a kik azt fogják találni, hogy e tett részemről nagy önérzet hiányra mutat; de annyit mondhatok, hogy egészen természetesen jött nekem. Nem vagyok nagyon tekintélyes ember; s ha valaki jót akar, nem kérdem, gazdagabb vagy szegényebb, előkelőbb vagy egyszerűbb származású-e nálamnál az illető egyén. Véleményem szerint ugyanazon magaslatra állít bennünket a kölcsönös rokonszenv. Matilda annyira ismerte múltunk történetét, hogy előre látta, mikép Stella hozzám intézett levelei okvetlenül számos visszavonást és titkolódzást fognak tartalmazni.

— Én, az igazat fogom megírni, uram, úgy a mint van, arról biztosíthatom, — súgta nekem — és én hittem neki

Ha szívem beteg, csak nőt adjatok barátomnak; akár úrnő, vagy csak komorna, egyaránt fogom értékelni.

M á r c z. 21. C o w e s. Egy vitorlahajóra alkudozom, annak birtokosával.

Tennem kell valamit, el kell valamerre mennem. Beauparkba nem térhetek vissza, erről szó sem lehet. Nyugodt kedélyű és lelki emberek élvezetet találhatnak vidéki szomszédaiknak társaságában. Én nyomorult egy teremtes vagyok, kinek lelke folyton folyvást izgatott.

Kitünő családapák, kik szűk látkörű politikai nézeteikkel mulattatnak; ép oly kitünő családanyák, kik leányaikkal kellő alkalmakat szolgáltatnak, — ez az, mi Devonshire társaséletében reám vár. Nem! Elmegyek a középtengerre hajókázni és magammal viszek egy oly barátot, kinek társaságát soha meg nem unom — t. i. kutyámat.

Végre megvan szép kis hajóm. Csak most tért vissza Madeirából. A hajó legénysége csak néhány napi pihenést kér, mire persze rá kell állnom. Ez alatt megvizsgálják a hajót és rárakják a szükséges ballastot.

Márczius *3-dike*. Ma Stellának irtam, egy lajstromot mellékelve, melyen gondosan feljegyeztem a helyeket, hol levelei kezeimhez juthatnak, s hű szövetségemnek, a komornának a lajstrom leiratát küldtem el. Gibraltartól Nápolyba hajózunk, onnan a státiók Civita-Vechia, Genua, Marseilles. Mind e helyekről igen könnyen és rövid idő alatt juthatok el St.-Germainbe.

Márcz. *7-dike*. Tengeren. Esti félhét az óra. Az imént mentünk el az eddistoni világitó-torony mellett — mily pompás a tenger és mily nyugodt!

* * *

Nápoly. Május *10-dike*. Utunk elején igen szépnek ígérkezett, de a szép ígéret üres szó maradt. Viharok, szélcsendek, hosszabb tartózkodás Cadixtan a hajó helyreállítása érdekében, nagyon elhalasztották ideérkezésünket. Mindennemű megpróbáltatások közepeppen kis yachtom rendkívül jól viselte magát. Erősebb és szebb kis hajó sohasem építettett.

Most már késő a pósta-hivatal felkeresésére. A legelső holnap az lesz, hogy leveleim után küldök a szárazföldre. Hogy aztán mit teszek : az tisztán a St.-Germainből vett hirektől függ. Ha tovább találnék e vidéken maradni, akkor Rómát választom tartózkodásom helyéül. Rómát soha sem unhatja meg az ember, de Nápolyt mindig ki nem állhattam és most sem fogom megszeretni.

Május 11-dike. — Terveim végkép megváltoztak. Haragszom, fel vagyok háborodva. Minél tovább jutok el Franciaországtól, annál jobb lesz reám nézve s annál jobban fogok neki örülni.

Stellától is, a komornától is kaptam leveleket. Mindkét levél tudtomra adja, hogy a gyermek megszületett és fiú. Tán azt várják, hogy érdeklődjem e gyermek iránt? Mielőtt kikerül még a pólyából, már esküdt ellenségem.

Stella elég szívélyesen ír. Azonban levelének egy sora sem hí meg St.-Germainbe, sem pedig nem utal ily meghívásra a jövőben. Anyjáról igen röviden szól; egyszerűen jelenti, hogy Eyrecourtné jól van s nagyban élvezi már Páris örömeit. A levél három negyede a gyermekkel foglalkozik; — neki, úgy látszik, ez a fő. Mikor én neki irtam, ekkép irtam alá magamat: »Igaz és örök hűve.« Stella ekkép írja alá magát: »Őszinte tisztelője.« Igaz, apróság az egész, de azért, őszintén mondva, mélyen érzem.

Mathilda hiven teljesíti ígéretét; Mathilda levele megmagyarázza az egész levelet.

»A gyermek születése óta, — írja, — Romaynené egyszer sem említette az ön nevét; semmiről sem

képes beszélni, mint a kis babáról, semmire sem képes gondolni, mint a gyermekre. Úgy hiszem, kellő elnézéssel ítélek az ő szomorú helyzetebeli nőről. De azért azt hiszem, hogy nem nagyon háládatos dolog Winterfield úr iránt, ki oly szives volt hozzá, ki annyit fáradozott az érdekében, és ki nem kíván egyebet, minthogy napjában pár órát ártatlanul társaságában tölthessen. Jóllehet, hogy vén lány létemre tudatlanul irok anyákról és kis babákról. Azonban megvannak nekem is érzelmeim, és (bár sohasem szivelhettem Romaine urat) ö n é r t, uram, igazán mélyen érzek, ha ugyan megbocsájtja ez őszinte nyilatkozatot. Véleményem szerint, ez az új, örült szenvedély a kis baba iránt, csakhamar véget fog érni. Már most vélemény-különbségnek a tárgya. Jó úrnöm, ki világot látott nő és egyúttal jó szívvel is meg van áldva, azt állítja, hogy Romaine urat tudósítani kell fiának és örökösének születéséről. Eyrecourtné ő nagysága, igen helyesen mondja, hogy a gyűlöletes öreg papa a gyermek kárára hatalmába fogja keríteni Romaine úr pénzét, ha csak annak idejében lépések nem tétetnek, hogy az atyát megszegyenítve rábirják, hogy fia jogainak eleget tegyen. De Romainené ő nagysága büszke, mint maga Lucifer; hallani sem akart róla, hogy az első lépéseket tegye. »A férfi, ki engem elhagyott, — szokta mondani, — nem bir olyan szívvel, mit a feleség vagy gyermek jogai megindithatnának.« Úrnöm nem ért egyet vele. Már eddig is kellemetlen jelenetek adták elő magukat és a kedves öreg franczia úr és neje a feleselők kibékítésén fáradoznak. Ön mosolyogni fog, ha

elmondom, hogy bonbonsokat kínálnak mint megnyugtató adományt. Úrnőm elfogadja a kínált édességet és már többször színházban volt Párisban Raymond úrral és nejével.

Ha végül megengedi, hogy egy jó tanácscsal fejezzem be leveletem, azt mondanám: próbálja meg, mily hatással lesz R.-néra az ön távolléte és teljes némasága.«

Igen okosan irt levél. Minden esetre követni fogom Mathilda tanácsát. Stella sohasem említi nevemet, míg nem múlik oly nap, hogy folyvást rá ne gondolnék.

Remélem, egy férfi, ha a k a r, elnémíthatja szívét. Megkísérlem és szívem kénytelen lesz a hálátlant elfeledni.

A legénység háromnapos szünidőt kap Nápolyban és aztán útra kelünk Alexandria felé. Ott a yacht bevárja vizszatérésemet; még eddig nem láttam a Nilus forrásait, nem ismerkedtem meg Nubia gyönyörű egérszínű nőivel. Egy sátor a sivatagban és a természet valamely setét leánya, ki háztartásomat vigye, ime, ez kellemes szórakozás lesz oly ember számára, ki szivből megundorodott Európa üres civilizációjától!

Azzal kezdem, hogy megnővesztem szakállomat.

* * *

C i v i t a - V e c c h i a, Február 28-dika 1863. — Végre itt vagyok megint Olaszhon partján, csaknem kilencz hónapi távollét után.

Mi hasznát vettem utazásaimnak? Barnábbá, vékonyabbá váltam; türelmesebbé tettem és megszeret-

tették velem a könnyü dohányt. De elfeledtették-e velem Stellát? Segítették-e szívemet legyőzni? Legtávolabbról sem. Inkább mint valaha vágyom látására. Ha naplóban lapozok, valóban szégyenlem nyugtalanságomat és türelmetlenségemet. Mily nyomorult hiúság részemről azt várni tőle, hogy reám gondoljon, mikor az anyai gondok és örömek első idejét éli, főképp, a midőn neki, szegény léleknek kétszeresen szentek azok, élete egyetlen vigasztalását azokban keresve és találva! Visszavonok mindent, amit róla irtam és szívem mélyéből megbocsájtok a kis babának.

R o m a. M á r c z. 1-seje. Leveleim már bankáromnál vártak.

A legutolsó St.-Germaini hírek teljesen kielégítenek. Utolsó, Cairóból irt levelemnek vételét jelentve — (Cairóba érve, megszegtem elhamarkodott szavamot,) Stella végre rászánja magát a rég várt meghívásra:

»Kérem, édes Bernát, igyekezzék hozzánk visszatérni, fiam első születés napjára, márcz. huszonhetedikére.«

E szavak után ugyancsak nem félhet tőle, hogy elkésem a kitűzött naptól. Utas — eddig, a kutya valóban jól kiérdemelte a nevét, — kénytelen lesz kis vitorlahajómtól (mit bolondul szeret,) elbúcsúzni, és tovább utazni vasuton, (mit gyűlöl). Most már nem kell félnem vihartól — isten veled tenger, egy időre!

Már megsürgönyöztem a keletről való szerencsés megérkezésemet. Azonban nem szabad tulságosan siet-

tetnem elutazásomat Rómából — különben Stella anyjának nem teszek eleget.

Eyrecourtné igen komolyan ír nekem, kérve, hogy azon esetre, ha Olaszországnak térnék vissza haza, igyekezzem neki hirt adni Romayneről. Különösen tudni óhajtaná, pappá szentelték-e már?

Annak is nyomára kell jutnom, ha lehet, mi lesz vele különben — oly szerencsétlennek érzi-e magát, mint azt megérdemli, megcsalódott-e várakozásaiban s már ez okból is, van-e rá kilátás, hogy észre térjen ismét — és mindenek felett: vele van-e még Rómában Benwell atya vagy sem.

Ha nem csalódom, Eyrecourtné még mindig nem mondott le azon szándékáról, hogy Romaynenel fia születését tudassa.

Úgy hiszem, legjobb lesz, ha egyenesen bankáromhoz folyamodom tudósítás végett. Húsz év óta Rómában lakik, de sokkal elfoglaltabb ember, semhogy az efféle semmittévő, mint én, a munka órákban közelébe juthasson; ennélfogva holnapra meghívtam ebédre.

M á r c z. 2-dika. E perczben távozott vendégem. Félek, Eyrecourtnénak nagyon rossz órát szerzek, ha elmondom mindazt, mit tudatnom kell vele.

A mint Romayne nevét kimondtam, bankárom meglepetten rám tekintett.

— Erről ez emberről beszélnek most legtöbbit Rómában, — mondá, — bámulom, hogy rég nem hallott róla.

— Pap?

— Természetesen! És mi több, a felszenteléshez szükséges előzmények, legmagasb parancs szerint, az ő érdekében feltűnően megrövidítettek. A pápa rendkívüli módon érdeklődik iránta és mi a népet illeti, az olaszok már elkeresztelték a »fiatal bibornoknak.« — Ne oszszsa ön is számos honfitársa téves véleményét, kik azt hiszik, hogy leginkább vagyonának köszönheti a magas állást, mit már eddig is elfoglal. Gazdagsága csak mellékes tulajdonainak egyike. A való az, hogy két ellentétes tulajdonsággal bir, mely mindkettő az Egyházra nézve rendkívüli értékes, és igen-igen ritkán található együtt egy emberben. Már eddig is nagy hirnévre és népszerűségre tett szert, mint kiválóan ékesszóló szónok —

— Szónok! — kiáltám. — És népszerűség, hirnév! Mikép érthetik őt az olaszok?

A bankár nyilván nem értett.

— Mért ne értenének meg egy embert, ki saját nyelvükön szól hozzájuk? — mondá. — Romaine már ide érkeztek tudott olaszul és azóta a folytonos gyakorlat útján olaszul tanult gondolkozni is. A mig a római évad tart, felváltva olaszul és angolul szónokol. De a két ellentétes kitűnő tulajdonságról beszéltem, melylyel e rendkívüli ember bir. A szószékről a legsikeresebben tudja előadni az Egyház politikai érdekeit és szükségleteit. Úgy hallom, hogy szelleme hosszas és tárgyilagos gyakorlatokon ment keresztül, a mennyiben éveken át történelmi kutatásokkal foglalkozott. Tény, hogy egy igen kényes ügyben, hol egyház és kormány

nem tudtak megegyezni, oly memorandumot irt, mely a titkár-bibornok itélete szerint valódi mestermű, melyben a múlt tapasztalatai a jelen szükségleteihez alkalmaztatnak. Megérhetjük, hogy Romayne az új kitérített bibornok lesz.

— Személyesen ismeri? — kérdezém, önkénytelen érdeklődve a dolog iránt.

— Nincs Rómában angol, ki személyesen ismerné, — felelt a bankár. — Valami regényes eseményről beszélnek, mely nemcsak életének irányát megváltoztatta, de Angliát is meggyűlöltette vele, s melynek következtében visszaborzad a saját nemzetiségbeli emberekkel való találkozástól. Akár igaz ez, akár nem, annyi bizonyos, hogy az angolok itt Rómában hozzáférhetetlennek találják. Úgy hallom, hogy még leveleket sem fogad el Angliából. Ha látni óhajtja, azt kell tennie, a mit én tettem: — templomba kell mennie és a szószéken megláthatja. Angolul, ha nem csalódom, ez évadban utoljára jövő szerdán fog szónokolni. Eljőjek-e érte s elkísérem-e a templomba?

Ha hajlamomnak engedek, határozottan visszautasítom az ajánlatot. Épen nem vágyom Romaynet látni; sőt, e helyen bevallhatom őszintén, hogy szörnyű ellenszenvet érzek iránta. Azonban nem akarom hálátlansággal viszonzni a bankár szivességét; és fogadtatásom St.-Germainben nagy részt attól függ, mikép járok el Eyrecourtné megbizásában.

Elintéztük tehát egymás közt, hogy a bankár elvisz a nagy szónok előadására, — én feltévéen magam-

ban, hogy nem hallgatom végig, de módot találok a megszökésre, amint szerit tehetem.

Azonban még mielőtt látnám, egy dologra nézve, tisztában vagyok véleményemmel, főkép a hallottak után: Stella felfogása férje jellemét illetőleg teljesen helyes. A férfi, ki őt elhagyta, nem bir szivvel, mit feleség vagy gyermek valaha megindithatna. Örökre elvannak egymástól választva.

M á r c z. 2-dike. Épen most láttam a szállodatulajdonost, kinek segélyével képes leszek Eyrecourtné egy másik kérdésére megfelelni. Egyik unokaöccse a jezsuiták I l G e s ú nevű intézetében van alkalmazva. A fiatal ember meg fogja számomra tudni, Rómában van-e még Benwell atya.

M á r c z. 4-dike. Ez egyszer végre jó híreket adhatok Eyrecourtnénak. Benwell atya régen elhagyta már Rómát és visszatért Angliába szokott kötelességeihez. Ha ezentúl még befolyást gyakorol Romayne, csupán levél útján teheti.

M á r c z. 5-dike. — Visszaérkeztem Romayne prédikációjából. Ez a kettős esküszegő — mert nem hagyta el vallását és feleségét is? — nem tudott meggyőzni szavainak szelleme által, de oly teljesen megrázkódtatta idegzetemet, hogy azonnal haza érkezésem után, — a bankár legnagyobb mulattatására — egy üveg hűtött pezsgőt rendeltem a számunkra.

Róma rosszul világított utcáin végigrobogva, a Piazza Nuova szomszédságában, egy kicsi templom elé kocsiztunk. Nálamnál több képzelettel megáldott emberre

nézve, a látvány, mely a templomba való beléptünkör elénkbe tárult, sokkal nagyobb hatású lett volna, sem-hogy szavakkal kifejezhető lenne, lefestésre tán alkal-masabb lévén.

Egy hosszú fekete redőzet előtt égő egyetlen viaszgyertyának pislogó fénye terjesztette titokzatos világosságát, különösen feltüntetve a keresztre feszített Krisztus életnagyságú márvány alakját. E rémes jel-vény előtt, szinte fekete posztóval bevont állványt vet-tünk észre. Nem voltunk képesek az ajtónál beljebb jutni a templomba. Az egész tér álló, ülő, térdelő ala-kokkal volt megtöltve, titokzatosak és árnyszerűek s a távolabb sarkokban az áthathatlan setétséggel úgy ösz-szefolyva, hogy teljesen kivehetetlenekké váltak. Az egyedüli hangok, az orgona halk, lassú, panaszos akkord-jai valának, időnként elvegyülve a tompa nessel, mit a fanatikus hívők szenvedélyes mell-verdesése idézett elő. Egyszerre elnémult az orgona és a bűnbánók hall-ható mea-culpája szinte megszűnt.

A most bekövetkezett nesztelen csendben egy feketébe öltözött férfi lépett a fekete állványra s a gyü-lekezettel szemben megállt. Haja idő előtt megderesedett, arcza a mögötte lévő keresztre feszített üdvözítő kísér-teties fehérségével birt. A viaszgyertya fénye, megvi-lágitva őt, a mint lassan megfordítá fejét, rémes árnya-kat vetett beesett arczára és égő szemeiben tükröződni látszott.

Eleinte halk, reszkető hangon mondta el szónok-latának tárgyát. Egy héttel ennekelőtte, két figyelemre

méltó egyéniség halt meg Rómában ugyanazon nap. Egyikök példás vallásosságú nő volt, kinek halotti szentmiséjét ugyan-e templomban ünnepelték volt. A második nagy bűnös volt, emberöléssel vádolva, ki börtönében halt meg, a papok segélyét visszautasította, s utolsó lehelletéig hitetlen bűnösnek maradt meg. A prédikáció az átszellemült nő lelkét menybe, örök jutalmának örömei közé követte, és oly elragadó, megindító és magasztos módon írta le találkozását az őt már megelőzött kedveseivel, hogy a közelünkben lévő nők, sőt férfiak is, könyekbe törtek ki. De egészen más volt a hatás, midőn a pap, ugyanazon mindent legyőző öszinteségű hitnek hangján, melylyel a menny örömeit írta volt le, festeni kezdé a meg nem tért ember szörnyű sorsát rideg halálos ágyától lefelé a pokol fenekéig. Az örökké való kinok iszonyú babonája kétszeresen borzasztóvá vált a pap lelkesült szavaiban. Leírta, a bűnös tett által férjtől és atyától megfosztott anya és fiú bosszúálló hangját, mely szüntelen az emberölő füleiben cseng. »Én, ki veletek beszélek, most is hallom a hangokat« — kiáltá. — »Gyilkos! gyilkos! hol vagy?« — Látom őt, látom a gyilkost, ki az átkozottak álmatlan seregébe löketett — látom, amint csorognak róla az örökkön örökké égő lángok, amint vonaglik a kinok közt, melyekre nincs irgalom, melyek véget soha sem találnak!«

A képzelet ezen iszonyú erőlködése akkor érte tetőpontját, midőn térdre roskadva, szívszaggató zokogás és kiáltások közt imádkozott, a fehér márvány-

keresztre mutatva kísérteties kezével, — hogy ő és mindazok, a kik hallják, bünbánó bűnösök halálával múlhassanak ki, megváltva a Megváltó istenileg engesztelő neve által.

Az asszonyok görcsös, ideges kiáltásai töltötték be a templomot. Nem birtam tovább kiállani! Kirohantam az utczára és lelkem újra kitágult, a mint felpillantottam az ég fellegetlen szépségére, a csillagok békés ragyogására.

És ez az ember Romaine volt! Utoljára gyönyörű műkincsei közt találkoztam vele; rajongó kedvelője volt az irodalomnak; vendégszerető ura egy, minden képzelhető kényelemmel ellátott háznak, melynek minden zuga mûgondról és izlésről tanuskodott.

Most láttam, mivé tette Róma.

— Igen, — mondá társam, — a régi Egyház nemcsak kikutatja az embereket, kik legalkalmasabbak és kiknek legjobb hasznát veszi, de még oly tulajdonokat is képes bennök fejleszteni, melyekről saját maguknak fogalmuk sem volt. A reformációnak hála, a múlt századok papi botrányaiért százszorosan kárpótol ezer meg ezer istenszolgájának példás élete. Ha egy új Luther Márton kelne fel, aligha találna már kellő anyagot, az általa véghez vitt forradalomra és valószínűleg nyugodtan visszatérne a római egyház tiszteletreméltó juhászának védelme alá.

Minden megjegyzés nélkül hallgattam a mondatokat. Hogy őszinte legyek, Stellára gondoltam.

M á r c z. 6-dika. — Civita-Vecchiában voltam, s

kis búcsúestélyt adtam a tiszteknek és legénységnek, mielőtt visszaviszik a hajót Angliába.

Búcsú-szavaimban felemlítettem, hogy szándékom a hajót megvenni és vendégeim ennek a révén még hallani fognak rólam.

E nyilatkozatom a leglelkesültebb örömmel fogadtatott. Valóban megszerettem ezen embereket s nem hiszem, hogy merő hiúság volna részemről, ha azt mondom, hogy a kapitánytól le az utolsó matrózsig, őszintén viszonozzák ez érzést. Jövöm, mindazok után a mik történtek, valószínűleg a vándorélet lesz, — ha csak . . . . Nem! Gondolhatok ugyan olykor e boldogabb kilátásra, de jobb lesz, ha nem öntöm szavakba gondolataimat. Szép hajóm van; pénzem több mint a mennyi kell és szeretem a tengert. Ez aztán jó három ok a hajó megvételére.

Este, hazatértemkor, levelet találtam Stellától.

Azonnal irt, sürgönyöm vétele után, hogy anyjához hasonló kérést intézzen hozzám. Most, hogy Rómában vagyok, ő is híreket óhajt egy jezsuita papról. Külföldön jár, mint hittérítő és neve Penrose.

»Ha viszontlátom, szóval elmondom, mily nagy köszönettel tartozom neki,« — írja Stella. — »Addig, csak annyit mondok, hogy Benwell atya tökéletes ellentéte és én az asszonyok leghálátlanabbja volnék, ha nem érdeklödném jóléte iránt.«

Ez sajtáságos és felfogásom szerint nem igen kielégítő. Kicsoda Penrose és mit tett, mi a hála ily erős kitételeire indokot szolgáltatna? Ha valaki valaha azt

mondta volna, hogy Stella egy jezsuita iránt barátsággal viseltethetnék, félek, hogy gorombasággal feleltem volna. De akármin van, be kell várnom a bővebb magyarázatot és újra házi gazdám öcséséhez kell folyamodnom.

M á r c z. 7-dike. Félek, hogy igen kevés kilátás van rá, hogy Penrose úr kitünő tulajdonait a személyes ismeretség nyomán értékelni tanuljam. Több ezer mért-földnyire van Európától és helyzete oly veszélyes, mely szerencsés visszatérésének lehetőségét rendkívül kétséssé teszi.

A hittérítő missió, melyhez tartozik, eredetileg Közép-Amerikába volt szánva. Még mielőtt elindultak a papok, lázadások és kilátásba helyezett forradalmak híre érkezett onnan Rómába. E lesújtó körülmények közt a pápai szék, rendeltetési helyét Arizonába helyezte át, mit az Egyesült Államok csak nemrég vettek meg. Itt, Santa Cruce völgyében, először kétszázad-al ezelőtt kísérelték meg a jezsuiták az indiánok megtérítését és — belebuktak. Templomuk, házaik merő romhalmazok és a borzasztó apache-indiánok e termékeny völgyet elhagyatott magánynya változtatták nevök és jelenlétük rémuralma által. E baljóslatú hely felé zarándokolt Penrose társaival és most életök veszélyeztetésével igyekeznek rajta, hogy e vérengző vadak szívét a keresztyénség szelidítő hatásának megnyerjék. Még eddig mitsem lehetett rólok hallani, és még hónapokig nem remélhetők megbízható hírek.

Mit fog Stella ehhez mondani? Bármint van, érteni kezdem Penrose iránti érdeklődését. Ő tagja egy

merész hős-csapatnak. Már magam is nyugtalanul várok híreket felőle.

A holnapi nap az én naptáromban emlékezetes nap lesz. Holnap hagyom el Rómát, hogy St.-Germainbe menjek.

Ha még egyebet is meg lehet tudni Eyrecourtné és leánya számára, úgy rendelkeztem, hogy minden hír azonnal eljusson hozzám. Bankárom megígérte, hogy azonnal megírja, ha Romaine életében vagy kilátásai-ban valami változás adná elő magát; míg házigazdám az Arizonából érkező hírek továbbításáról fog gondoskodni.

*

*

*

St.-G e r m a i n. M á r c z. 14-dike. Tegnap érkeztem meg. Az utazás fáradtsága és a boldog izgalom, mit Stella látása okozott, képtelenné tettek, hogy lefekvés előtt szokott feljegyzéseimet végezzem e lapokban.

Szépsége ellentállhatatlanabb mint valaha. Alakja, (mely, ha jól emlékezem, kissé túlnyulánk volt,) megtelt. Bájos arca elvesztette gondterhes, fájdalmas kifejezését és visszanyerte vadrózsa-szerű, átlátszó színeit; újra látom szemeiben azt a tiszta derűtséget, mely évekkel ezelőtt lebilincselte.

Jóllehet a gyermek vigasztaló hatásának köszönhető, — támogatva az idő gyógyereje és a nyugodt, békés élet által, mit jelenleg folytat — de annyi bizonyos: — soha oly kedvező változást nem remélhettem volna, mint az, mit egy évi távollét után benne találtam.

Mi a kis babát illeti, vidám, jókedvű kis teremtés, és az én szemeimben egy nagy tulajdonsággal bir: cseppet sem hasonlít atyjához.

Midőn először térdemre vettem a gyermeket és hosszasan rá néztem, észrevettem, mily komoly meglepetéssel nézett fel arczomba édes anyja. A kicsike és én bizonyosan jól fogunk kijönni egymással.

Úgy látszik, még Eyrecourtné is jobb színben van a francia ég és diéta alatt. Jobb felszinnel bir a festék felrakására, pergő nyelve vigabban darál mint valaha, és annyira visszanyerte élet-vidorságát, hogy Raymondné asszony és férje állítása szerint, kétségtelen, hogy francia vér pezseg ereiben. Mindnyájan — Mathildát is beleértve — oly őszintén megörültek látásomnak, hogy valóban olyan volt, mintha haza érkezném. Mi Utast illeti, jövődjö jóléte érdekében gondoskodnom kellend róla, hogy ne foglalkozzék az egész ház etetésével, mert még pórul talál járni a sok lúdmáj-pástétommal.

Stella szerint mai napom St.-Germainben, körülbelül a szokott itteni élet képét nyujtotta.

Reggel, a szokásos csésze kávéval kezdjük. Tizenegykor három-szobás pavillonomból előhivattatom, ama mesterileg összeállított, kitünő kis villásreggelikre, melyek csak Francia és Skótországban találhatók. Erre három órai szünidő következik, mely alatt a gyermeket sétálni viszik és elaltatják, míg a társaság tetzés szerint foglalkozik. Három órakor mindnyájan elindulunk — a gyengébbek kocsin, a többiek gyalog, hogy a közeleső erdőket bejárjuk. Hatkor az ebédnél ismét

összegyülünk. Fekete kávé idejére néhány szomszéd cseppen be esetleg egy-két játszma whistre és tizkor már mindenki álmos és jó éjt kíván egymásnak.

Ez a napontai program, mely olykor egy nagyobb kirándulás, vagy egy Párisban tett látogatás által szokott némi változatosságot nyerni. Természetemnél fogva a nyugodt családi élet embere vagyok. Csak ha lelkem izgatott, akkor nem tudok helyben maradni és szórakozásra, mozgalomra vágyom. St.-Germaine nyugodt életét kétségtelenül meg kellene szeretnem — hisz egy egész évi utazáson keresztül erre vártam, ezt reméltem! Mit kívánhatok még ezenkívül?

Természetesen, semmit. — És mégis, mégis — mégis! Stella most inkább mint valaha, megnehezítette nekem a »fivér« szerepét. Szépségének teljes visszatérte bájolóbbá teszi napról napra. Mindenki szerencsét kíván neki és anyjának — és hogy hat e szépség re á m?

Jobb lesz, ha nem is gondolok keserü sorsomra. De tehetek-e róla, ha örökké nyomja szívemet? Elűzhetem-e emlékeimből a meg nem érdemelt szerencsétlenségeket, melyek szépségének legteljesebb virágában ragadták ki karjaim közül a nőt, kit jobban szeretek életemnél?

De meg kell lennie — meg kell kísértennem a feledést.

A régi jó mondás legyen jeligém: »Érd be azzal, a mit birsz.«

M á r c z. 15-dike. Reggeli nyolcz óra s valóban nem tudom, mitévő legyek magammal. Megkávéztam s átnéztem kissé naplómat.

Észreveszem, hogy igen rossz szokást kezdek felvenni: igen sokat foglalkozom önmagammal. A naplóírás rendkívül növeli az emberben ezen önző hajlamot. De majd segítünk ezen! E naptól fogva bezárom e könyvet és fel sem nyitom többé, ha csak oly események nem adják elő magukat, melyek magukban véve, tölem eltekintve, megérdemlik a feljegyzést.

Mi engem illet és boldogtalan érzelmeimet, e lapokban nem lesz többé róluk szó.

*   *   *

J u n i u s 7-dike. — A várt alkalom e könyv felnyitására végre elérkezett.

Romaynetől oly fontos hírek érkeztek, melyek valóban feljegyzésre méltók. A pápa kamarásának neveztetett ki. Biztos forrásból hallom, hogy az első üresedés alkalmával pápai követnek fog kineveztetni. E jövőbeli és jelen kitüntetések mindinkább lehetetlenné teszik, hogy feleségéhez és gyermekéhez visszatérjen.

J u n i u s 8-dika. Romaynet illetőleg, Eyrecourtné teljesen osztani látszik véleményemet.

Ma délelőtt, Párisban lévén egy délelőtti hangversenyen, ott esetleg régi barátjával Wybrow orvossal találkozott. A híres orvos túlfárasztotta magát és utban van Olaszhon felé, hol pár havi pihenést és szórakozást fog keresni.

A hangverseny után együtt a Bois de Boulogneba mentek kocsikázni és Eyrecourtné szokott őszinteségével nyilatkozott Stelláról és a gyermekről. Wybrow tökéle-

tesen egyetértett Eyrecourtnéval arra nézve, hogy igen drága időt vesztegettek már eddig is, a mennyiben nem tudatták Romayne-al fia és örökösének születését, és azonnal megigérte, bármily akadályokat gördítenek is elébe, hogy személyesen fogja bejelenteni Romaynenek az eseményt, amint Rómába érkezik.

J u n. 9-dike, — Raymondné asszony bizalmasan beszélt velem egy igen kényes tárgyról.

Fogadásom tartja, hogy ne irjak magamról — azonban e magánlapokon mégis feljegyezhetem szavainak velejét. Ha csak elég gyakran fogok belepillantani e kis jegyzetekbe, jóllehet még azon határozatra is felküzdhetem magam, hogy tanácsát kövessem.

Röviden, körülbelül ezt mondta :

— Stella bizalmasan beszélt velem, amióta tegnap esetleg a kertben találkozott önnel. Lehetetlen, hogy önnel szemben ama gyáva negélyezésre adja magát, hogy eltitkolja azt, mit ön bizonyosan régen maga is felfedezett már. De mégis, inkább általam mondja meg önnek a szükséges dolgokat, semhogy személyesen tenné. Férfjének magaviselete oly sértés reá nézve, mit soha meg nem bocsájthat. Leírni sem meri a visszatetsző érzéseket, melyekkel ama villámcsapásszerű szerelemre tekint vissza, mit Angliában »első látás utáni szerelemnek« neveznek — és szomorú megbánással gondol vissza ama másik szerelemre, mely lassabban fejlődött, de állandóbb is volt. Megszégyenülve vallja be, hogy nem volt képes a tartózkodás kellő példáját adni önnek, midőn egyedül valának ketten együtt. Ügyessé-

gemre bizta, hogy tudassam önnel, mikép ezentúl csak valamely harmadik személy jelenlétében láthatja. Ne hivatkozzék erre, ha legközelebb látja és értse meg, hogy azért beszélt inkább velem, mint anyjával, mert fél, hogy Eyrecourtné ismét rosszul találná felfogni a dolgot és durva beszéde által újra megsérthetné, mint azt már Angliában tette. Ha tanácsomat akarja követni, legjobb lesz, ha engedelmet kér ismét utazásainak folytatására.«

Nem tartozik ide, hogy mit feleltem. Csak annyit mondok, hogy a pavillon ajtajában megjelenő dada véget vetett társalgásunknak.

A gyermeket kézen fogva vezette. A kis fiú első kísérletei közé a beszéd terén, szép anyja tanításai nyomán az is tartozott, hogy engem Bernát bácsinak nevezzen. Nevem első szótagát már tudta és leczkéjét jött felmondani. Kis fehér kacsóit térdemre nyugtatva, anyja szemeivel tekintett fel hozzám, mondva: »Ber bácsi . . . .« Bohó jelenet, igaz, de ebben a perczen szivemig hatott. Karjaimba kaptam a gyermeket és Raymondnéra néztem — a jó asszony megértett, — könyveket láttam szemeiben csillogni.

Nem ! Nem írok többet magamról. Bezárom ismét könyvemet.

*   *   *

Julius 3-dika. — Ma Reggel Eyrecourtné levelet kapott Wybrow orvostól: »Gandolpho kastélyból, Róma mellett« van keltezve. A nyár meleg hónap-

jait az orvos a pápák e híres nyaralójában tölti, és ott látta Romaynet is, a Szent Atya körüli szolgálóban, Mikép jutott Romaynehez, úgy hogy vele beszélhetett. arról mitsem ir. Az ő hirnevével bíró férfiak előtt bizonyára oly ajtók is megnyílnak, melyeket kevesbbé híres emberek zárva találnak.

»Betöltöttem ígéretemet, — írja az orvos, — s öndicséret nélkül mondhatom, hogy a kellő elővigyázattal beszéltem. Mindazonáltal kissé megijedtem az előidézett hatáson. Egy perczig azt hittem, hogy Romayne merev görcsbe esett, amit mi katalepszisnek nevezünk. Arcza, tagjai, egész alakja ama szoborszerű megkövesülést tüntették fel, mely e betegségnek lényeges saját-sága. Azonban, midőn kezét megragadni igyekeztem, hogy üterét megtapintsam, megmozdult, gyengén visszahökkenve s intve, hogy hagyjam el. Szolgájának gondozására bízom. Másnap levelet kaptam egyik paptársától, ki tudtomra adá, hogy lassanként magához kezd térni az általam rámért csapás után, egyúttal felkérve, hogy ezentúl sem személyesen, sem levélileg ne érintkezzem véle. Bár kedvezőbb eredményt mutathatnék fel e fájdalmas ügybe való avatkozásomat illetőleg. Tán kegyed, vagy kedves leánya még hallani foguak róla.«

Julius *4-dikétől 9-dikéig.* — Nem érkezett levél. Eyrecourtné nyugtalannak látszik, Stella ellenben annál nyugodtabb.

Julius *10-dike.* — Londonból levél érkezett Stellához Romayne angol bankárától. A vagyon, mit Romaynené a maga részéről visszautasított, törvényesen

a gyermekre iratott át. A szükséges hivatalos eljárások leírását szükségtelen idezárnom.

Stella postafordultával válaszolt az ügyvédeknek, hogy a míg ő él, s a míg fiára befolyást gyakorol, egy fillért sem fog elfogadni a felajánlott jövedelemből. Eyrecourtné, Raymondé és férje, sőt még Mathilda is, kérve kérték, hogy ne küldje el a levelet. Az én véleményem szerint Stella illendően és kellő büszkeséggel járt el. Ámbár Vange monostor nem majorátus, elvileg a birtok fiáé — és gyalázatos megsértése minden jognak, ha bármi mást ajánlanak neki helyébe.

Juli 11-dike. Másodszor is felajánlottam, hogy elhagyom St.-Germaint. Ama bizonyos harmadik személy jelenléte, valahányszor társaságában vagyok, elviselhetetlenné kezd válni. De Stella még mindig elutazásom elodázására használja fel befolyását.

— Senki sem rokonszenvez velem, egyedül csak ön, — mondá.

Hiába igyekszem szavamat beváltani és nem írni magamról. De ez egyszer sokat nyomó kifogásom van. Saját lelkiismeretem megnyugtatóására, ide irhatom, hogy helyesen igyekeztem cselekedni. Nem az én hibám, ha Raymondé intése daczára, St.-Germainben maradok.

* * *

Septemb. 13-dika. — Rómából iszonyú hírek érkeztek az arizónai jezsuita hittérítőkről.

Az Appache indiánok éjnek idején megtámadták a hittérítők házáat. Az épület földig égett és a sze-

rencsétlen papok, — kettőnek kivételével, kiket fogságba czipeltek, egytől egyig lemészároltattak. A papok neve nem tudatik.

Az irtózatoss hírv hónapokkal későbbben érkezett Európába, mint rendesen szoktak a hírek, miután az Egyesült-Államokban dühöngő polgári háború és a Közép-amerikai zavargások az összeköttetést Európával nagyon megnehezítik.

A »Times«, mely rendesen érkezik nekünk ide St.-Germainba, határozottan megerősíti a levelező híreit, — de a két fogoly pap nevét szintén nem közli.

Pedig, ez annál szomorúbb, mivel ha ez az egy angol lap nem képes felvilágosítást adni, a többitől hiába reméljük. A »Times« az egyedüli lap, melynek önkénytes munkatársa az egész művelt angol nemzet.

Az angol ha otthon baja van, a *Times* szerkesztőjéhez fordul. Ha külföldön utazik, akár civilizált, akár vad birodalmakban és említésre méltó kalandokkal találkozik, a szerkesztőnek mondja el. Ha létezik honfitársunk, kinek említett szerencsétlenségről tudomása van, biztonsággal mondhatom előre, hol fogjuk a leghitelesebb leírását találni, nyomtatásban.

Röviden mostani megérkezésem után, Stella körülményesen leírta nekem Penrose-ali beszélgetését Tiz holdas parkban. Ennélfogva tudtam, mily természetű azon hálatartozás, mely őt a fiatal paphoz köti; de legtávolabbról sem sejtettem, hogy ily szörnyű hatással lesz reá a Rómából vett sürgöny.

Sajnálata, fájdalma határt nem ismert — annyira ment, hogy hangosan, könnyezve kiáltá:

— »Soha többé nem lesz boldog vagy nyugodt percem, mindaddig, míg biztosan nem tudom, vajjon Penrose a megkimélt, élő két papnak egyike-é!« —

Az elkerülhetlen harmadik személy ma reggel Raymond úr volt. Az ablakban ülve olvasgatott, olykor ki-kinézve kertjére, a szenvedélyes, minden csemetébe szerelmes kertész ember szeretetteljes, gyönyörködő tekintetével — s egyszerre egy idegen macskát fedezett fel virágágyai közt.

Minden másról megfeledkezve e fájdalmas látvány-nál, a jó öreg úr felugrott s szokatlanul virgoncz lépéssel kisántikált a szobából, bennünket egyedül hagyva.

A kisértés meghaladta erőmet!

Oly szavakat mondtam Stellának, úgy kitört belőlem a rég visszafojtott érzés, hogy most mindent odaadnék, amivel bírok, ha nem történetté tehetném a történeteket.

Valami undok féltékenység szállta meg lelkemet. Elég gyáva valék afféle célzást tenni, mintha Penrose nem dicsekedhetnék vele különösen, ha mindjárt engedett is egy szép asszony kérelmeinek, ki nyilván elbűvölte gyöngye szivét, bárha félne is azt bevallani.

A szegény asszony sértődve szólalt fel nemtelen célzásom ellen — de hiába, nem hittem neki és nem szégyeltem el magamat.

(Lehetséges-é, hogy egy nő ne ismerje a befolyást, mit szépsége minden férfira tesz?)

A mily nyomorult, megvetésre méltó vagyok, folytattam vádjainat és szenvedélyem egyre nőttön nőtt.

— Bocsásson meg, — mondám, ha szándékom ellenére tán megharagítottam. Tudnom kellett volna, hogy kényes talajon járok. Jóllehet, Penrose iránti feltünő érdeklődése, melegbb indok kifolyása, mint a minő a hála.

Elfordult tőlem, — nem haragosan, de szomoruan; — úgy látszik válasz nélkül akarta elhagyni a szobát. Az ajtóhoz érve, mást gondolt, visszatért és felém jött.

Még ha sérteget is, Bernát, — még akkor sem vagyok képes önre haragudni, — mondá különös szelidséggel. — Egyszer nagyot vétettem ön ellen — nincs jogom panaszkodni, ha most ön vét ellenem és nem bizik b e n n e m. Megkísérlem, meg tudom-é bocsájtani és el tudom-é felejteni.

Kezét, azt a szép fehér, keskeny kezet felém nyujtá, szemeit rám emelte és arczomba nézett.

Nem az ő hibája volt; egyedül engem érhet a vád . . . . .

Egy pillanat — és karjaim között volt! Keblemre szoritottam — szivének lázas dobogását szivemen éreztem — elmondtam szerelmem, szégyenem, szenvedéseim végtelen történetét — újra, meg újra élveztem ajkainak édességét . . . .

Ő karjait nyakam köré füzte és egy hosszú, halk sóhajjal hátravetette fejét.

— Legyen könnyörületes — kimélje gyengesé-

gemet — suttogá alig hallhatóan, — nem szabad többé találkozoznunk.

Reszkető kezekkel eltolt magától, még egyszer rám nézett és elhagyta a szobát.

Megszegtem határozatomat, hogy nem irok többé magamról — de nem is önzés az, ha helytelen magamviseletét ezennel megszégyenülve bevallom, leirom és elismerem —

Csak egy módon tehetem jóvá — úgy, ha azonnal elhagyom St-Germaint . . . .

Most, a midőn késő, a midőn minden veszve — most látom be csak teljesen, mily nehéz és kinos volt tulajdonképen reám nézve ez a folytonos küzdelem . . . . .

Eddig irtam volt, midőn a kis pesztonka írónnal irt czédulát hozott.

Választ nem kért.

Felismertem Stella kedves vonásait.

— »Nem szabad tulságos gyorsasággal távoznia, különben felkölti anyám gyanuját. Várjon, míg Angliából leveleket kap, s ezeket használja fel ürügyül távozására.«

St.

Soha sem jutott az eszembe, hogy anyja is van sarra tekintettel kell lennünk. De igaza van, — sőt mi több, ha nem is volna igaza, még akkor is szót kell fogadnom.

Sept. 14-dike. — Levelek érkeztek Angliából. Egy egész csomót kaptam. Egyikök kész indokkal szolgál tervezett elutazásomra.

Elfogadták ajánlatomat a kis vitorla-hajó megvételét illetőleg. A legénység minden más ajánlatot vissza-

utasított és Cowesban várja parancsaimat. — Ime, ez szükségessé teszi azonnali visszatértemet Angliába.

A levelekkel együtt várt hírlapok is megérkeztek. Várakozásaim megvalósultak. A Times tegnapi levelezése egy új önkénytes munkatárs levelét közli. Egy angol uri ember, ki csak most tért vissza közép-amerikai utazásaiból, ekkép ír a szerkesztőnek Arizonai útjáról:

(Nevét és lakezimét is közli, és kijelenti, hogy személyesen látta a két fogoly papot.)

A Times levelezőjének neve, tökéletes biztosítékot nyújt a közlemény megbízhatóságára nézve. Nem más az, mint maga Murthwait, a híres indiai utazó, ki az elveszett gyémántot, a nagy híri »Holdkö« nevezetű kincset, fedezte fel, egy hindú bálvány homlokába foglalva.

Ekkép ír a szerkesztőnek:

»Uram, — Hiteles híreket közölhetek önnel azon két jezsuita papról, ki a Santa-Cruz völgyében négy hóval ezelőtt elkövetett mészárlást túlélte.

»Azon időtájt Arizonában utaztam, még pedig egy Apache vezér fedezete alatt, kit barátságos eljárásra sikerült birnom, megvesztegetve őt nagy mennyiségű lőpor és pálinka ajándékok s azon ígéret által, hogy még egyszer annyit kap mindkét tárgyból, ha hazáját, nemzetét és látnivalóit kellőleg megmutogatja nekem, a helyett, hogy szokása szerint torkomat vágná el és skalpieroza.

»Az egyesség tökéletesen sikerült.

»Körülbelül tíz mértföldnyire a Tubac nevezetű, kis ezüst-ásó várostól, egy Apache teleppel találkoztunk. Rögtön felismertem az indiánok közt két fehér férfit. Ezen emberek a fogoly papok voltak.

»Egyikök francia neve l'Herbier. A másik egy Penrose nevezetű angol volt. Életüket két babonás hit befolyásának köszönhetik — mely az Indiánok között roppant hatalommal bír.

»A szerencsétlen l'Herbier, az éjjeli támadás irtózatai közepette megőrült. Tudva lévő dolog, hogy az amerikai vadak az örülteket szenteknek tekintik — s így e boldogtalant is, titokzatosan inspirált s az istenség által meglátogatott egyéniségnek nézik.

»A másik pap Penrose, a hittérítő telep kis patikáját kezelte és ügyes, szemes ember letére, szerencsésen gyógyított több kétségbeesett betegségi esetet az Apache-indiánok közt.

»Mint nagy »gyógyerejű ember«, ennél fogva az indiánok őt is az istenség által kitüntetett egyénnek tartják — és így került különös védelmük alá, ők is szem előtt tartva egészségüket és érdekeiket.

»A foglyok élete ennél fogva nem forog közvetlenül veszélyben, feltéve, hogy kibírják a szüntelen vándorlások és szörnyű nélkülözések következményeit.

Penrose a valódi hős megadásával szólt hozzám:

— Isten kezében vagyok itt is, — mondá, — s ha meghalok, Isten szolgálatában halok meg.

»Semmi tekintetben sem voltam ellátva a szükséges tárgyakkal, hogy a két szerencsétlent porkolábjaik-

tól kiválttam, s bármit ígértem, bármit tettem és mondtam, teljesen hidegen hagyta a vadakat és nem vezetett semmiféle célra.

»Ha komolyan és életveszélyesen meg nem betegszem, azóta rég visszatértem volna Arizonába a szükséges váltság-dijjal, hogy felszabadítsam a két papot. De amint a dolgok állnak, alig vagyok elég erős e levél megírására. De kész vagyok egy nagyobb szerű aláírást megnyitni a szükséges költségek fedezésére, s ha találkoznék egyén, ki a fogoly hittérítők felszabadítását meg akarja kísérleni, a legszívesebben ajánlkozom a szükséges magyarázatok és utasítások megadására.«

Ez volt a levél vége.

Mielőtt elolvastam, nem tudtam mitévő legyek magammal, hová menjek, merre forduljak, ha elhagyom Szt. Germaint. Most már nem keresek többé foglalkozást. Találtam teendőt, találtam célát életemnek s egyúttal módot arra is, miképp tegyem jóvá Stella véleményében nemtelen gyanúmat és még nemtelenebb szavaimat.

A távirtda már közleményeket vitt tőlem Murthwait úrnak és hajókapitányomnak. Az elsővel tudattam, hogy holnap reggel nála vagyok, a szükséges utasítások érdekében; — a másodiknak kiadtam a parancsot, hogy vitorlahajómat hosszú útra szerelje fel, minden szükséges kelléssel.

Ha megmenthetem e két embert — különösen Penroset — nem hiába éltem.

L o n d o n . S e p t . 15-dike. Nem! Van elég erő és határozottság bennem, hogy csakugyan elmenjek

Arizonába, de nincs annyi bátorságom, hogy leírjam itt a búcsújelenetet, midőn a válás percze elérkezett.

Tervem szerint, az egész vállalatot titokban szándékoztam tartani, csak akkor írva meg az egészet, midőn a hajó már indulófélben van. De miután elolvastam volna a Times levelezőjének levelét, azt kell hinnem, hogy Stella arczomról olvasott le valamit, mi teljesen elárulta szándékomat.

Bármint volt — most vége van, s a mig távol tudom tartani emlékeimből ezen égő perczeket — addig nyugodt is vagyok.

Murthwaite úr nemcsak igen fontos és értékes utasításokkal szolgált, de ajánló-levelekkel is ellátott, a Mexikói előkelőbb hivatalnokok és pádrék — (papok) számára — melyeknek hordereje jóllehet kiszámíthatatlan így, eleve, az enyémhez hasonló expedi-tióra nézve.

Az Egyesült-Államok nyugtalan állapota tekintetéből azt tanácsolja, hogy Keletnek vegyem utamat Mexikó felé, onnan Északnak tartsak és Arizonában, Tubac városában kezdjek csak kérdezősködni az Apachék után.

Az idő kérdése, véleménye szerint, oly rendkívüli fontosságu, hogy tanácsát követve, Londonban vagy Liverpoolban tudakozódní fogok oly hajó után, mely egyenesen Santa-Cruzba vagy Tambicóba megy; s mint-hogy vitorlahajóm felszerelése csak két-három hét alatt készülhetne el, habozás nélkül elfogadtam Murthwait úr tanácsát és útra kelek, amint hajót találok.

Sept. 16-dika. Londonban nem lelünk olyan hajót, a minő kell. Mexikónak igen csekély az üzleti összeköttetése és még akkor is ha van, alig érdemes a fáradságra. — Ennyit tudtam meg. Azonfelül a kikötők is szörnyű rosszak.

Sept. 17-dike. Liverpoolban egy mexikoi hajóra akadtak, mely egyenesen Vera-Cruzba indul. De a hajó el van adósodva és várnia kell, míg megérkezik a kiváltására szükséges összeg. Ily körülmények közt nyugodt lelkiismerettel várhatom be saját hajóm felszerelését és teljes kényelemben kelbetek útra szép kis hajómmal.

Sept. 18—30-ig. Elintéztem dolgaimat; elbúcsúztam barátaimtól, (beleértve szegény Murthwaite urat is;) vidáman irtam Stellának és holnap indulok el Portsmouthból, jól ellátva a nagymennyiségű löporral, fegyverrel és pálinkával, melynek segélyével a foglyok felszabadítása remélhető.

Furcsa, ha meggondolom, mily komoly, mily fontos érdekek foglalnak el jelenleg, és mégis tény, hogy szörnyen elszomorít a gondolat, hogy szokott utazótársam, kedves kutyám nélkül hagyom el Angliát. Nem merem magammal vinni a kedves vén állatot, ily veszélyes és hosszas útra. Stella viseli gondját, a mig távol leszek, s ha nem találnék visszatérni, urának kedvéért soha sem fog megválni tőle, a mig él.

Jóllehet, igen gyermekes kedélyre mutat az efféle, de azért mégis jól esik, ha meggondolom, hogy soha sem mondtam egy rossz szót se Utasnak és soha sem emeltem rá kezemet haragban.

És mindezt egy kutyaért! És egy árva szót sem Stelláról?! Nem — egy szót se! Ily gondolatokat nem írhat le a toll.

Naplóm utolsó lapjához értem. Bezárom és bankáromnál téteményezem le. Ugyis utamba esik, ha az állomásra hajtatok.

Lesz-e valaha ismét naplóm? Babonás emberek összefüggést látnának benne jövőd sorsommal, hogy épen most kelle naplóm végére érni, — tán még más véget is jelent ez?

De én nem vagyok a képzelet embere és szembehúnyva, vakon nekimegyek a jövőnek, reménytelen mondva Byron csodás szavait:

Van sóhajom azoknak kik szeretnek,
S ki gyűlöl: itt az egy mosolyt talál,
És ellenébe bármi végezetnek
Szivem van, mely mindenre készen áll.

A napló lapjai közé e helyen két sürgöny van megerősítve, mely 1864 május 1-jéről és 2-káról kelt s ekkép hangzik:

1. »Winterfield Bernáttól Portsmouth Anglia. Romainené Ö nagyságának St Germainban, Páris mellett. — Penrose biztonságban és épenségbe hajómon van már. Szerencsétlen társa kimerültségének áldozatul esett s ő maga szomorú egészségi állapotban van. Rögtön magammal viszem Londonba orvosi kezelés alá. Hallani szeretnék kegyedről. Sürgönyözzön a Dervent szállodába.«

2. »Eyrecourtné asszonytól St. Germain Winterfield Bernátnak, Dervent szálloda, London. — Öröm-

mel vettem sürgönyét és Stellának továbbítottam Párisba. Minden rendén van. De különös dolgok történtek. Ha rögtön nem jöhet ide, menjen el Lord Loringhoz. Mindent közölni fog.«

A napló folytatása.

MAJUS 2-dika. L o n d o n. — Eyrecourtné aszszony sürgönye épen akkor érkezett, mikor Wybrow orvos első látogatását tette volt Penrosenál, a szállodában. Alig volt időm megkönyebbülést érezni az általa kifejezett reménytelen itélet következtében, midőn Eyrecourtné közleménye végkép kihozott ismét sodromból. Penroset kitünő ápolónőjének gondjára^r bizva, nyomban elsiettem Lord Loringhoz.

Még korán volt és otthon találtam ő lordságát. Csaknem beleőrültem türelmetlenségembe, midőn egész hosszadalmassággal mentegetődni kezdett »megbocsájt-hatatlan eljárása miatt, mely a szerencsétlen brüsseli esküvő és akkori modorom helytelen értelmezésének volt kifolyása.« Szavába vágtam, még pedig igen komolyan és kérve kértem, mondaná meg egyenesen, mit mivel Stella Párisban és miért van ott.

— Stella férjénél van, — viszonzá Lord Loring. Szédülni kezdtem s szívem örülten dobogott. Lord Loring rám nézett s a reggeliző-asztalhoz szaladt, honnan egy pohár borral tért vissza. Valóban nem tudom,

megittam-é a bort vagy sem.. Egy másik kérdést dadogtam egy szóban :

— Kibékülten ? —

— Igen, Winterfield úr, kibékülten, mielőtt meghalna, szegény.

Egy darabig mindaketten hallgattunk.

Hogy ő mire gondolt, nem tudom. Azt, hogy én mit gondoltam — nem merem leírni e helyen !

Lord Loring végre aggodalmainak adott kifejezést egészségemet illetőleg. Lehetőleg kimentettem magamat s elmondtam neki Penrose felszabadulását. Hallotta tervem hírét, midőn elhagytam Angliát és szívélyesen szerencsét kívánt annak sikeréhez.

— Ez valóban örvendetes hír lesz Benwell atyára nézve, — mondá.

Benwell atya neve is már gyanakodóvá tett.

— Ő is Párisban van ? — kérdém.

— Múlt éjjel hagyta el Párist, — viszonzá Lord Loring, — és jelenleg Londonban van, amint hallom, Romaynet illető fontos ügyekben.

Azonnal eszembe jutott Romayne fia.

— Romayne teljesen eszénél, s minden tekintetben beszámítható állapotban van-é ? — kérdezém

— Teljes-tökéletesen beszámítható.

— Amíg az igazságszolgáltatás hatalmában áll még, igazságot szolgáltatott-é fiának ?

Lord Loring kissé zavartnak látszott.

— Nem tudok róla semmit, — felelé röviden. Épenséggel nem voltam kielégítve válasza által.

— Ön Romaine legrégebb barátainak egyike, nem látta-e őt személyesen? — faggatám tovább.

— Sőt inkább, többször láttam, de sohasem említette ügyeit.

Ezt mondva, a társalgást más tárgyra sietett átvinni.

— Tán másra nézve is szolgálatára lehetek még? — kérdezé.

Még meg kelle tudnom a részleteket, mikor, hogyan és miért hagyta el Romaine Olaszországot Párisért és mi módon jutott betegségének hire neje tudomására. Lord Loring mindenről értesülve volt, miután személyesen szerepelt a dologban.

— Lady Loring és én a mult telet Rómában töltöttük, — mondá. — És ott láttuk Romainet. Ön meg van lepetve! Tán ön is tudja, hogy kötelességünknek tartottuk Stellának olyat tanácsolni, férjhez menetele előtt, mit Romaine rossz néven vett tőlünk.

Lord Loring eltalálta. Természetesen eszembe jutott mindaz, mit Stella Loringékről mondott, a szalodában tett emlékezetes látogatása alkalmával.

— Romaine valószínűleg visszautasította volna látogatásunkat, — folytatá Lord Loring — azon szerencsés esetleg nélkül, hogy a Pápánál audiencián fogadtatám. A Szent Atya a legleereszkedőbb szivességgel beszélt róla, s hallván, hogy még nem láttam, azonnal rendeletet adott, hogy jelenjék meg. Ily körülmények közt lehetetlen volt reá nézve, hogy egy későbbi alkalmal, Lady Loringot és engem el ne fogadjon. Ki

nem mondhatom önnek, mennyire megvultunk hatva a szomorú változás által, mely megjelenésében észlelhető volt. Olasz orvosa mondta nekem, hogy a sziv működése egyre gyengül nála, először a túlságos tanulmányok, és a folytonos szónoklás következtében, másodszer pedig azon okból, mert erejét szüntelen emésztve, elégtelen táplálkozása folytán a vér nem gyarapodhatik. Nem akar többet enni és inni, csak épen annyit, amennyi életben maradásához elkerülhetetlenül szükséges és állhatatosan visszautasítja az orvosok tanácsát, semmi áron sem akarván megkísérteni a nyugalom és levegő változtatás enyhítő befolyását. Nőm, egy másik alkalommal, egyedül lévén vele, rábirta, hogy kivetkőzék egy perczre szokott tartózkodásából, s egészen más indok nyomára jött, egészségének szomorú állapotát illetőleg. Nem czélzom azon idegbajra, mely éveken át gyötörte. De azon hatásról beszélek, mit Wybrow orvosnak, bizonyosan jó szándékból tett jelentése eszközölt reá, hogy t. i. fia született. Romaynenek fogalma sem volt neje állapotáról, midőn elhagyta s e hir, úgy látszik, sokkal jobban hatott reá, mint az angol orvos sejtette. Lady Loring annyira megvult hatva az által, amit neki mondott, hogy csak részben volt képes nekem elmondani: »Ha azt kellene hinnem, hogy hibáztam, — — mondá, — amidőn családi boldogságom hajótörése után az Egyháznak szenteltem magamat, úgy gyermekem születését bűnöm kiérdemelt büntetéseül és közelgő halálom hirdetéseül kellene tekintenem. De nem merek e nézetnél megmaradni. És mégis, az ünnepélyes

fogadások után, melyek kötve tartanak, nincs bennem erő, hogy vigasztalóbb értelmezést adjak egy eseménynek, melyre ma, mint pap, csak mély megszégyenüléssel és zavarral gondolhatok. Gondolkozás módjának ezen leleplezéseiből könnyen kiveheti, mily lelki állapotban van e szerencsétlen ember. Nem is igen adott bátoritást arra nézve, hogy a barátságos érintkezést vele folytassuk. Csak midőn már Angliába való visszatérésünkre gondoltunk, hallottunk kineveztetéséről, mint első attaché a párisban időző nagykövetséghez. A pápa atyai gondoskodása, mely folyvást szemmel tartotta Romaine egészségét, e bölcs módot választotta, hogy Romainet levegő változtatásra és római szünteleni foglalkozásainak beszüntetésére kényszerítse. Elutazása alkalmával újra találkoztunk. Ugy nézett ki, mint egy kimerült vén ember. Most már csak arra valánk képesek emlékezni, hogy kettős joga van hozzánk — mint vallásunk papja és egykori kedves barát — és úgy intézkedtünk, hogy együtt utazzunk. Az időjárás enyhe és kedvező lévén, igen lassan utaztunk és mikor Párisban megváltunk tőle, az utazás látszólag jót tett neki.

Megkérdeztem: látták-e Stellát ez alkalommal.

— Nem, — felelé Lord Loring. — Okunk volt kételkedni benne, vajjon szívesen látna-e Stella, és azonfelül nem is óhajtottunk felkérletlenül oly dologba elegyedni, melynek rendkívül kényes természete kiváló tapintatot igényel. Megegyeztem a Nuncióval, kit személyesen van szerencsém ismerni, hogy rendesen fog tudósíttatni Romaine egészségi helyzetéről, és azután

Angliába tértünk vissza. Egy héttel ezelőtt oly nyugtalanító híreket vettünk a nagykövetségtől, hogy Lady Loring azonnal visszatért Párisba. Már mindjárt első levelében írja, hogy kötelességének tartotta, Stellát Romayne veszélyes állapotáról értesíteni. Nőm figyelmét a legmelegebb hálanyilatkozatokkal fogadta és azonnal Párisba jött, hogy a helyszínén legyen, ha férje netán látni óhajtana. A két hölgy most ugyanazon szállodában lakik, s bár eddig ügyeim itt tartottak Londonban, ha csak jobb híreket nem kapok ma estig, az éjjeli vonattal Párisba követem Lady Loringot.

Szükségtelen volt ő lordságát még tovább is tartóztatni. Megköszöntem szivességét és visszatértem Penrosehoz. Alva találtam.

A salon asztalon sürgöny várt reám. Stella küldte és tartalma ez volt:

»E perczben jövök betegágya mellől; elmondtam neki Penrose megmentését. Látni óhajtja önt. Nem szenved erősen; de az életerő egyre jobban fogy, és nem pótolható. Így mondják az orvosok. Midőn mondtam, hogy írni fogok önnek, azt felelték: »Sürgönyözzön, mert nincs veszteni való idő.«

Estefelé Penrose felébredt s én megmutattam neki a sürgönyt. Egész utazásunk alatt a kilátás Romaynet vizionláthatni, legfőbb gondolatát és vágyát képezé. Rendkívüli ijedelmében kijelenté, hogy ő is elkísér Párisba, ha az éjjeli vonattal indulok. Megemlékezve róla, mily nehezen türte a Partsmouthból Londonig tartó vasúti utazást, kérve kértem, engedne egyedül

elindulnom. De Romayne iránti hűsége leszavazott. Vitánk közepette belépett Wybrow orvos.

Meglepetésemre Penrose al tartott.

— Mindenesetre keljen fel, — kiáltá, — mi majd segítünk öltözködni.

Kisegítettük az ágyból és ráadtuk reggeli köntösét. Megköszönte és egy karosszékbe ülve, azt mondta, hogy egyedül fog öltözködni. Egy percz alatt azonban már aludt, még pedig oly mélyen aludt, hogy visszahelyeztük ágyába a nélkül, hogy felébredt volna. Wybrow orvos előrelátta vitánk e megoldását s a szegény fiú halvány arcját nézve, megindulással mondá:

— Ez a gyógykezelés fogja újra lábraállítani betegünket. Alvás, evés és ivás; ez legyen életcélja néhány héten keresztül, és csak oly erős lesz ismét, mint valaha volt. Ha szárazföldnek kellett volna hazatérnie, Penrose útközben halt volna meg. Gondját fogom viselni, a míg Párisban lesz ön.

Az indóházban Lord Loringgal találkoztam. Helyet adott a kocsiban, mely számára fentartatott. Alig foglaltunk helyet, midőn az utasok közt észrevettük Benwell atyát egy ősz hajú úri ember kíséretében, kit egyikünk sem ismert. Lord Loring nem szereti az idegeneket, különben valószínűleg e gyűlölt jezsuita társaságában kellett volna Párisba mennem.

Május 3-dika. Páris. A szállodában megérkezve, hallám, hogy még nem érkezett hír a követségtől. Az éjjeli út fáradalmaiktól kipihenve, felkerestük Lady Loringot, kit reggelinél találtunk.

— Romaine még él ugyan, — szól, — de hangja susogássá szállt alá és képtelen lélekzetet szedni, ha pihenni próbál az ágyban. Stella a követségénél van; ma másodszor reméli láthatni.

— Csak másodszor? — kiáltám.

— Elfelejtí Winterfield úr, hogy Romaine pap. Csak a szokott feltétel mellett nyerte felavattatását, hogy t. i. teljesen és végkép elvál nejtől. Stella a maga részéről — de soha se árulja el előtte, hogy ezt elmondtam önnek, — aláírt egy Rómából küldött okmányt, melyben kijelenti, hogy saját szabad akaratából rááll a válásra. Egy másik ide nem tartozó formalitástól külön pápai dispens által mentetett fel. Ezen körülmények alatt, melyeket Stella velem tudatott, amíg vele együtt itt e házban laktam, — a feleség jelenléte a férj halálágya mellett, a követség többi papja által botrány és szentségtelenítésképen tekintetik. A jószívű Nuncziót azzal vádolják, hogy túllépte hatalmának határát, midőn — (habár óvás mellett is,) egy haldokló végkivánságának engedett. Most Rómával helyezte levelezésbe magát és onnan várja a végleges utasításokat, melyek további eljárására irányadók leendnek.

— Romaine látta-e már gyermekét?

— Stella ma vitte magával a gyermeket. Nagyon kétséges, vajjon megengedtetik-e szegény kis fiúnak, hogy atyját lássa. Ez a komplikáció még a többinél is komolyabb természetű. A haldokló Romaine makacsul ragaszkodik elhatározásához, hogy gyermekét lássa. Gondolkozásmódja oly teljesen megváltozott a közelgő

halál és a képzelt fényes jövő megsemmisülése által, hogy még azzal is fenyeget, hogy véglegelhetével lemond új hitéről, ha nem teljesítik kívánságát. Mi lesz a vége, azt képzelni sem tudom.

— Ha csak a Nunzio kegyelmes eljárása el nem simítja a dolgot, — mondá Lord Loring, — még megeshetik, hogy újra felelevenitik a papok tiltakozásukat a cölibatus ellen, melylyel Némethonban már egyszer felléptek. A mozgalom 1826-ban, Siléziában vette kezdetét és kiterjedt Badenre, Würtembergre, Bajor és Poroszországra. Később a lázadás Franciaországba és Ausztriába is átment. Csak az 1847-ben kiadott pápai bulla vetett véget a dolognak, mely újból megerősíti a hires trienti zsinat határozatát, a papságot véglegesen nőtlenségre kárhoztatva. Kevés ember tudja, hogy ezen intézmény a római papság közt csak lassan fejlődött. Még a tizenkettedik században is számos pap volt található, ki nem fogadta el a nőtlenség elvét és a már fennálló törvénnyel nyíltan daczolt.

Én, a Lord Loringék által említett számos tudatlanhoz hasonlólag, némán hallgattam magyarázatát. Csak nagy nehezen valék képes kellő figyelemmel kísérni szavait. Gondolataim Stellához és a haldoklóhoz kóboroltak. Az órára néztem.

Lady Loring nyilván osztotta a végtelen nyugtalanságot, mely erőt vett rajtam. Felállt s az ablakhoz ment.

— Itt az üzenet! — kiáltá, felismerve komor nyikját, amint a szálloda kapuján bement.

Az ember megjelent, egy névjegyet adva át, melyre pár sor volt írva. Felkértem, hogy haladéktalanul a követséghez siessek, s e jegy felmutatása útján bébocsájtatom.

Máj. 4-dike. — Csak most vagyok képes a tegnapi események leírását folytatni.

Egy szóval szolga fogadott a követségnél, megnézte a jegyet és felvezetett a ház egy felső emeletére. Egy hosszú folyosó végén ajtót nyitott és visszavonult.

Amint átléptem a küszöböt, Stella elémbé jött. Megragadta mindkét kezemet és némán nézett szemembe. Minden ami természetében nemes, fennkölt, igaz volt, e tekintetből szólt hozzám.

Az égi pillanat elmúlt és megszólalt, — igen szomorúan beszélt.

— Még egy könyörületes tettet, Bernát. Segítsen neki, hogy nyugodt lélekkel halhasson meg.

Visszahúzódtam s én Romainehez közeledtem.

Nagy karosszékben nyugodott, párnákkal támasztva, ez lévén az egyedüli helyzet, melyben szabadabban szedhette a lélekzetet. Kimerült arcán már a halál árnyai lebegtek. Egyedül csak a szemekben, amint lassan felém fordultak, láttam még az elhaló élet utolsó, remegő sugarát fel-fellobbanni. Karjainak egyike életlenül csüggött alá; a másikkal gyermekét karolta át, mely térdein ült. A gyermek csodálkozva nézett fel hozzám, midőn atyja mellé léptem.

Romaine intett, hajoljak le hozzá, hogy szavát kivehesem.

— Penrose? — kérde, alig hallható susogással.
— Kedves, jó Arthur! Nem haldoklik, szintén, úgy mint én?

Megnyugtattam erre nézve, egy pillanatig mintegy mosolygás árnya vonult el arczán, midőn elbeszéltem Penrose hiába tett kísérletét, hogy velem együtt hozzá siessen. Ismét intett, hogy újból lehajoljak, mert szólni akar.

— Utolsó, hálás áldásomat Penrosenek. És önnek is. Nem szabad-e mondanom? Megmentette Arthurt — szemei Stella felé fordultak — és az ő legjobb barátja volt.

Elhallgatott és lélekzet után kapkodott, a nagy szobán végignézve, melyben egy lélek sem volt látható rajtunk kívül. És ismét a mosoly egy méla árnya jelent meg arczán, hogy csakhamar letűnjék.

Még közelebb huzódtam hozzá és hallgatóztam.

— Krisztus gyermeket vett a térdére. A papok Krisztus szolgálóinak nevezik magukat. Engem pedig elhagytak, e z e n gyermek miatt itt a térdemen. Hiba, hiba, hiba. Winterfield, a halál nagy tanító. Tudom most, mily szörnyen hibáztam — mit vesztettem. Feleséget és gyermeket. Mily szegénynek, üresnek és puszának látszik most minden ami ezeken kívül esik!

Egy darabig hallgatott. Gondolkozott? Nem; úgy tetszett, mintha hallgatódznék, pedig semmi sem volt észlelhető a szobában. Stella, ki aggályosan figyelt reá, ép úgy észrevette a hallgatódzó kifejezést mint én. Arcza ijedelmet árult el, de semmi meglepetést.

— Még mindig gyötri? — kérde.

— Nem, — viszonzá Romaine; — mióta elhagytam Rómát, nem hallottam többé tisztán. Egyre jobban elmosódott azóta — ma már alighogy egy távoli susogás. Megbánásom elfogadtatott, felszabadításom közelg. Hol van Winterfield?

Stella rám mutatott.

— Az imént Rómáról beszéltem. Mire is emlékeztetett Róma? — Lassan, lassan visszatért tétova emlékezete. — Mondja el Winterfieldnek, — susogá Stellához fordulva, — mit mondott a Nunczió, midőn meghallotta, hogy meg kell halnom. A nagy ember felsorolta a magas állásokat, miket elnyerhettem volna, ha életben maradok. Innen, e követségi helyemről. . .

— Hadd mondjam el én, — vágott szavába szeliden Stella, — gazdálkodjék erejével jobb teendők érdekében. A követségénél betöltött helyéről másodkövetté neveztetett volna ki. E kötelességek bölcs betöltése után a pápai kamara udvarmesterévé emeltetett volna — és ezután, a legmagasb rang várta volna — az egyházi herczeg rangja.

— Hiuság, merő hiuság mind! — suttogá a haldokló Romaine. Nejére és gyermekére nézett. — Az igazi boldogság itt várt engemet. És csak most tudom — most amidőn késő! — késő, késő!

Feje visszahanyatlott a párnára és lehunyta fáradt szemeit. Azt hittük, alvásra készül. Stella szeliden el akarta távolítani a gyermeket.

— Nem, — suttogá, — csak szemeimet pihentetem, hogy jobban láthassam azután.

— Vártunk. A kis fiú gyermekes kíváncsisággal bámult rám. Anyja letérdelt mellette és fülébe súgott. A gyermekarcz ragyogó mosolyra derült; fényes barna szeme villogott; ismételte a mult idők rég elfeledt leczkójét és ujra »Ber bácsi«-nak nevezett.

Romayne hallotta. Nehéz szemhéjait felvetette.

— Nem, — szólt. — Nem »bácsi.« Valami jobb és kedvesebb. Stella, adja ide kezét.

Stella, ki még mindig térdelt, szót fogadott. Romayne lassan felegyenesedett karosszékében.

— Fogja meg kezét, — szólt hozzám. Én is letérdeltem. Stella jéghideg keze az enyémben nyugodott. Hosszu szünet után a haldokló felém fordult és megszólalt. — Winterfield Bernát, — mondá, — szeresse, segítse őket, ha nem leszek többé. — Gyenge kezeit egymásba kulcsolt kezeinkre nyugtatá. — Az Úristen oltalmazzon! Az Úristen áldjon benneteket! — susogá. — Stella csókolj meg!

Nem emlékszem egyébre. Férfi létemre, jobb példát adhattam volna, több önuralmat és erőt tanusíthattam volna. De nem volt lehető. Elfordultam tőlök és könyekbe törtem ki.

A perczek múltak. Nem tudom: sok percz-e vagy kevés — nem adhatok számot róla.

Halk kopogtatás az ajtón vert fel elmerültségemből. Letöröltem a hasztalan könyeket. Stella visszavonult a szoba tulsó végére. A tűz közelében ült a gyermekkel karjaiban. Én is a szoba azon felére huzódtam, de elég távol tőlök, hogy jelenlétem ne zavarhassa őket.

Két idegen lépett be és két oldalt megállt Romayne zéke mellett. Úgy tetszett, mintha a haldokló ellenszenvvel ismerné fel őket. Azon modorból, melylyel a két idegen öt szemlélte, kivehettem, hogy orvosok. Halk hangon folytatott tanácskozás után, egyikök távozott.

Csaknem azonnal visszatért ismét, Benwell atyától és amaz ősz úri embertől követve, kit Párisba jöve-
telemkor útközben észrevettem.

A jezsuitának éles szeme rögtön felfedezett bennünket a kandalló mellett. Úgy tetszett, mintha egy pilanatig gyanút és meglepetést látnék tükröződni arcában. De oly gyorsasággal szedte össze magát, hogy a muló benyomás nem válhatott biztossággá. Meghajtotta magát Stella előtt — de ő nem fogadta a köszöntést; úgy tett, mintha nem is látná az érkezettet.

Az orvosok egyike angol volt. Megszólalt s azt mondá Benwell atyának:

— Bármiféle dolga van Romayne úrral, azt tanácsoljuk, hogy haladéktalanul lásson hozzá. Távozzunk e a szobából?

— Semmi esetre sem, — felelé Benwell atya. — Minél több tanú van jelen, annál jobb néven veszem. — Utazótársához fordult: — Hadd mondja el Romayne úr ügyvéde, mi dolgunk van vele.

Az ősz idegen előlépett.

— Képes szavaimra figyelni, uram? — kérdezé.

Romayne, székében hátradőlve, látszólag mitsem tudva mind arról mi körülötte történt, hallotta a kérdést és felelt. De oly halk, oly gyenge volt hangja, hogy

én, a szoba tulsó oldalán, semmitsem hallottam belőle. Az ügyvéd, teljesen kielégítve, most egy ünnepélyes kérdéssel fordult az orvosokhoz. Megkérdezte, vajjon Romaine úr minden tekintetben beszámítható állapotban van e.

Mindkét orvos pillanatnyi habozás nélkül igenlően válaszolt. Benwell atya is hozzá adta tanuskodását.

— Betegsége egész idején át, — mondá, — Romaine úr szelleme ép oly tiszta volt, mint az enyém.

A mig mindez történt, a gyermek, korának szokásos elevenségével, lesiklott anyja öléből. A kandallóhoz lépett és a tűz vörös fényétől elbűvölten, megállt s belebámult az izzó parázsba. A kandalló mellett a nagy fakosárban egy csomó apró fa hevert, azon esetre, ha a tűz netán kialudnék és újbóli felgyújtást igényelne. A fiú észrevéve a vékony fapálczikákat, kihúzott egyet a csomóból és kísérletképen a tűzbe dobta. A felcsapó láng, amint a vékony fadarab meggyúlt, szörnyen megtetszett neki. Egyenként be-bedobálta a fadarabokat, mindig megvárva, mig fel-fellángoltak az egyes rudacsák. Az új játék nyugalomban tartotta s anyja örült, hogy csendes, mig ő vigyázott, hogy baj ne történjék.

Ezalatt az ügyvéd röviden előadta ügyét.

— Emlékezni fog, Romaine úr, hogy végrendelete a mi üzletünkben letéteményeztetett, — mondá. — Benwell atya felkeresett bennünket és egy ön által sajátkezüleg aláirt felhatalmazást mutatott fel, melynek erejénél fogva a végrendelet általa Londonból Párisba vitessék át. A cél, aláírásának megnyerése volt egy végrendeleti toldalék alá, mit nélkülözhetlennek ismer-

tek el, hogy az okmány kérdésbe vonhatatlan érvényes-
sége juthasson. Figyelmével szerencsétlet-e uram?

Romayne alig észrevehető fejbólintással felelt. Szemeit a fiúra szegezte, ki még mindig egyenként dobálta a tűzbe a kis fadarabokat.

— Azon időben, midőn végrendelete megiratott,
— folytatá az ügyvéd, — Benwell atya engedelmet
nyert az okmány lemásolására. Betegségéről értesülvén,
a végrendeletet megvizsgáltatta egy hirneves jogtudor
által. E hozzáértő egyéniség írott válaszában kijelenti,
hogy azon része, mely a Vange birtokot az Egyháznak
adományozza oly hiányosan van szerkesztve, hogy a
végrendelkező halálával, az egész okmány könnyen meg-
támadhatóvá válhatnék. Ennélfogva egy toldalékot kap-
csolt a végrendelethez, mely a hiányt teljesen kipótolja. —
Mint ügyvéde és jogi tanácsadója kötelességemnek tartot-
tam Benwell atyát Londonból Párisba kísérni, hogy a
hely színén legyenek, azon esetre, ha netán hajlandó volna
az ekkép megtoldott végrendeleten valamit változtatni.

E mondat befejezésénél jelentősegteljesen Stella
és a gyermek felé fordult. Benwell atya éles szemei, az
ügyvéd tekintetét követve, szintén a szoba azon része felé
fordultak.

— Felolvassam-e e végrendeletet, uram? folytatá
az ügyvéd, — vagy személyesen akarja átnézni?

Romayne némán kinyujtá kezét az okmány után.
Még mindig fiát szemlélte. Már csak igen kevés tűzbe
dobandó pálczika volt hátra.

Most először, beleszólt Benwell atya.

— Még egy szót, Romaine úr, mielőtt megvizsgálja ezen okmányt, — mondá. — Az Egyház visszafogadja az ön kezéből a birtokot, mely egykor sajátját képezte. Ezenfelül, általam, felhatalmazza önt, sőt óhajtja is, hogy bátran bármily változást eszközöljön, mit ön, vagy jogi tanácsadója jónak lát. A végrendelet azon zártételeire czélzok, melyek a néhai Lady Berricktől örökölt vagyona vonatkoznak — és a jelenlévőket egytől-egyig felkérem, hogy emlékezzenek meg annak idejében a néhány szóról, mit az imént elmondtam. —

Önérzetesen meghajtotta magát és hátralépett. Még az ügyvédre is előnyös hatást tett szavaival. Az orvosok néma helyesléssel intettek egymásnak. Most először tünt fel bizonyos izgatottság Stella szomorú nyugalma arcán — tisztán láthattam, mily küzdelmébe került felindulását legyőzni.

Az egyetlen teljesen nyugodt személy Romaine volt. A papirlap, mely a végrendeletet tartalmazta, elfeledve hevert ölében; szemei változatlanul a kandalló melletti kis alakra szegződtek.

A gyermek az utolsó fapálczikát is beledobta a vörös, izzó zsarátnokba. Körülnézett egy új adag után, de nem talált. Friss, gyermekes hangja, tisztán, hangoosan rengett át a szoba mély csendjén.

— Még! — kiáltá. — Még!

Anyja feddőleg intett újjával.

— Csitt, — suttogá. A gyermek elhúzódott tőle, midőn térdére igyekezett őt venni, atyja felé tekintett, és hangosabban még mint eddig, kiáltá:

— Még, még!

Romayne intett nekem s a fiúra mutatott.

Én keresztül vezettem a szobán. A gyermek a legszivesebben jött velem s atyja térdeihez simulva, ismételte kérését.

— Emelje fel hozzám, — mondá Romayne.

Alig birtam kivenni a szavakat; még suttogási ereje is hanyatlani látszott. Megesókolta fiát, de még e csekély fáradság alatt is oly nehezen lélekzett, hogy kin volt ránézni.

Midőn a kis fiút ismét letettem a földre, haldokló atyjához feltekintve, újra csak főeszméjének adott kifejezést:

— Még, papa, még!

Romayne a végrendeletet fia kezecskéibe adta.

A gyermek szemei felragyogtak.

— Tűzbe? — kérdé mohón.

— Igen!

Benwell kapkodó kezekkel a gyermeknek rohant. Én útját álltam. Küzdött velem. Megfeledkeztem ruhájának kiváltságairól és torçon ragadtam!

A kis fiú a végrendeletet a tűzbe dobta.

— Oh! — kiáltá gyönyörködve és kövér kis kacsóiba tapsolt, amint a fényes láng ezer szikrával fellobbant.

Akkor elbocsájtottam a papot.

A düh és kétségbeesés tehetetlen paroxismusával körülnézett a szobában.

— Mindnyájan tanúk rá, — kiáltá — ez egy örültnek tette!

— Ön személyesen csak az imént nyilatkoztatta ki,
— viszonzá az ügyvéd, — hogy Romayne úr szelle-
mileg ép oly beszámítható, mint ön.

A kijátszott jezsuita dühösen fordult a haldokló
ember felé.

Egymásra néztek.

Egy egyetlen megdöbbentő percze Romayne
szeme föllángolt és hangja új erőt nyert, mintha csak
az élet térne vissza hozzá.

A pap sötétén összeránczolt szemölddel szem-
lélte, aztán kérdé:

— Minek tette ezt?

A válasz nyugodtan, határozottan mondatott ki.

— Feleségem, gyermekem.

Egy utolsó, hosszú sohaj hangzott el — ama szent
szavakkal ajkain, Romayne kiszenvedett.

* * *

Május 6-dikr. London. Stella kívánságára
visszatértem Penrosehoz, egyetlenegy utitárssal. Kedves
öreg barátom, a kutya lábaimhoz simúlva, édesen alszik,
a míg e sorokat írom. Penrose már annyira megerősö-
dött, hogy kis salonomban társaloghatunk együtt. Még
pár nap és viszontláthatja Stellát is.

Mily utasításokat kapott a követség Rómából —
vajjon Romayne betegségének korábbi pházisában már
felvette-e az utolsó szentségeket — arról soha sem érte-
sültünk. Azonban nem ütköztünk semmiféle akadályba,
midőn Lord Loring a holttest Angliába való átszállítá-

sát indítványozá, hogy a Vange monostori családi sírboltban helyeztethessék el.

Én vállalkoztam a gyászszertartásra szükséges intézkedések elvégzésére, a mint Londonba érek. A szállodába visszatérve, Benwell atyával találkoztam. Én elhaladni igyekeztem mellette. Ő megállított.

— Hogy van Romaynené ö nagysága? — kérdé, amaz ördögös nyájassággal, mely mindig rendelkezésére látszik állni. — Remélem jól van; és a fiú? Ah, nem sejtette az istenadta, mennyire megváltoztatja kilátásait az életben, azzal a lobbanó lánggal, melynek úgy örült! — De bocsánat, Winterfield úr, ön nem látszik egészen oly barátságosnak lenni, mint más-kor szokott. Tán torkom tiszteletlen megrohanására gondol? Bocsássunk meg egymásnak és felejsünk. Vagy tán nem jó szemmel nézte, hogy kitéritettem Romaynet és kész voltam elfogadni tőle az Egyház birtokainak visszaszolgáltatását? Mindkét esetben kötelességemet teljesítettem, mint pap. Ön liberális gondolkozású ember. Csak nem tagadhatja, hogy eljárásom előnyös értelmezést érdemel.

Ezt valóban nem birtam elviselni.

— Saját nézeteim vannak arra nézve, mit érdemel, — viszonzám. — Ne kényszerítsen rá, hogy elmondjam.

Sötét mosolylyal nézett végig rajtam.

— Nem vagyok oly öreg, a minőnek látszom, — mondá, — még élhetek húsz évig!

— Nos, és? — kérdém.

— Nos, — felelé, — sok minden történhetik húsz év alatt!

Ezzel elhagyott.

Ha ismét valami gonoszságon törné a fejét, — annyit ígérek neki — engem utjában fog találni.

De hadd térjek át kellemesebb tárgyra. Mindazon elmerengve, mi Romaynenél való utolsó és feledhetetlen találkozásom alkamával történt, megvallom, hogy kissé meglepett a tény, mikép a jelenvoltak közül senki sem igyekezett a végrendelet elégetését megakadályozni. Stellától nem volt várható — sem az orvosoktól, kik legtávolabbról sem voltak érdekelve a dologban, — de képtelen valék az ügyvéd semleges magatartását megérteni.

A legegyszerűbben felvilágosított a kérdéses dologra nézve.

— A Vange és a Berrick-féle birtokok, — szólt, — teljesen Romayne rendelkezésére állottak. — Ha végrendelet nélkül hal meg, annyit tudott a jogról és törvényről, hogy előre lássa, mikép mindene, házai, birtokai, pénze, legközelebbi rokonára szállnak — vagyis, egyszerűbben mondva, feleségére és fiára.

A mint utazni képes, Penrose elkisér Beauparkba. Stella, és a kis fiu, Eyrecourtné asszonysággal, lesznek kivüle, házam egyedüli vendégei. Az időnek múltnia kell, és a kis fiú idősebb lesz, mint ma, mig elérkezik a percz, a mikor Stellát emlékeztetni fogom Romayne utolsó óhajtására ama szomorú reggelen, midőn mind ketten oldalánál térdeltünk.

Addig, csaknem elegendő boldogság reám nézve,
ha arra a napra gondolhatok . . . .

* * *

J e g y z e t: A napló végső lapja hiányzik. Eset-
legesen egy irott levéllap tévedt helyébe, mely későbbi
keltezést tüntet fel s kimerítő utasításokat tartalmaz,
egy nász ünnepélyi ruhához szükségelt kiváló rajzra
vonatkozólag. A kézirat azóta tulajdonosnője által mint
sajátja ismertetett el, és ez senki más, mint — Eyrecourtné
ő nagysága.

(Vége.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár